

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

Година LXIII – Број 5

Београд, 10. јул 2014.

Цена овог броја је 1.551 динар
Годишња претплата је 13.903 динара

1

На основу члана 79. став 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ЗА ПРВИ И ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 10/04, 20/04, 1/05, 3/06, 15/06, 2/08, 2/10, 7/10, 3/11, 7/11, 1/13, 4/13 и 14/13), у поглављу: „МАТЕРЊИ ЈЕЗИЦИ ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА”, после наставног програма: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК” за први разред, додаје се наставни програм: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК” за други разред, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењиваће се од школске 2014/2015. године.

Број 110-00-00122/2014-02

У Београду, 22. маја 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

II razred
(5 sati nedeljno, 180 sati godišnje)

ЋИТАЊЕ I ПИСАЊЕ

– Интерпретативно читање – усавршавање технике читања и писања (течног и правилног, гласног и тихог читања штампаних и писаних текстова уз правилно наглашавање riječi и говорне реализације знакова interpunkcije одговарајућом intonacijom)

– Razumijevanje sadržaja na osnovu reprodukcije pročitanoг (uočavanje ključnih pojmova и povezivanje događaja u tekstu; utvrđivanje vremena dešavanja radnje; razlikovanje glavnih и sporednih likova; izražavanje ličnog stava о postupcima likova; razvijanje и razumijevanje ishoda uzročno-posljedičnog slijeda događaja; uočavanje razlike između radnje u svijetu nerealne radnje и realnoga svijeta; mogućnost odgovaranja na postavljena pitanja; stvaranje nove priče na osnovu pročitanoг; pisano izražavanje sadržaja pročitanoг, ilustrovanje pročitanoг)

– Usavršavanje tehnike pisanja uz poštovanje pravopisnih normi

- Pisanje rečenica na osnovu reprodukcije pročitanoг
- Pisanje po diktatu
- Stvaralačko pisanje (samostalno pisanje kraćih vezanih tekstova prema zadatoj temi)
- Upoznavanje и usvajanje ćirilicnog pisma
- Usavršavanje estetske strane rukopisa

JEZIK 52 SATA (32+14+6)

Gramatika

- Razlikovanje rečenica po značenju: obavještajne, upitne, uzvićne rečenice и zapovjedne
- Razlikovanje rečenica po obliku: potvrdne и odrićne rečenice
- Imenice: vlastite и zajedničke, rod и broj imenica
- Riječi koje kazuju radnju – glagoli
- Osnovni glagolski oblici za iskazivanje sadašnjeg, prošlog и budućeg vremena
- Glavni dijelovi rečenice: subjekat и predikat
- Samoglasnici и suglasnici
- Umanjeno и uvećano značenje riječi

Pravopis

- Znaci interpunkcije: tačka, uzvićnik и upitnik
- Dvije tačke и zarez u nabranjanju
- Upotreba velikog slova u pisanju vlastitih imenica: ličnih imena и prezimena, nadimaka, imena životinja, imena ulica, trgova, ustanova, knjiga и časopisa, praznika, geografskih pojmova
- Rastavljanje riječi na slogove
- Rastavljanje riječi na kraju reda
- Pisanje adrese
- Pisanje čestitke
- Skraćenice
- Glasovne и slovne Skupine ije/je
- Pravilan izgovor и pisanje glasova č i ć, dž и d, h
- Riječca LI u upitnim rečenicama
- Riječca NE uz glagole

Jezička kultura 56 sati (17+36+3)

Osnovni oblici usmenog и pismenog izražavanja

Prepričavanje tekstova, crtanih и igranih filmova, pozorišnih predstava, pročitanih knjiga, televizijskih и radijskih emisija za djecu; detaljno (opširno) po zajedničkom и individualnom planu; sažeto prepričavanje; prepričavanje na osnovu uopćenih pitanja, prepričavanje sa promjenom kraja priče, proširivanje – nastavak priče.

Pričanje na osnovu datog početka (slike, teksta); pričanje na osnovu datih tematskih riječi; pričanje о doživljajima и događajima, stvarnim и izmišljenim.

Opisivanje poznatog predmeta, ljudi и prirode; samostalno biranje motiva и izdvajanje detalja koji učenika posebno zaokupljaju и podstiču на opisivanje; uvježbavanje planskog pristupa u opisivanju.

Izvištavanje о sebi (kratka autobiografija).

Usmena i pismena vježbanja

Ortoepske vježbe – uvježbavanje pravilnog izgovora riječi, iska-za, rečenica, poslovice; slušanje zvučnih zapisa; snimanje čitanja i ana-liza snimljenog.

Ortografske vježbe – prepisivanje teksta sa jednog pisma na dru-go; uvježbavanje čitkog i urednog rukopisa, uz primjenu pravopisnih pravila.

Diktati s komentarom, objašnjeni diktat, diktat s predusretanjem pogrešaka, izborni diktat, kontrolni diktat, autodiktat.

Leksičke i semantičke vježbe – iznalaženje sinonima i homonima; građenje riječi; osnovno i preneseno značenje; neknjiževne riječi i izna-laženje zamjena jezičkim standardom.

Sintaksičke i stilске vježbe – proširivanje rečenica unošenjem lič-nog tona, sažimanjem rečenice radi pojačanja njene informativne moći.

Zagonetanje i odgonetanje, rješavanje i sastavljanje rebusa i ukr-štenih riječi.

Kazivanje napamet naučenih tekstova.

Scensko prikazivanje dramskog teksta.

Slušanje i vrednovanje – kritičko procjenjivanje govora u emisija-ma za djecu na radiju i televiziji.

Njegovanje kulture slušanja sagovornika, pisanje adrese i čestitke.

Sistematsko uvođenje u način planiranja i pisanja tzv. slobodnih pismenih sastava.

Dvije pismene vježbe – jedan u prvom i jedan u drugom polugo-dištu.

KNJIŽEVNOST 65 sati (49+12+4)

- Mačka i tačka – Hajro Ikić
- Nasrudin i car – Narodna priča
- Asija – Fikreta Kenović-Salihović
- Cvrčak i mrav – Ajla Bećirović i Amina Ralić
- Vrapci – Mevluda Melajac
- List na putu – Šukrija Pandžo
- Vrabac i laste – Lav Nikolajević Tolstoj
- Plamena – Ahmet Hromadžić
- Jesen u gradu – Ismet Bekrić
- Dječak grli svijet – Ivica Vanja Rorić
- Čup sa zlatom – Jermenska narodna priča
- Nena, Sena i čekmedže – Bisera Alikadić
- Nanina sehara – Omer Turković
- Vrba i trn – narodna priča
- Čemu se pčela smijala – Mirsad Bećirbašić
- Lisica i gavran – Ezop
- Čuvar – Ešref Berbić
- Na pijaci – Bisera Alikadić
- Lastavice – Azra Mulalić
- Zlatna kantica – Oton Žipančić
- Važnost – Ferida Duraković
- Ledena gora – Ahmet Hromadžić
- Kako je procvjetala prva visibaba – Šimo Ešić
- Trčimo za suncem – Nasiha Kapidžić-Hadžić
- Veliko dijete – Enes Kišević
- Zna on unaprijed – Gvido Tartalja
- Ribar iz Cefalua – Dani Radari
- Carevo novo odijelo – H. K. Andersen
- Mehmed-paša tri cara služi – narodna epska pjesma
- Spavaj, sine, od đula ti beša – narodna lirska pjesma
- Izbor iz narodnog usmenog stvaralaštva
- Izbor iz enciklopedija i časopisa za djecu
- Omer Turković – Šišanje strašnog lava (izbor pjesama)
- Nasiha Kapidžić-Hadžić – Pjesme (izbor pjesama)
- Ahmet Hromadžić – Zelena šuma
- Hans Kristijan Andersen – Bajke

Književni pojmovi

Lirika

Pjesma, osjećanja; stih, strofa – na nivou prepoznavanja i imeno-vanja.

Epika

Fabula – redoslijed događaja (prepoznavanje). Glavni i sporedni likovi, njihove osobine i postupci.

Epska pjesma, bajka, basna – prepoznavanje.

Drama

Dramski junak, dramska radnja, dramski sukob, dijalog pozorni-ca, glumac – na nivou prepoznavanja.

MEDIJSKA KULTURA (5+1+1)

Film

Filmska priča: animirani film i igrani, dječiji film.

Napredak u razvoju filma – tehnički aspekti: film u crno-bijeloj tehnici, film u boji; nijemi i zvučni film.

Pozorište

Pozorišna predstava, pozornica, publika.

Radio-emisije

Radio kao medij i radio-emisija u funkciji popularizacije znanja, kulture i zabave primjerene djeci; radio emisija.

Televizija, televizijski program za djecu, televizijska emisija.

Dječiji časopisi i strip

Poznavati neke dječije časopise i stripove u njima; poznavanje razlika između časopisa.

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Nastava bosanskoga jezika može se uspješno realizirati primje-nom i kombinovanjem više nastavnih metoda.

Učenje drugog pisma

Priprema za početno čitanje i pisanje na ćirilicom pismu zah-tijeva sličan postupak i način ostvarivanja programa onom u prvom razredu. Preporučuje se odvojeno učenje čitanja i pisanja, što pruža mogućnost da se drugo pismo kvalitetnije savlada. Slova drugog pi-sma obrađuju se po grupnom postupku obrade slova. Pošto su učenici ovladali izvjesnim operacijama usvajajući prvo pismo lakše će poimati oblike slova drugog pisma. Tekstove pisane ćirilicom i latinicom treba upoređivati tek kad potpuno savladaju i drugo pismo. Tada treba pre-pisivati tekstove s jednog na drugo pismo. Nastava čitanja i pisanja u drugom razredu obuhvata i rad na književnom tekstu, artikulacione, govorne i pismene vježbe, te savladavanje elementarnih pojmova iz gramatike i pravopisa. Savladavanje štampanih i pisanih slova ćirilice načelno se ostvaruje do kraja prvog polugodišta. Čitanje i pisanje uvje-žbavati u drugom polugodištu do stepena automatizovanih radnji. Za usavršavanje čitanja i pisanja koriste se sistematska vježbanja: glasno čitanje teksta iz čitanke ili šire lektire, uz analitičku i kritičku procjenu takvog čitanja. Usavršavanje pisanja postiže se dosljednim zahtjevima koji se odnose na grafičku uzornost slova i njihovo valjano povezi-vanje. Ovi zahtjevi ostvaruju se sistematskim vježbama: prepisivanjem, diktatom, autodiktatom, samostalnim pisanjem rečenica i kraćih sasta-va. Neophodno je primjereno i podsticajno vrednovanje rukopisa sva-kog učenika. Organiziraju se aktivnosti najmanje na tri nivoa po težini.

Jezik

Gramatika

Zahtjevi u ovom programu nisu usmjereni samo na jezička pravila i gramatičke norme već prvenstveno na njihovu funkciju. Rečenica se ne upoznaje samo kao gramatička jedinica već i kao komunikativna je-dinica. Osnovni programski zahtjev u nastavi gramatike jeste da se uče-nicima jezik predstavi i tumači kao sistem. Ni jedna jezička pojava ne

bi trebalo da se izučava izolovano, van konteksta u kojem se ostvaruje njena funkcija. U drugom razredu u okviru vježbi slušanja, govorenja, čitanja i pisanja, učenici zapažaju jezičke pojave bez njihovog imenovanja. Kod načina ostvarenja programa mora se obezbijediti:

- postupnost (izbor i raspored nastavnih sadržaja i konkretizacija nivoa programskih zahtjeva);
- selektivnost (ostvaruje se izborom najosnovnijih jezičkih zakonitosti i informacija o njima);

Davanje elementarnih informacija iz morfologije.

Akcentologiju ne treba obrađivati kao posebne nastavne jedinice, već treba učenike na ovom uzrastu navikavati da čuju pravilno akcentovanu riječ i da razlikuju standardni akcenat od svoga lokalnog akcenta.

Pravopis

Savladavanje putem sistematskih vježbanja, elementarnih i složenih koje se organiziraju različitim oblicima pismenih vježbi.

U nastavi gramatike treba primjenjivati sljedeće postupke:

- podsticanje svjesne aktivnosti;
- zasnivanje težišta nastave na suštinskim vrijednostima;
- uvažavanje situacione uslovljenosti jezičkih pojava;
- otkrivanje stilске funkcije;
- sistematska osmišljena vježbanja u govoru i pisanju;
- njegovanje primjenjenog znanja i umjenja;
- povezivanje znanja o jeziku sa neposrednom govornom praksom;
- njegovanje kontinuiteta u sistemu pravopisnih i stilskih vježbanja;
- uočavanje suštine jezičke pojave do koje se dolazi doživljavanjem i shvatanjem umjetničkog teksta;
- vježbanja moraju biti sastavni činilac obrade nastavnog gradiva, primjene obnavljanja i utvrđivanja znanja;
- prevazilaženje nivoa prepoznavanja i reprodukcije, a strpljivo i uporno njegovanje višeg oblika znanja i umjenja: primjenljivost i stvaralaštvo. To se postiže njegovanjem pravopisnih i stilskih vježbi;
- saznanji krugovi započinju motivacijom, a završavaju saznavanjem, rezimiranjem i primjenom određenog gradiva;
- u saznavnom procesu zastupiti: indukciju, dedukciju, analizu i sintezu, konkretizaciju i apstrakciju.

Jezička kultura

Usmeno i pismeno izražavanje

– Opisivanje životnih pojava koje deskripcijom postaju najprepoznatljivije (predmeti, biljke, životinje, ljudi, pejzaž, enterijer i dr.) To je najsloženiji oblik jezičkog izražavanja na nivou najmlađeg uzrasta. Treba ih navikavati da lokalizuju ono što opisuju (vremenski, prostorno, uzročno), da uoče, izdvoje i zaokruže bitna svojstva (spoljašnja i uslovno rečeno unutrašnja) i da se odrede prema posmatranoj predmetnosti. Pošto je za opisivanje potreban veći misaoni napor i duže vrijeme za ostvarenje zamisli – valja prednost dati pismenoj formi opisivanja nad usmenim.

– Prepričavanje i pričanje predstavljaju temeljne programske sadržaje za stjecanje, usavršavanje i njegovanje valjane i pouzdane jezičke kulture najmlađih učenika. Za prepričavanje ne treba obuhvatiti samo tekstove iz čitanke već i iz drugih medijskih oblasti (štampa, pozorište, film, radio, televizija).

– Pismena vježbanja zamišljena su kao dopuna osnovnih oblika jezičkog izražavanja. Jezička kultura u najvećoj mjeri doprinosi cjelovitosti nastave bosanskoga jezika i čini da se ona realizira u funkcionalnom povezivanju naizgled različitih programskih sadržaja ali koji se najbolje ostvaruju upravo u takvoj metodičkoj sprezi.

Književnost

Uvođenje najmlađih učenika u svijet književnih i neknjiževnih tekstova (popularnih, informativnih). Tekstovi iz lektire utiču na odgovarajuća metodička rješenja (prilagođavanje čitanja vrste teksta, opseg tumačenja i grupisanje sa odgovarajućim sadržajima iz drugih predmetnih područja – gramatike, pravopisa, jezičke kulture i slično.

Učitelj ima mogućnost da ponuđene tekstove prilagođava konkretnim nastavnim potrebama.

Čitanje i tumačenje teksta

- čitanje naglas (izgovor, jačina glasa, pauziranje, intonaciono prilagođavanje, naglašavanje, emocionalno podešavanje, tempo);
- osmišljeno kritički i dobronamjerno vrednovanje čitanja svakog učenika;
- osposobljavanje učenika za čitanje u sebi;
- tumačenje teksta ima svoje zahtjeve koji se nadovezuju na zahtjeve u prvom razredu (samostalno saopćavanje utisaka o pročitanoj tekstu, zauzimanje vlastitih stavova i rječito obrazlaganje i odbrana takvih shvatanja, otkrivanje i shvatanje poruke u tekstu, prepoznavanje odjeljka);
- sistematski i valjano podsticati na učlanjenje u biblioteku.

2

На основу члана 79. став 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Члан 1.

У Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 5/08, 3/11 и 1/13), у поглављу: „МАТЕРЊИ ЈЕЗИЦИ ПРИПАДНИКА НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА”, после одељка: „ХРВАТСКИ ЈЕЗИК”, додаје се одељак који гласи: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењиваће се од школске 2014/2015. године.

Број 110-00-00123/2014-02
У Београду, 22. маја 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

BOSANSKI JEZIK (4 sata sedmično, 144 sata godišnje)

Cilj i zadaci:

Cilj nastave maternjega jezika jeste dalji razvoj lingvističkih i komunikativnih kompetencija proširivanjem znanja iz oblasti jezika, književnosti i kulture, kao i podsticaj na individualnu afirmaciju i razvijanje ličnih i socijalnih sposobnosti.

Zadaci nastave bosanskoga jezika:

Operativni zadaci:

- upoznavanje učenika sa tvorbom riječi;
- upoznavanje sa glasovnim sistemom bosanskoga jezika;
- upoznavanje glasovnih alternacija;
- stjecanje znanja o pridjevskim zamjenicama;
- stjecanje znanja o građenju i značenjima ličnih i neličnih, prostih i složenih glagolskih oblika;
- proširivanje znanja o složenoj rečenici;
- uočavanje razlike i primjena dugih akcenata;
- čitanje i razumijevanje tekstova iz nacionalne i opće književnosti i kulturne baštine;

- prepoznavanje vrijednosti književnih djela i razvijanje sopstvenog čitalačkog ukusa;
- tumačenje uzročno-posljedičnih relacija u umjetničkom tekstu, interpretacija književnog djela i donošenje ličnog suda prilikom interpretiranja;
- uočavanje motiva, emocija i pjesničkih slika u lirskom tekstu;
- upoznavanje osnovnih pojmova iz medijske kulture;
- upoznavanje osnovnih oblika usmenog i pismenog izražavanja.

JEZIK I GRAMATIKA 47 + 13 sati

Obnavljanje i utvrđivanje gradiva koje se u ovom razredu proširuje i produbljuje. Obrada novog gradiva:

Riječi i njihovo značenje

- Podjela riječi prema nastanku
- Porodica riječi
- Korijen riječi
- Načini tvorbe riječi: izvođenje; slaganje

Glasovi

- Samoglasnici, suglasnici i slogotvorno r
- Postanak glasova
- Podjela glasova bosanskoga jezika
- Podjela suglasnika prema mjestu izgovora
- Podjela suglasnika po zvučnosti
- Podjela riječi na slogove

Glasovne promjene

- Palatalizacija
- Sibilizacija
- Nepostojano A
- Jednačenje suglasnika po zvučnosti
- Jotacija
- Jednačenje suglasnika po mjestu izgovora
- Gubljenje suglasnika
- Promjena L u O
- Asimilacija i sažimanje samoglasnika

Pridjevske zamjenice sa obilježjem lica (prisvojne, pokazne, opisne, količinske) i pridjevske zamjenice bez obilježja lica (upitne, odnosne, neodređene, odrične i opće)

Glagoli

- Osnovne karakteristike glagola (glagolski vid i glagolski rod)
- Glagolski oblici: glagolski pridjev trpni, glagolski prilozi, futur II, aorist, zapovjedni način (imperativ), potencijal I, potencijal II, imperfekat, pluskvamperfekat. Prosti i složeni; lični i nelični glagolski oblici.

Rečenica (osnovni pojmovi)

- Rečenice po sastavu
- Predikatska rečenica
- Komunikativna rečenica
- Granice prostih rečenica u složenoj; zavisan i nezavisan odnos; funkcija veznika
- Iskazivanje rečeničnih članova (riječju, skupom riječi, zavisnom rečenicom)
- Atributska i predikatska služba (funkcija) imenica i pridjeva

Ortoepija

- Pravilan izgovor glasova
- Razlikovanje dugih i kratkih akcenata
- Izgovaranje dugosilaznog i dugouzlaznog akcenta
- Intonacija rečenice

Pravopis

- Upotreba velikog slova (pisanje imena vasijskih tijela, pisanje višestanih geografskih imena)
- Pisanje zamjenica Vi, Vaš
- Pisanje riječi NE uz glagole, imenice i pridjeve
- Pisanje riječi LI uz glagole

KULTURA USMENOG I PISMENOG IZRAŽAVANJA 12+12 sati

- Pisanje službenog pisma
- Pisanje izvještaja
- Hronološko i retrospektivno pričanje
- Opisivanje spoljašnjeg i unutrašnjeg prostora (eksterijer, enterijer)
- Opisivanje portreta
- Sinonimi, homonimi i antonimi
- Pismena i usmena vježbanja:
 - Leksičke vježbe
 - Kreativno pisanje
 - Nekonjiževne riječi
 - Četiri školska pismena zadatka
 - Osam domaćih pismenih zadataka
 - Pismene vježbe

KNJIŽEVNOST 60 sati**Lirika:**

Narodne lirske pjesme (Izbor iz antologije: Bašić, Husein: Usmena lirika Bošnjaka iz Crne Gore i Srbije, Almanah, Podgorica 2002); Prijedlozi:

- Romansa: Telal vika nasred seljanika
- Djevojka je oblak bratimila
- Po Sjenici povaljana trava
- Djevojke su pod ružicom vezle
- Djevojka je svoje oči klela
- Sevdalinke:
 - Ne čuđim se šipu i planini
 - Moćevčicu, mali Carigrade
 - Sejdefu majka budaše
 - Ja prošetah šefteli sokakom
 - Narodna balada: Smrt Omera i Mejreme
 - Sergej Jesenjin: Breza
 - Rabidrant Tagore: Gradinar (pjesma po izboru)
 - Ismet Rebronja : Kazivar
 - Alija Džogović: Bihor
 - Musa Ćazim Ćatić: Bosna žubori
 - Mak Dizdar: Dažd
 - Hamza Humo: Zvući u srcu
 - Muhamed Abdagić: Tetrijeb
 - Šukrija Pandžo: Dvije pahulje
 - Aleksa Šantić: Emina

Epika:

- Narodne epske pjesme:
 - Đerzelez Alija i Kraljević Marko
 - Halil oslobađa sestru Ajku
- Narodna proza:
 - Iskušavanje pameti, narodna priča
 - Nevidljiva kapa, narodna bajka
 - Kako je Avdo Mededović načerao trgovce da mu vjeruju, anegdota
 - Legenda o postanku Plavskog jezera, legenda
 - Šaljive priče o Nasrudin hodži
 - Ostali oblici usmene proze
 - Petar Kočić: Jablan
 - Vilijem Sarojan: Leto lepog belca
 - Anton Pavlovič Čehov: Vanjka
 - Skender Kulenović: Gromovo dule

- Meša Selimović: Skeledžija
- Safet Sijarić: Rod i dom (odlomak)
- Husein Dervišević: Prodavac osmijeha (odlomak)
- Husein Bašić: Tude gnijezdo (odlomak)
- Mula Mustafa Bašeskija: Ljetopis (odlomak)
- Hiljadu i jedna noć: Ali-baba i četrdeset razbojnika; Okvirna priča o Šeherezadi
- Kemal Mahmutefendić: Sve moje cipele
- Irfan Horozović: Inspektor vrtnih patuljaka
- Ahmet Hromadžić: Zlatorun
- Mevluda Melajac: Jorgovani – Šarka
- Ivo Andrić: Knjiga (odlomak)
- Zija Dizdarević: Prosanjane jeseni
- Alija Dubočanin: Kuća u čamcu
- Slavko Kolar: Breza (odlomak)

Drama:

- Muhamed Abdagić: Ramiza (odlomak)
- Branislav Nušić: Analfabeta (odlomak)

Dopunski izbor i domaća lektira:

- Anđela Naneti: Moj deka je bio trešnja
- Ferenc Molnar: Junaci Pavlove ulice
- Džek London: Zov divljine
- Henrik Sjenjević: Kroz pustinju i prašumu
- Isak Samokovlija: Mirjamina kosa
- Nafija Sarajlić: Autobiografske priče (Jedan čas, Šumareva Zorka)
- Prežihov Voranc: Đurdevak

Književnoteorijski pojmovi:

- Književni rodovi i književne vrste

Lirika

- Upoznavanje sa strukturom lirske pjesme. Uočavanje tema, motiva ideja i osjećanja.
- Vrste strofa: monostih, distih, tercina i katren.
- Određivanje ritma i ritmičkih elemenata stiha, intonacija i pauza, naglasak riječi; vrste rime i uloga rime u oblikovanju stiha.
- Upoznavanje osobina pjesničkog jezika (slikovitost, emocionalnost, refleksivnost).
- Upoznavanje jezičko-stilskih izražajnih sredstava: kontrast, hiperbola, gradacija, metafora i alegorija.
- Upoznavanje vrsta lirskih pjesama: ljubavna, rodoljubiva, socijalna i opisna pjesma.
- Osnovne odlike sevdalinke.

Epika

- Uočavanje tema i motiva u epskim djelima. Određivanje fabule i razlikovanje glavnih i sporednih trenutaka radnje, pokretača radnje i pojma zaustavljene fabule. Hronološki i retrospektivni red kazivanja i oblici kazivanja (pripovijedanje, dijalog, monolog i deskripcija).
- Analiziranje portreta (spoljašnjeg i unutrašnjeg), karakteriziranje likova (sociološko i psihološko), kao i uloga unutrašnjeg monologa u karakteriziranju likova.
- Pojam graničnih književnih žanrova. Upoznavanje i analiziranje vrsta epskih djela: pripovijetka, novela, pustolovni, historijski i naučno-fantastični roman.
- Predanja, legende i anegdote.

Drama

- Upoznavanje glavnih faza u razvoju i kompoziciji dramske radnje; monolog i dijalog u drami.
- Komedija – osnovne karakteristike. Razlikovanje komičnog, ironičnog i satiričnog u dramskom tekstu.
- Tragedija – karakteristike. Uočavanje elemenata tragike u dramskom tekstu.

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Nastava bosanskoga jezika može se uspješno realizirati upotrebom (primjenom) više nastavnih metoda u procesu obrazovanja. Radna praksa je pokazala da su dobri rezultati i dostignuća postizani primjenom različitih nastavnih metoda, gdje svaka ima svoju specifičnu funkciju i kreativnu vrijednost.

Tokom nastavnog procesa učenicima treba prezentirati one sadržajne jezičko literarne vrijednosti koje će im biti potrebne za dalje nivo školovanja, za stjecanje opće kulture i znanja u životu.

Kao posebna metodološka aktivnost nastavnika je da učenike motivira da sami rasuđuju i donose zaključke pri obradi nastavnih jedinica u kontekstu širih programskih sadržaja.

Nastavnik treba da upozna i uvažava pedagoško-psihološke sposobnosti učenika i da u radnom procesu upotrebljava odgovarajuće didaktičko-metodičke principe. Osobito je značajna didaktička formula da je učenik uvijek u centru obrazovno-radne kreacije, koju nastavnici i ostali pedagoški radnici uspostavljaju primjenjujući afirmisane metodološke standarde. Tok jezičko-literarne didaktičke komunikacije treba da ima metodički smjer: nastavnik – tekst – učenik ili učenik – tekst – nastavnik.

U metodičko-kreativnom kontekstu je i individualna komunikacija: učenik – tekst. Također je produktivna i posredna i neposredna komunikacija: izvor, prenosilac, kanal, primalac – cilj.

Resurs nastavnih metoda u savremenim pedagoško-obrazovnim standardima pruža mogućnosti za širi izbor i primjenu novijih i savremenijih metodoloških varijanata. U realizaciji operativnih sadržaja nastavnik će primjenjivati najproduktivnije metode kojima se stvaraju uslovi za postizanje dostignuća najvišeg stepena.

Svaka didaktička inovacija i inicijativa u nastavnom procesu su korisne, osvježavajuće i privlačne za učenike, koje nastavnik treba da upućuje na kontinuitet i aktivnosti u učionici, školi i van škole – da čitaju, zapisuju, prikupljaju i sistematizuju leksiku, da opažaju i upoznaju sredinu u kojoj žive, da misle na nezavisan način i da argumentovano afirmišu svoja mišljenja.

Poznati didaktički principi moraju biti cilj svakog oblika nastavne prakse i postizanja dostignuća predviđenih ovim planom i programom.

Književnost

U okviru predmeta Bosanski jezik učenici stvaraju (govore, pišu), percipiraju (slušaju, čitaju) i analiziraju svojem uzrastu odgovarajuće umjetničke i neumjetničke tekstove. Rađajući na tekstu, učenici razvijaju svoje saznanje i stvaralačke sposobnosti i sposobnosti sporazumijevanja, te upoznaju osnovne razlike u prihvatanju i stvaranju neumjetničkih i umjetničkih tekstova.

Učenici se osposobljavaju za percipiranje i stvaranje usmenih i pisanih neumjetničkih tekstova. Prilikom slušanja čitanja usmjeravaju se na razmišljanje o onome što percipiraju, tj. na kritičko prihvatanje teksta. Također je važno da prilikom govora/pisanja utemelje svoje mišljenje o tekstu. Učenici treba da shvate da je stvaranje teksta planirana aktivnost, tokom koje treba uzimati u obzir onoga/onu kome/kojoj je tekst namijenjen, mogućnosti i zakonitosti jezika koji se koristi, i dobro poznavati temu o kojoj se govori/piše.

Kod obrade neumjetničkih tekstova jednako su važne, pa stoga i jednako zastupljene, sve četiri aktivnosti sporazumijevanja – kod rada u školi, posebno slušanje i govor (jer preovladava saradničko učenje), a zatim i čitanje kao polazna tačka za pragmatičnu, vrijednosnu i gramatičku analizu tekstova. Kada učenici savladaju tehniku čitanja, čitanje u školi se procentualno smanjuje, a povećava se broj aktivnosti u okviru kojih učenici sarađuju kroz rad, stvaraju nove proizvode, upoređuju mišljenja, o njima razgovaraju, otkrivaju razlike, traže uzroke... Kod domaćih zadataka preovladava čitanje, a posebno pisanje (aktivnosti prije i za vrijeme pisanja teza, a poslije toga prepisivanje ispravljenog teksta i priprema za govorni nastup).

Rad na umjetničkim tekstovima i u šestom razredu osnovne škole zasniva se na komunikacijskom modelu književnoga vaspitanja. Osnovni cilj jeste očuvati učenikovo/učenično interesovanje za čitanje i slušanje umjetničkih tekstova i razvijati sposobnosti stvaralačkoga dijaloga s umjetničkim tekstom.

Pošto u čitalačkom razvoju učenika u uzrastu između osme i dvanaeste godine veoma često dolazi do usmjeravanja literarnog interesovanja na proznu literaturu s napetom (često kriminalističkom, avanturističkom) pričom, dobro je birati takve tekstove i u školskoj nastavi književnosti. Uz to u drugom trogodištu sistematski se njeguje i razvija učenikovo/učeničino interesovanje za fantastičnu literaturu: narodnu bajku, autorsku bajku i fantastičnu priču. Istovremeno, učenike podstičemo na kreativno stvaranje umjetničkih tekstova i oblikovanje sopstvenih svjetova iz mašte.

Pismeni zadaci

Teme pismenih zadataka treba birati iz oblasti književnosti.

– PLANIRANI SADRŽAJI:

Kategorija	Broj sati	%
Jezik	60	41,67
Književnost	60	41,67
Kultura izražavanja	24	16,67
Ukupno	144	100

3

На основу члана 79. став 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ЗА ГИМНАЗИЈУ

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму за гимназију („Службени гласник СРС – Просветни гласник”, број 5/90 и „Просветни гласник”, бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95, 23/97, 2/02, 5/03, 10/03, 11/04, 18/04, 24/04, 3/05, 11/05, 2/06, 6/06, 12/06, 17/06, 1/08, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10, 7/11, 4/13, 14/13, 17/13 и 18/13), у програму образовања за II, III и IV разред гимназије, после одељка: „СЛОВАЧКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ”, додаје се одељак који гласи: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ” за други разред општег и друштвено-језичког смера и природно-математичког смера гимназије, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењиваће се од школске 2014/2015. године.

Број 110-00-00124/2014-02

У Београду, 22. маја 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Cilj i zadaci

Cilj nastave književnosti na bosanskome jeziku jeste da kod učenika treba prije svega razviti estetski kriterij za sve ono što je univerzalno vrijedno i dobro. Treba ih osposobiti za razumijevanje književnih pojava u svjetskoj književnoj riznici, bez uobičajenog dosadašnjeg zapostavljanja pojedinih književnih sadržaja.

U okviru predmeta Bosanski jezik i književnost jedan od osnovnih ciljeva jeste dalji razvoj jezičkih i komunikativnih kompetencija proširivanjem znanja o jeziku, književnosti i kulturi.

Shodno ciljevima nastave u okviru ovog predmeta učenici treba da razviju jezičke sposobnosti i na taj način stječu pozitivno mišljenje o ulozi i značaju bosanskoga jezika kao njihovog maternjega jezika.

Zadaci nastave maternjega jezika su da:

- učenici razviju sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i nauče da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti;
- učenici dobro ovladaju i služe se književnim jezikom;
- učenici u potpunosti budu osposobljeni za izražajno čitanje i logičko i kritičko shvaćanje pročitanoг teksta;
- postupno upoznaju pravopis i gramatiku bosanskoga jezika;
- budu osposobljeni za pravilno usmeno i pismeno izražavanje;
- učenici doživljavaju, tumače i ocjenjuju književno djelo;
- učenici razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje;
- učenici upoznaju pravila sastavljanja i stiliziranja tekstova;
- kod učenika razvije ljubav prema maternjem jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra;
- kod učenika podstakne želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom svoga jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Učenici moraju razviti sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i naučiti da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti.

U obradi književne historije, učenici treba da razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje.

Prema Nastavnome planu u društvenoj jezičkoj i općem smjeru gimnazija nastavni sadržaji obrađuju se sa 4 sata sedmično (148 godišnje) u matematičkom smjeru gimnazija sa 3 sata sedmično (111 godišnje)

II razred

(društvenoj jezičkoj i općeg smjera gimnazije 4 sata sedmično – 148 sati godišnje)

Naziv programskih sadržaja

I. JEZIK 45 sati

Morfologija 20

- Nivoi jezičke strukture, 1
- Morfemsko-morfološki nivo, 1
- Gramatičke kategorije, 1
- Kategorija vrste riječi, 1
- Imenice (semantičke i gramatičke odlike), 1
- Imenice (rod, broj, padež), 1
- Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid), 1
- Pridjevi (rod, broj, padež i komparacija), 1
- Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike), 1
- Zamjenice (podjela i deklinacija), 1
- Brojevi (značenje, podjela i deklinacija), 1
- Utvrđivanje gradiva (imenska skupina riječi), 1
- Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje), 1
- Glagoli (konjugacija i pomoćni glagoli), 1
- Glagoli (značenje i tvorba prostih glagolskih oblika), 1
- Utvrđivanje gradiva (glagoli), 1
- Prilozi (značenje, podjela i komparacija), 1
- Nepromjenjive vrste riječi: prijedlozi i veznici, 1
- Uzvici i riječice, 1
- Utvrđivanje gradiva (prilozi, prijedlozi, veznici, uzvici i riječice), 1

Stilska upotreba jezika 25

- Leksički sastav jezika, 1
- Leksikologija i leksikografija (vrste rječnika), 1
- Naracija, 1
- Dijalog i monolog, 1
- Anotacija i recenzija, 1
- Kritika, 1
- Školski pismeni zadatak, 16

Historija jezika

- Glavne osobenosti bosanskoga jezika od početka 16. do kraja 18. stoljeća, 1
- Analiza jezika reprezentativnih književnih djela iz ovog razdoblja (izbor), 1

II. KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 103 sata

- Književna razdoblja i djela

Kasni srednji vijek 6

- Kasni srednji vijek (odlike), 1
- Dante Aligijeri: „Božanstvena komedija” („Pakao”), L 1 (odlomak)
- Frančesko Petrarca: „Kanonijer” (izbor), 1
- Đovani Bokačo: „Dekameron” (izbor), 1

Renesansa 9

- Renesansa (uvod), 1
- Miguel de Servantes: „Don Kihot”, L 2
- Viljem Šekspir: „Hamlet”, L 2
- Viljem Šekspir: „Romeo i Julija”, L 2

Reformacija i protureformacija 2

- Reformacija i protureformacija, 1
- Manirizam i barok u književnosti i drugim umjetnostima (odlike i predstavnici), 1

Klasicizam 4

- Klasicizam (odlike i predstavnici), 1
- Žan Rasin: „Fedra”, (odlomak) 1
- Molijer: „Tvrđica”, L 1

Racionalizam i prosvjetiteljstvo 6

- Racionalizam i prosvjetiteljstvo (uvod), 1
- Volter: „Kandid”, (odlomak) 1
- Prosvjetiteljstvo u južnoslavenskim književnostima, 1
- Dostitej Obradović: „Pismo Haralampiju” (odlomak), 1

Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima 33

- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima (osobine, vrijeme i pisci), 1
- Derviš-paša Bajezidagić (izbor), 1
- Muhamed Nerkesija (izbor), 1
- Hasan Kaimija (izbor), 1
- Alaudin Sabit Užićanin, „Zafernama” (odlomak), 1
- Fevzija Mostarac, „Bulbulistan” (izbor), 1
- Fadil-paša Šerifović (izbor), 1
- Mula Mustafa Bašeskija, „Ljetopis” (izbor), 1
- Adni, (izbor) 1
- Sirrija, (izbor) 1
- Hikmet, (izbor) 1
- Habiba Stočević, (izbor) 1
- Zijaija Mostarac, (izbor) 1
- Husein Lamekanija, (izbor) 1
- Mehmed Guranija, (izbor) 1
- Abdulvehab Ilhamija, (izbor) 1
- Ibrahim Zikrija, (izbor) 1

- Šejh Jujo, (izbor) 1
- Livnjak, (izbor) 1
- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima na prostorima jugozapadne Srbije (Arši Čaki Muhamed, Ahmed Vali, Ahmed Ali Gurbi Baba) (izbor iz poezije) 2

Alhamijado književnost 16

- Alhamijado književnost, 1
- Muhamed Hevaji Uskufi (izbor), 1
- Fejzo Softa: „Ašiklijski elif be”, 1
- Umihana Čuvidina: „Čamdži Mujo i lijepa Uma”, 1
- Alhamijado književnost na prostorima jugozapadne Srbije (Sulejman Tabaković, Hafiz Salih Gašević, Ibrahim Biočak Pačariz, Nazif Šušević, izbor) 2

Epistolarna književnost 2

- Epistolarna književnost: Krajišnička pisma (Mustafa Hurakalo- vić/Mustaj-beg Lički „Pismo harambaši Petru Smiljaniću”), 2

Romantizam 25

- Romantizam u Evropi, 1
- J. V. Gete: „Jedi mladog Vertera”, 1 2
- Džorž Gordon Bajron (izbor), 1
- Aleksandar S. Puškin: „Evgenije Onjegin”, (odlomak) 1
- Mihail J. Ljermontov: „Junak našeg doba” (odlomak), 1
- Hajnrih Hajne (Izbor iz poezije), 1
- Novalis: „Učenici iz Saisa” (odlomak), 1
- Edgar Alan Po: „Anabel Li”, 1
- Stilsko-strukturalne karakteristike romantičarske poezije. Ro- mantizam u južnoslavenskim književnostima, 1
- Romantizam u južnoslavenskim književnostima (karakter i vri- jeme), 1
- Hrvatska romantičarska lirika: Mažuranić, Preradović, 1
- Slovenački romantizam: Prešern: „Sonetni vijenac”, 1
- Srpska romantičarska lirika: Radičević, Zmaj, Jakšić, L. Kostić, 1
- Bošnjački romantizam: Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (izbor), Safvet-beg Bašagić (izbor), 2

II razred

(prirodnomatematičkoga smjera gimnazije 3 sata
sedmično – 111 sati godišnje)

Naziv programskih sadržaja**I. JEZIK 44 sata****Morfologija 20**

- Nivoi jezičke strukture, 1
- Morfemsko-morfološki nivo, 1
- Gramatičke kategorije, 1
- Kategorija vrste riječi, 1
- Imenice (semantičke i gramatičke odlike), 1
- Imenice (rod, broj, padež), 1
- Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid), 1
- Pridjevi (rod, broj, padež i komparacija), 1
- Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike), 1
- Zamjenice (podjela i deklinacija), 1
- Brojevi (značenje, podjela i deklinacija), 1
- Utvrđivanje gradiva (imenska skupina riječi), 1
- Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje), 1
- Glagoli (konjugacija i pomoćni glagoli), 1
- Glagoli (značenje i tvorba prostih glagolskih oblika), 1
- Utvrđivanje gradiva (glagoli), 1
- Prilozi (značenje, podjela i komparacija), 1
- Nepromjenjive vrste riječi: prijedlozi i veznici, 1
- Uzvici i riječice, 1

– Utvrđivanje gradiva (prilozi, prijedlozi, veznici, uzvici i riječice), 1

Stilska upotreba jezika 24

- Leksički sastav jezika, 1
- Leksikologija i leksikografija (vrste rječnika), 1
- Naracija, 1
- Dijalog i monolog, 1
- Anotacija i recenzija, 1
- Kritika, 1
- Školski pismeni zadatak, 16

Historija jezika 2

- Glavne osobenosti bosanskoga jezika od početka 16. do kraja 18. stoljeća, 1
- Analiza jezika reprezentativnih književnih djela iz ovog razdoblja (izbor), 1

II. KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 67

- Književna razdoblja i djela

Kasni srednji vijek 5

- Kasni srednji vijek (odlike), 1
- Dante Alighieri: „Božanstvena komedija” („Pakao”), L 1 (odlomak)
- Frančesko Petrarka: „Kancionijer” (izbor), 1
- Đovani Bokačo: „Dekameron” (izbor), 1

Renesansa 7

- Renesansa (uvod), 1
- Miguel de Servantes: „Don Kihot”, L 2
- Viljem Šekspir: „Hamlet”, L 2
- Viljem Šekspir: „Romeo i Julija”, L 2

Reformacija i protureformacija 2

- Reformacija i protureformacija, 1
- Manirizam i barok u književnosti i drugim umjetnostima (odlike i predstavnici), 1

Klasicizam 3

- Klasicizam (odlike i predstavnici), 1
- Žan Rasin: „Fedra”, (odlomak) 1
- Molijer: „Tvrđica”, L 1

Racionalizam i prosvjetiteljstvo 4

- Racionalizam i prosvjetiteljstvo (uvod), 1
- Volter: „Kandid” (odlomak) 1
- Prosvjetiteljstvo u južnoslavenskim književnostima, 1
- Dostitej Obradović: „Pismo Haralampiju” (odlomak), 1

Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima 12

- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima (osobine, vrijeme i pisci), 1
- Derviš-paša Bajezidagić (izbor), Muhamed Nerkesija (izbor), Hasan Kaimija (izbor), Alaudin Sabit Užičanin, „Zafernama” (odlomak), 1
- Fevzija Mostarac, „Bulbulistan” (izbor), Fadil-paša Šerifović (izbor), 1
- Mula Mustafa Bašeskija, „Ljetopis” (izbor), 1
- Adni, Sirrija, Hikmet, Habiba Stočević, 1
- Zijaija Mostarac, Husein Lamekanija, Mehmed Guranija, 1
- nija, Abdulvehab Ilhamija, Ibrahim Zikrija,
- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima na prostorima jugozapadne Srbije (Arši Čaki Muhamed, Ahmed Vali, Ahmed Ali Gurbaba) (izbor iz poezije) 2

Alhamijado književnost 14

- Alhamijado književnost, 1
- Muhamed Hevaji Uskufi (izbor), 1
- Fejzo Softa: „Ašiklijski elif be”, 1
- Umihana Čuvidina: „Čamdži Mujo i lijepa Uma”, 1
- Alhamijado književnost na prostorima jugozapadne Srbije (Sulejman Tabaković, Hafiz Salih Gašević, Ibrahim Biočak Pačarić, Nazif Šušević, izbor) 2

Epistolarna književnost 1

- Epistolarna književnost: Krajišnička pisma (Mustafa Hurakalo-
vić/Mustaj-beg Lički „Pismo harambaši Petru Smiljaniću”), 1

Romantizam 19

- Romantizam u Evropi, 1
- J. V. Gete: „Jedi mladog Vertera”, 1 2
- Džorž Gordon Bajron (izbor), 1
- Aleksandar S. Puškin: „Evgenije Onjegin”, (odlomak) 1
- Mihail J. Ljermontov: „Junak našeg doba” (odlomak), 1
- Hajnrih Hajne (Izbor iz poezije), 1
- Novalis: „Učenici iz Saisa”, (odlomak), 1
- Edgar Alan Po: „Anabel Li”, 1
- Stilsko-strukturalne karakteristike romantičarske poezije. Romantizam u južnoslavenskim književnostima, 1
- Romantizam u južnoslavenskim književnostima (karakter i vrijeme), 1
- Hrvatska romantičarska lirika: Mažuranić, Preradović, 1
- Slovenački romantizam: Prešern: „Sonetni vijenac”, 1
- Srpska romantičarska lirika: Radičević, Zmaj, Jakšić, L. Kostić, 1
- Bošnjački romantizam: Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (izbor), Safvet-beg Bašagić (izbor), 2

Način ostvarivanja programa

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika i književnosti je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednoga naroda. Kao nastavni predmet jezik se, s toga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju učenika.

Nastavom bosanskoga jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi, bogatoj zadužbini, putem govorne i pisane riječi.

Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misao, osjećaje, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznavanje jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog, sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavijesnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru standardnoga jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretni doprinosi jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju

уčenika за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним језиком, у развијању културе њиховог изражавања, језичког мишљења и свјести о вишеструком значају и улози језика. Иако је на првом мјесту осposбљивање ученика за правилну употребу стандардног језика, међу задацима наставе је и то да се ученици, у одређеној мјери, упознају са свим облицима језика.

Ученике ваља упознати са различитим нивоима језичке структуре, морфемско-морфолошким нивоом, граматичким категоријама, и врстама ријечи.

У оквиру наставног плана и програма ученици треба да овладају лексиčким системом језика, добију основна знања о лексикологији и лексикографији (врсте рјечника), наредби, дијалогу и монологу, анотацији и рецензији, критици.

С обзиром на мноштво аутора и наслова, у жељи да се ученицима олакша стјечање знања, предлажемо језгровите панорамне прегледе појединих књижевних раздобља и њихових представника, гдје год је то оправдано, да би остало времена за велике писце и значајне теме опценио.

Наставник треба код ученика изградити читалачке навике и мотивирати их да као активни читаоци прочитају бар главнину планираног књижевног фонда.

4

На основу члана 79. став 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13), Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

О ДОПУНАМА ПРАВИЛНИКА О ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРЕДМЕТЕ У СТРУЧНИМ И УМЕТНИЧКИМ ШКОЛАМА

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/90 и „Службени гласник – Просветни гласник”, бр. 4/91, 7/93, 17/93, 11/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05, 11/05, 6/06, 12/06, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10, 8/10, 11/13 и 14/13), у делу: „ПРОГРАМ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПРЕДМЕТА ЗА I РАЗРЕД СТРУЧНИХ ШКОЛА”, после наставног програма предмета: „МАЂАРСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ” за четворогодишње школовање, додаје се наставни програм предмета: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ” за I разред за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

У делу: „ПРОГРАМ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА II, III и IV РАЗРЕД – ЗАЈЕДНИЧКИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ЗА СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ”, после наставног програма предмета: „ТУРСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ” за четворогодишње школовање, додаје се наставни програм предмета: „БОСАНСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ” за II разред за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветни гласник”, а примењује се од школске 2014/2015. године.

Број 110-00-00125/2014-02
У Београду, 22. маја 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Циљеви и задаци

Циљ наставе матерњег језика је да код ученика развије естетски критериј за све оно што је универзално вриједно и добро и способност за разумјевање књижевних појава у свјетској књижевној ризници без заповјашања или форсирања појединих књижевних садржаја, уз унапређивање језичке и функционалне писмености.

У оквиру предмета босански језик и књижевност један од основних циљева јесте даљи развој језичких и комуникативних компетенција проширивањем знања о језику, књижевности и култури.

Шодно циљевима наставе у оквиру овог предмета ученици треба да развију језичке способности и на тај начин стижу позитивно мишљење о улози и значају босанског језика као њиховог матерњег језика.

Ученици подстичу развој мишљења и овладавају сопственим мисаоним процесима; ученици стварају критички став према стварности и богате машту и развијају креативност личног израза развијајући свјест о сопственој култури и традицији.

Ученици у оквиру програма босанског језика и књижевности користе рецептивне језичке вјештине (слушање, читање) у различитим комуникативним ситуацијама; ученици користе вјештине језичке продукције (говорење, писање) у различитим комуникативним ситуацијама.

Ученици читају и разумјевају текстове из националне и опће књижевности и културне баштине.

Задаци наставе матерњег језика су да:

– ученици развију способност за самосталну интерпретацију и истраживање књижевних дјела и науче да приступају стручној литератури о књижевности;

– ученици добро владају књижевним језиком;

– ученици у потпуности буду осposбљени за изражајно читање и логичко и критичко схватање прочитаног текста;

– поступно упознају правопис и граматiku босанског језика;

– буду осposбљени за правилно усмено и писмено изражавање;

– ученици доживљавају, тумаче и оцjenују књижевно дјело;

– ученици разликују књижевне правце, епохе, стилска раздобља, као и специфичне књижевне појаве. У области књижевне хронологије ученици треба да знају вријеме, стилске особине, centre, представнике, дјела и врсте карактеристичне за поједино раздобље;

– ученици упознају правила састављања и стилizирања текстова;

– код ученика развије љубав према матерњем језику и народу који се тим језиком изражава и остварује своја културна добра;

– код ученика подстакне жељу за спознавањем, учењем и што сигурнијом употребом свог језика, али и волју да се vlastitim напорима и могућностима та жеља остварује као позитиван, tolerantan и kulturnan однос према другим језицима и народима.

I разред

(стручно образовање у трогодишњем трајању – 3 сата недељно, 105 sati годишње)

SADRŽAJI PROGRAMA

I Jezik (48 sati)

Standardizacija jezika 6

Језичка standardizacija. Bosanski књижевни језик. Књижевнојезичке варијанте. Nestandardni језички varijeteti.

– Zavičajni govor i књижевни језик

– Ријечи из мог zavičaja (lokalna leksika – sakupljanje i pravljenje ријечника локалне лексике)

1) Језик као sredstvo sporazumijevanja

2) Језици у свјету

3) Језичка norma i standardizacija

4) Језик и његова структура

Fonetika i fonologija 8

Језик као sistem znakova. Fonetika i fonologija. Glasovi i foneme. Slog. Morfologija. Ријечи и morfeme. Vrste morfema. Tvorba

morfema. Morfonološke alternacije i njihova uloga u promjeni i tvorbi riječi.

- 1) Nastanak i dioba glasova
- 2) Jednačenje suglasnika po zvučnosti i mjestu tvorbe
- 3) Gubljenje suglasnika i palatalizacije
- 4) Jotovanje
- 5) Alternacije -ije/-je/-i/-e

Morfologija 8

- Imenice (rod, broj, padež)
- Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid, rod, broj, padež i komparacija)
- Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike, zamjenice (podjela i deklinacija)
- Brojevi (značenje, podjela i deklinacija)
- Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje, konjugacija i pomoćni glagoli)

Ortoepija i ortografija 3

Akcentatski sistem bosanskoga književnoga jezika (i njegovo obilježavanje). Služenje rječnikom za utvrđivanje pravilnog akcenta.

- 1) Ortoepija i ortografija
- 2) Akcenat i postakcenatske dužine, akcenatske vježbe

Pravopis 13

Osnovni principi pravopisa bosanskoga književnoga jezika. Pravopisi i pravopisni priručnici.

- 1) Pravopisne odredbe pisanja h i j
- 2) Pravopisne odredbe pisanja č, ć, dž i đ
- 3) Pravopisni znaci
- 4) Tačka, zarez, tačka – zarez
- 5) Upitnik, uzvičnik, tri tačke
- 6) Pisanje velikog i malog slova
- 7) Sastavljeno i rastavljeno pisanje
- 8) Apostrof, crta, crtica, dvotačka, geminacija i kosa crta
- 9) Navodnici i polunavodnici

Historija jezika 3

- 1) Historija jezika do kraja 15. stoljeća
- 2) Glavne osobenosti bosanskoga jezika od početka 16. do kraja 18. stoljeća

Jezik u upotrebi 7

Artikulacija glasova, jačina, visina, boja glasa. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih proznih i dijaloških tekstova. Korištenje zvučnih zapisa u podsticanju, procjeni i snimanju izražajnog čitanja, kazivanja i recitovanja. Stilske vježbe. Domaći pismeni zadaci.

- 1) Tipovi vezanog teksta
- 2) Domaće pismene vježbe
- 3) Izrada pismenog zadatka
- 4) Govorne vježbe
- 5) Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih proznih i dijaloških tekstova
- 6) Rečenica kao komunikaciona i gramatička jedinica
- 7) Morfemsko-morfološki nivo

II Književnost i lektira 57

Teorija književnosti 17

Pojam i naziv književnosti; književnost kao umjetnost; književnost i druge umjetnosti; usmena i pisana književnost; uloga književne umjetnosti u društvu; književnost i proučavanja književnosti: teorija, historija i književna kritika.

- 1) Vrste umjetnosti
- 2) Književnost kao umjetnost riječi
- 3) Nauka i književnost

- 4) Književni rodovi i vrste (osnovni pojmovi)
- 5) Književnoumjetnički tekst, Musa Ćazim Ćatić (izbor)
- 6) Struktura umjetničkog teksta (izbor)
- 7) Pripovjedački umjetnički tekst (izbor)
- 8) Poezija i stvarnost (izbor)
- 9) Pjesnik, njegov svijet i jezik (izbor)
- 10) Pripovjedač i pripovijedanje (izbor)
- 11) Svete knjige: Kur'an, Biblija...

Književnostilske formacije

Antička književnost 14

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobenostima antičke grčke i rimske književnosti

- 1) Uvod u antičku književnost
- 2) Mitska osnova antičke književnosti – najpoznatiji grčki mitovi
- 3) Odlike i podjela epske poezije, lirike i drame
- 4) Homer: „Ilijada” (odlomak)
- 5) Homer: „Odiseja” (odlomak)
- 6) Sofokle: „Antigona”
- 7) Odlike i predstavnici rimske književnosti
- 8) Vergilije: „Eneida” (odlomak)
- 9) Plaut: „Tvrđica” (odlomak)

Stara književnost istočnih naroda 8

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobenostima književnosti starog vijeka i arapskoj i perzijskoj književnosti

- 1) „Ep o Gilgamešu” (odlomak)
- 2) Firdusi: „Šahnama”, (odlomak „Rustem i Surhab”)
- 3) „Hiljadu i jedna noć” (izbor)
- 4) Klasici arapske i perzijske književnosti (uvod)
- 5) Hajjam: „Rubaije”
- 6) Sadi: „Đulistan” (odlomak)

Narodna (usmena) književnost 14

Poetika usmene književnosti, intenzivnost kolektivnih osjećanja i mišljenja. Proces oblikovanja usmenih tvorevina. Usmeni stvaralac kao predstavnik svoje sredine. Odnos: stvaralac – djelo – slušaoci; identifikovanje slušaoca sa kazivačem; odgoj usmenim putem, pjevač kao čuvar društvenog, moralnog i nacionalnog identiteta. Historijsko predanje.

Tipologija jednostavnih usmenih oblika. Trajnost vrsta usmene književnosti, njihova osnovna obilježja i razlike u funkciji. Tematski krugovi epske poezije. Junaci kao vaspitni uzori svoje sredine. Narodna poezija kao usmena historija višeg reda u formiranju i trajanju historijske svijesti – sa širim izborom usmene poezije i proze.

- 1) Epska pjesma: „Budalina Tale”
- 2) Epska pjesma, Avdo Međedović: „Ženidba Smailagić Meha”
- 3) Epska pjesma: „Đerzelez Alija, carev mejdandžija”
- 4) Lirska pjesma: iz antologije Saita Orahovca: „Stare narodne pjesme Bošnjaka” (izbor)
- 5) Lirsko-epske vrste
- 6) „Hasanaginica”
- 7) „Smrt Omera i Mejreme”
- 8) Usmena proza (narodna pripovijetka, bajka i basna) – Aiša Softić: „Usmena proza Bošnjaka”, (basne, bajke, novele, šaljive ptiče i anegdote)

- 9) Poslovice i izreke – Ismet Rebronja, Medisa Kolaković: „Budi nešto, da ne budeš ništa” (antologija bošnjačkih izrečica)

Srednjovjekovna književnost 4

Počeci slavenske pismenosti. Najstarija slavenska pisma; najstariji spomenici južnoslavenske kulture.

- 1) Odlike i vrste srednjovjekovne evropske književnosti
- 2) Počeci slavenske pismenosti, južnoslavenska srednjovjekovna literatura

3) Bosanska srednjovjekovna književnost, zapisi sa stećaka, Po-velja Kulina-bana

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednog naroda. Kao nastavni predmet jezik se, s toga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju i obrazovnom procesu učenika.

Nastavom bosanskoga jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi putem govorne i pisane riječi.

Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misao, osjećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznavanje jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavještajnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru standardnog jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretan doprinos jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovog izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukom značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnog jezika, među zadacima nastave je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima jezika.

Učenike valja upoznati sa pravilima sastavljanja i stiliziranja tekstova, tj. opskrbiti ih znanjem o teoriji sastavljanja (vrste tekstova), tekstovnoj lingvistici (nadrečenično jedinstvo teksta), stilistici (poetska i lingvistička stilistika, funkcionalni stilovi) i retorici (osnove govornišтва).

Sve vrste govornih i pismenih vježbi su u funkciji pouzdanog jezičkoga ispoljavanja. Zato punu praktičnu prikladnost imaju gramatičke, akcenatske, ortoepske, dikcijske, leksičke, semantičke, pravopisne i stilske vježbe; opisivanje, pripovijedanje, raspravljavanje itd. Programskim sadržajima iz područja jezika u upotrebi, omogućeno je da se integrirano pristupi jezičkim i književnim sadržajima, da se uspostavi korelacija. Osnov ove korelacije je vezani tekst.

Ove vježbe i oblici rada osposobljavaju učenike da se uspješno koriste svim komunikacionim ulogama, da izgrađuju svijest o jeziku, njegovoj funkciji i ljepoti, te da budu govornici, slušaoci, čitaoci i kreativci na polju pisane riječi.

S obzirom na mnoštvo autora i naslova, u želji da se učenicima olakša stjecanje znanja, predlažemo jezgrovite panoramne preglede pojedinih književnih razdoblja i njihovih predstavnika, gdje god je to opravdano, da bi ostalo vremena za velike pisce i značajne teme općenito.

Nastavnik treba da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavinu planiranog književnog fonda.

I razred

(stručno obrazovanje u četvorogodišnjem trajanju – 3 sata nedjeljno, 105 sati godišnje)

SADRŽAJI PROGRAMA

I Jezik (48 sati)

Standardizacija jezika 6

Jezička standardizacija. Bosanski književni jezik. Književnojezičke varijante. Nestandardni jezički varijeteti.

– Zavičajni govor i književni jezik
– Riječi iz moga zavičaja (lokalna leksika – sakupljanje i pravljenje rječnika lokalne leksike)

- 1) Jezik kao sredstvo sporazumijevanja
- 2) Jezici u svijetu
- 3) Jezička norma i standardizacija
- 4) Jezik i njegova struktura

Fonetika i fonologija 8

Jezik kao sistem znakova. Fonetika i fonologija. Glasovi i foneme. Slog. Morfologija. Riječi i morfeme. Vrste morfema. Tvorba morfema. Morfofonološke alternacije i njihova uloga u promjeni i tvorbi riječi.

- 1) Fonetsko-fonološki nivo
- 2) Nastanak i dioba glasova
- 3) Jednačenje suglasnika po zvučnosti i mjestu tvorbe
- 4) Gubljenje suglasnika i palatalizacije
- 5) Jotovanje
- 6) Alternacije -je/-je/-i/-e

Morfologija 8

– Imenice (rod, broj, padež)
– Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid, rod, broj, padež i komparacija)
– Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike, zamjenice (podjela i deklinacija)
– Brojevi (značenje, podjela i deklinacija)
– Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje, konjugacija i pomoćni glagoli)

Ortoepija i ortografija 3

Akcentatski sistem bosanskoga književnoga jezika (i njegovo obilježavanje). Služenje rječnikom za utvrđivanje pravilnog akcenta.

- 1) Ortoepija i ortografija
- 2) Akcenat i postakcenatske dužine, akcenatske vježbe

Pravopis 14

Osnovni principi pravopisa bosanskog književnog jezika. Pravopisi i pravopisni priručnici.

- 1) Pravopisne odredbe pisanja h i j
- 2) Pravopisne odredbe pisanja č,ć,đ i đ
- 3) Tačka, zarez, tačka – zarez
- 4) Upitnik, uzvičnik, tri tačke
- 5) Pisanje velikog i malog slova
- 6) Sastavljeno i rastavljeno pisanje
- 7) Apostrof, crta, crtica, dvotačka, geminacija i kosa crta
- 8) Navodnici i polunavodnici

Historija jezika 2

- 1) Historija jezika do kraja 15. stoljeća

Jezik u upotrebi 7

Artikulacija glasova, jačina, visina, boja glasa. Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih proznih i dijaloških tekstova. Korištenje

zvučnih zapisa u podsticanju, procjeni i snimanju izražajnoga čitanja, kazivanja i recitovanja. Stilske vježbe. Domaći pismeni zadaci.

- 1) Tipovi vezanoga teksta
- 2) Domaće pismene vježbe
- 3) Izrada pismenoga zadatka
- 4) Govorne vježbe
- 5) Izražajno kazivanje napamet naučenih kraćih proznih i dijaloških tekstova
- 6) Rečenica kao komunikaciona i gramatička jedinica
- 7) Morfemsko-morfološki nivo

II Književnost i lektira 57

Teorija književnosti 17

Pojam i naziv književnosti; književnost kao umjetnost; književnost i druge umjetnosti; usmena i pisana književnost; uloga književne umjetnosti u društvu; književnost i proučavanja književnosti: teorija, historija i književna kritika.

- 1) Vrste umjetnosti
- 2) Književnost kao umjetnost riječi
- 3) Nauka i književnost
- 4) Književni rodovi i vrste (osnovni pojmovi)
- 5) Književnoumjetnički tekst, Musa Ćazim Ćatić (izbor)
- 6) Struktura umjetničkoga teksta (izbor)
- 7) Pripovjedački umjetnički tekst (izbor)
- 8) Poezija i stvarnost (izbor)
- 9) Pjesnik, njegov svijet i jezik (izbor)
- 10) Pripovjedač i pripovijedanje (izbor)
- 11) Svete knjige: Kur'an, Biblija...

Književnostilske formacije

Antička književnost 14

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobnostima antičke grčke i rimske književnosti

- 1) Uvod u antičku književnost
- 2) Mitska osnova antičke književnosti – najpoznatiji grčki mitovi
- 3) Odlike i podjela epske poezije, lirike i drame
- 4) Homer: „Ilijada” (odlomak)
- 5) Homer: „Odiseja” (odlomak)
- 6) Sofokle: „Antigona”
- 7) Eshil: „Okovani Prometej” (izbor)
- 8) Odlike i predstavnici rimske književnosti
- 9) Vergilije: „Eneida” (odlomak)
- 10) Plaut: „Tvrdica” (odlomak)

Stara književnost istočnih naroda 8

Osnovne informacije o razvoju, vrstama, tematici, predstavnicima i osobnostima književnosti starog vijeka i arapskoj i perzijskoj književnosti

- 1) „Ep o Gilgamešu”
- 2) Firdusi: „Šahnama”, (odlomak „Rustem i Surhab”)
- 3) „Hiljadu i jedna noć” (izbor)
- 4) Klasici arapske i perzijske književnosti (uvod)
- 5) Hajjam: „Rubaije”
- 6) Sadi: „Dulistan” (odlomak)

Narodna (usmena) književnost 14

Poetika usmene književnosti, intenzivnost kolektivnih osjećanja i mišljenja. Proces oblikovanja usmenih tvorevina. Usmeni stvaralac kao predstavnik svoje sredine. Odnos: stvaralac – djelo – slušaoci; identifikovanje slušaoca sa kazivačem; odgoj usmenim putem, pjevač kao čuvar društvenoga, moralnoga i nacionalnoga identiteta. Historijsko predanje.

Tipologija jednostavnih usmenih oblika. Trajnost vrsta usmene književnosti, njihova osnovna obilježja i razlike u funkciji. Tematski krugovi epske poezije. Junaci kao vaspitni uzori svoje sredine. Narodna

poezija kao usmena historija višeg reda u formiranju i trajanju historijske svijesti – sa širim izborom usmene poezije i proze.

- 1) Epska pjesma: „Budalina Tale”
- 2) Epska pjesma, Avdo Mededović: „Ženidba Smailagić Meha”
- 3) Epska pjesma: „Đerzelez Alija, carev mejdandžija”
- 4) Lirska pjesma: iz antologije Saita Orahovca: „Stare narodne pjesme Bošnjaka” (izbor)
- 5) Lirsko-epske vrste
- 6) „Hasanaginica”
- 7) „Smrt Omera i Mejreme”
- 8) Usmena proza (narodna pripovijetka, bajka i basna) - Aiša Softić: „Usmena proza Bošnjaka”, (basne, bajke, novele, šaljive ptice i anegdote)
- 9) Poslovice i izreke – Ismet Rebronja, Medisa Kolaković: „Budi nešto, da ne budeš ništa” (antologija bošnjačkih izrečica)

Srednjovjekovna književnost 4

Počeci slavenske pismenosti. Najstarija slavenska pisma; najstariji spomenici južnoslavenske kulture.

- 1) Odlike i vrste srednjovjekovne evropske književnosti
- 2) Počeci slavenske pismenosti, južnoslavenska srednjovjekovna literatura
- 3) Bosanska srednjovjekovna književnost, Zapisi sa stećaka, Povelja Kulina-bana.

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednog naroda. Kao nastavni predmet jezik se, s toga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju i obrazovnom procesu učenika.

Nastavom bosanskoga jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi putem govorne i pisane riječi.

Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misaone, osećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznavanje jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavještajnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru standardnoga jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretan doprinos jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovog izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukome značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnoga jezika, među zadacima nastave je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima jezika.

Učenike valja upoznati sa pravilima sastavljanja i stiliziranja tekstova, tj. opskrbiti ih znanjem o teoriji sastavljanja (vrste tekstova),

tekstovnoj lingvistici (nadrečenično jedinstvo teksta), stlistici (poetska i lingvistička stilistika, funkcionalni stilovi) i retorici (osnove govornosti).

Sve vrste govornih i pismenih vježbi su u funkciji pouzdanog jezičkoga ispoljavanja. Zato punu praktičnu prikladnost imaju gramatičke, akcenatske, ortoepske, dikcijske, leksičke, semantičke, pravopisne i stilske vježbe; opisivanje, pripovijedanje, raspravljanje itd. Programskim sadržajima iz područja jezika u upotrebi, omogućeno je da se integrirano pristupi jezičkim i književnim sadržajima, da se uspostavi korelacija. Osnov ove korelacije je vezani tekst.

Ove vježbe i oblici rada osposobljavaju učenike da se uspješno koriste svim komunikacionim ulogama, da izgrađuju svijest o jeziku, njegovoj funkciji i ljepoti, te da budu govornici, slušaoci, čitaoci i kreativci na polju pisane riječi.

S obzirom na mnoštvo autora i naslova, u želji da se učenicima olakša stjecanje znanja, predlažemo jezgrovite panoramne preglede pojedinih književnih razdoblja i njihovih predstavnika, gdje god je to opravdano, da bi ostalo vremena za velike pisce i značajne teme općenito.

Nastavnik treba da kod učenika izgradi čitalačke navike i da ih motivira da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranoga književnog fonda.

BOSANSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Cilj i zadaci

Cilj nastave književnosti na bosanskome jeziku jeste da kod učenika treba prije svega razviti estetski kriterij za sve ono što je univerzalno vrijedno i dobro. Treba ih osposobiti za razumijevanje književnih pojava u svjetskoj književnoj riznici, bez uobičajenog dosadašnjeg zapostavljanja pojedinih književnih sadržaja.

U okviru predmeta Bosanski jezik i književnost jedan od osnovnih ciljeva jeste dalji razvoj jezičkih i komunikativnih kompetencija proširivanjem znanja o jeziku, književnosti i kulturi.

Shodno ciljevima nastave u okviru ovog predmeta učenici treba da razviju jezičke sposobnosti i na taj način stječu pozitivno mišljenje o ulozi i značaju bosanskoga jezika kao njihovog maternjega jezika.

Zadaci nastave maternjega jezika su da:

- učenici razviju sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i nauče da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti;

- učenici dobro ovladaju i služe se književnim jezikom;
- učenici u potpunosti budu osposobljeni za izražajno čitanje i logičko i kritičko shvatanje pročitanih tekstova;

- postupno upoznaju pravopis i gramatiku bosanskoga jezika;
- budu osposobljeni za pravilno usmeno i pismeno izražavanje;
- učenici doživljavaju, tumače i ocjenjuju književno djelo;
- učenici razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje;

- učenici upoznaju pravila sastavljanja i stiliziranja tekstova;
- kod učenika razvije ljubav prema maternjem jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra;
- kod učenika podstakne želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom svoga jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Učenici moraju razviti sposobnost za samostalnu interpretaciju i istraživanje književnih djela i naučiti da pristupaju stručnoj literaturi o književnosti.

U obradi književne historije, učenici treba da razlikuju književne pravce, epohe, stilska razdoblja, kao i specifične književne pojave. U oblasti književne hronologije učenici treba da znaju vrijeme, stilske osobine, centre, predstavnike, djela i vrste karakteristične za pojedino razdoblje.

Program Bosanskoga jezika i književnosti sadržajno i strukturno jednak je za sve srednje stručne škole, samo je obimom prilagođen odgovarajućem fondu sati.

Prema Nastavnome planu nastavni sadržaji obrađuju se u srednjim stručnim školama u četverogodišnjem trajanju, sa 3 sata sedmično (od 105 do 111 sati godišnje), a u srednjim stručnim školama u trogodišnjem trajanju sa 2 sata sedmično (70 sati godišnje).

II razred

(srednje obrazovanje u trogodišnjem trajanju 2 časa nedeljno, 70 časova godišnje)

Naziv programskih sadržaja

I JEZIK 29 sati

Morfologija 6

- Kategorija vrste riječi, 1
- Prilozi (značenje, podjela i komparacija), 1
- Nepromjenjive vrste riječi: prijedlozi i veznici, 1
- Uzvici i riječice, 1

Stilska upotreba jezika 23

- Leksikologija i leksikografija (vrste rječnika), 1
- Naracija, 1
- Dijalog i monolog, 1
- Anotacija i recenzija, 1
- Kritika, 1
- Školski pismeni zadatak, 16

Historija jezika 2

- Bosanski, srpski i hrvatski jezik u 19. stoljeću, 1

II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 41

- Književna razdoblja i djela

Kasni srednji vijek 3

- Dante Aligijeri: „Božanstvena komedija” („Pakao”), L 1 (odlomak)
- Frančesko Petrarka: „Kanonijer” (izbor), 1
- Đovani Bokačo: „Dekameron” (izbor), 1

Renesansa 3

- Miguel de Servantes: „Don Kihot” (odlomak), 1
- Viljem Šekspir: „Hamlet”, L 2
- Viljem Šekspir: „Romeo i Julija”, L2

Reformacija i protureformacija 1

- Reformacija i protureformacija, manirizam i barok u književnosti i drugim umjetnostima (odlike i predstavnici), 1

Klasicizam 2

- Klasicizam (odlike i predstavnici), 1
- Molijer: „Tvrđica”, L 1

Racionalizam i prosvjetiteljstvo 1

- Prosvjetiteljstvo u južnoslavenskim književnostima, Dositej Obradović: „Pismo Haralampiju” (odlomak), 1

– Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima 9

- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima (osobine, vrijeme i pisci), 1
- Derviš-paša Bajezidagić (izbor), Muhamed Nerkesija (izbor), Alaudin Sabit Užičanin, „Zafernama” (odlomak), 1
- Fevzija Mostarac, „Bulbulistan” (izbor), 1
- Mula Mustafa Bašeskija, „Ljetopis” (izbor), 1
- Adni, Sirrija, Hikmet, Habiba Stočević, 1

- Husein Lamekanija, Abdulvehab Ilhamija, 1
- Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima na prostorima jugozapadne Srbije (Arši Čaki Muhamed, Ahmed Vali, Ahmed Ali Gurbi Baba) (izbor iz poezije) 2

Alhamijado književnost 9

- Alhamijado književnost, 1
- Muhamed Hevaji Uskufi (izbor), 1
- Fejzo Softa: „Ašiklijski elif be”, 1
- Umihana Čavidina: „Čamdži Mujo i lijepa Uma”, 1
- Alhamijado književnost na prostorima jugozapadne Srbije (Sulejman Tabaković, Hafiz Salih Gašević, Ibrahim Biočak Pačariz, Nazif Šušević, izbor) 2

Epistolarna književnost 1

- Epistolarna književnost: Krajišnička pisma (Mustafa Hurakalo-ović/Mustaj-beg Lički „Pismo harambaši Petru Smiljaniću”), 1

Romantizam 12

- Romantizam u Evropi, 1
- J. V. Gete: „Jedi mladog Vertera” (odlomak) 1
- Džorž Gordon Bajron (izbor), 1
- Aleksandar S. Puškin: „Evgenije Onjegin”, (odlomak) 1
- Mihail J. Ljermontov: „Junak našeg doba” (odlomak), 1
- Hajnrih Hajne (Izbor iz poezije), 1
- Edgar Alan Po: „Anabel Li”, 1
- Romantizam u južnoslavenskim književnostima (karakter i vrijeme), 1
- Srpska romantičarska lirika: Radičević, Zmaj, Jakšić, L. Kostić, 1
- Bošnjački romantizam: Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (izbor), Safvet-beg Bašagić (izbor), 2

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Budući da u odgojno-obrazovnom sistemu jezik i književnost imaju primarnu ulogu, njegovanje jezika i književnosti je od najvećeg značaja u razvoju kulture jednoga naroda. Kao nastavni predmet jezik se, s toga, ne proučava da bi sam sebi bio svrha, nego kao predmet koji pomaže u cjelokupnom razvoju učenika.

Nastavom bosanskoga jezika i književnosti učenike osposobljavamo za komunikaciju bez koje ne mogu spoznati ni sebe, ni svijet oko sebe. Ta im komunikacija opet, omogućava da pristupe nacionalnoj i svjetskoj kulturi, bogatoj zadužbini, putem govorne i pisane riječi.

Potpunije ovladavanje tim komunikacijskim sredstvom čini učenike sigurnijim primaocima odgojnih poruka. Istovremeno kod učenika razvijamo ljubav prema jeziku i narodu koji se tim jezikom izražava i ostvaruje svoja kulturna dobra; podstičemo želju za spoznavanjem, učenjem i što sigurnijom upotrebom tog jezika, ali i volju da se vlastitim naporima i mogućnostima ta želja ostvaruje kao pozitivan, tolerantan i kulturn odnos prema drugim jezicima i narodima.

Nastava jezika treba da se izvodi u najužoj povezanosti s književnim tekstom. Ona ima svoj sadržaj, svoje metode i svoj cilj, spaja misaone, osjećajne, funkcionalne i estetske momente jer je jezik, kao najsavršenije sredstvo sporazumijevanja, vezan za misao, pa su mišljenje i jezik u stalnom jedinstvu. Promatranjem tekstova u pismenom ili usmenom emitiranju, učenici zapažaju jezičke činjenice i njihova obilježja, razvijaju logičko zaključivanje i apstraktno mišljenje, nužno za spoznaju jezičkih zakona i pravila, odnosno lingvističko mišljenje, koje učeniku omogućava razlikovanje nelingvističkih od lingvističkih pojava u upotrebi jezika (npr. prepoznavanje logičkog, sadržajnog, semantičkog, sintaksičkog, obavijesnog plana rečenice). Sve to nužno uključuje stjecanje znanja o jeziku uopće, odnosno osnove opće lingvistike i osnove znanosti o jeziku, tj. fonetiku, fonologiju, morfologiju, tvorbu riječi, sintaksu, leksiku, stilistiku, ortografiju, ortoepiju, dijalekte i historiju jezika.

Usmeno i pismeno izražavanje u okviru standardnoga jezika zauzima, nesumnjivo, važnu ulogu. Konkretno doprinosi jednog i drugog vida izraza, koji stoje u neraskidivoj vezi, ogleda se u osposobljavanju

učenika za pravilnu usmenu i pismenu komunikaciju standardnim jezikom, u razvijanju kulture njihovoga izražavanja, jezičkog mišljenja i svijesti o višestrukome značaju i ulozi jezika. Iako je na prvom mjestu osposobljavanje učenika za pravilnu upotrebu standardnoga jezika, među zadacima nastave je i to da se učenici, u određenoj mjeri, upoznaju sa svim oblicima jezika.

Učenike valja upoznati sa različitim nivoima jezičke strukture, morfemsko-morfološkim nivoom, gramatičkim kategorijama, i vrstama riječi.

U okviru nastavnoga plana i programa učenici treba da ovladaju leksičkim sustavom jezika, dobiju osnovna znanja o leksikologiji i leksikografiji (vrste rječnika), naraciji, dijalogu i monologu, anotaciji i recenziji, kritici.

S obzirom na mnoštvo autora i naslova, u želji da se učenicima olakša stjecanje znanja, predlažemo jezgrove panoramne preglede pojedinih književnih razdoblja i njihovih predstavnika, gdje god je to opravdano, da bi ostalo vremena za velike pisce i značajne teme općenito.

Nastavnik treba kod učenika izgrađivati čitalačke navike i motivirati ih da kao aktivni čitaoci pročitaju bar glavninu planiranog književnoga fonda.

II razred

(srednje obrazovanje u četvorogodišnjem trajanju 3 časa nedeljno, 105–111 časova godišnje)

(Napomena: nastavnici čiji plan i program u četvorogodišnjim stručnim školama u drugom razredu ima 105 sati na godišnjem nivou, smanjit će broj sati utvrđivanja u oblasti jezika i morfologije)

Naziv programskih sadržaja

I JEZIK 48 sati

Morfologija 26

- Nivoi jezičke strukture, 1
- Morfemsko-morfološki nivo, 1
- Gramatičke kategorije, 1
- Kategorija vrste riječi, 1
- Imenice (semantičke i gramatičke odlike, rod, broj, padež), 1
- Pridjevi (semantičke i gramatičke odlike i pridjevski vid, rod, broj, padež i komparacija), 1
- Zamjenice (semantičke i gramatičke odlike, podjela i deklinacija), 1
- Brojevi (značenje, podjela i deklinacija), 1
- Glagoli (leksičke i gramatičke odlike; glagolski vid; prijelaznost radnje, konjugacija i pomoćni glagoli, značenje i tvorba prostih glagolskih oblika), 1
- Prilozi (značenje, podjela i komparacija), 1
- Nepromjenjive vrste riječi: prijedlozi i veznici, 1
- Uzvici i riječice, 1

Stilska upotreba jezika 24

- Leksikologija i leksikografija (vrste rječnika), 1
- Naracija, 1
- Dijalog i monolog, 1
- Anotacija i recenzija, 1
- Kritika, 1
- Školski pismeni zadatak, 16

Historija jezika 2

- Glavne osobenosti bosanskoga jezika od početka 16. do kraja 18. stoljeća, 1

II KNJIŽEVNOST I LEKTIRA 63

- Književna razdoblja i djela

Касни средњи вијек 5

- Dante Aligijeri: „Božanstvena komedija” („Pakao”), L 1 (odlomak)
- Франческо Петрарка: „Kanonijer” (izbor), 1
- Đovani Bokačo: „Dekameron” (izbor), 1

Ренесанса 7

- Ренесанса (uvod), 1
- Miguel de Servantes: „Don Kihot”, L 2
- Viljem Šekspir: „Hamlet”, L 2
- Viljem Šekspir: „Romeo i Julija”, L 2

Реформација и протуреформација 2

- Реформација и протуреформација, манирizam и барок у књижевности и другим умјетностима (одлике и представници), 1

Класицизам 3

- Класицизам (одлике и представници), 1
- Molijer: „Tvrđica”, L 1

Рационализам и просвјетителство 4

- Рационализам и просвјетителство (uvod), 1
- Просвјетителство у јужнословенским књижевностима, Dostitej Obradović: „Pismo Haralampiju” (odlomak), 1

Књижевност Бошњака на оријенталним језицима 9

- Књижевност Бошњака на оријенталним језицима (osobine, vrijeme i pisci), 1
- Derviš-paša Bajezidagić (izbor), Muhamed Nerkesija (izbor), Alaudin Sabit Uzićanin, „Zafernama” (odlomak), 1
- Fevzija Mostarac, „Bulbulistan” (izbor), 1
- Mula Mustafa Bašeskija, „Ljetopis” (izbor), 1
- Adni, Sirrija, Hikmet, Habiba Stočević, 1
- Husein Lamekanija, Abdulvehab Ilhamija, 1
- Књижевност Бошњака на оријенталним језицима на просторима југозападне Србије (Arši Čaki Muhamed, Ahmed Vali, Ahmed Ali Gurbaba) (izbor iz poezije) 2

Алхамјадно књижевност 13

- Алхамјадно књижевност, 1
- Muhamed Hevaji Uskufi (izbor), 1
- Fejzo Softa: „Ašiklijski elif be”, 1
- Umihana Čuvidina: „Čamdži Mujo i lijepa Uma”, 1
- Алхамјадно књижевност на просторима југозападне Србије (Sulejman Tabaković, Hafiz Salih Gašević, Ibrahim Biočak Pačarić, Nazif Šušević, izbor) 2

Епистоларна књижевност 1

- Епистоларна књижевност: Крајишничка писма (Mustafa Hurakalo-вић/Mustaj-beg Lički „Pismo harambaši Petru Smiljaniću”), 1

Романтизам 19

- Романтизам у Европи, 1
- J. V. Gete: „Jad mladog Vertera”, 1 2
- Džorž Gordon Bajron (izbor), 1
- Aleksandar S. Puškin: „Evgenije Onjegin” (odlomak) 1
- Mihail J. Ljermontov: „Junak našeg doba” (odlomak), 1
- Hajnrih Hajne (Izbor iz poezije), 1
- Edgar Alan Po: „Anabel Li”, 1
- Романтизам у јужнословенским књижевностима (karakter i vrijeme), 1
- Hrvatska romantičarska lirika: Mažuranić, Preradović, 1
- Slovenska romantičarska lirika: Prešern: „Sonetni vijenac”, 1
- Srpska romantičarska lirika: Radičević, Zmaj, Jakšić, L. Kostić, 1
- Бошњачки романтизам: Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak (izbor), Safvet-beg Bašagić (izbor), 2

5

На основу члана 79. став 6. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13), Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ СТРУЧНОГ ОСПОСОБЉАВАЊА ОДРАСЛИХ ЗА ПРАТИОЦА У ЛОВУ У ПОДРУЧЈУ РАДА ШУМАРСТВО И ОБРАДА ДРВЕТА

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм стручног оспособљавања за пратиоца у лову у подручју рада Шумарство и обрада дрвета.

Наставни план и програм из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се од школске 2014/2015. године.

Број 110-00-00121/2014-02
У Београду, 22. маја 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ

СТРУЧНОГ ОСПОСОБЉАВАЊА ОДРАСЛИХ ЗА ПРАТИОЦА У ЛОВУ У ПОДРУЧЈУ РАДА ШУМАРСТВО И ОБРАДА ДРВЕТА

Подручје рада: ШУМАРСТВО И ОБРАДА ДРВЕТА

Трајање образовања: ДО ЈЕДНЕ ГОДИНЕ

Савладаним програмом стручног оспособљавања стичу се радне компетенције:

- праћење и контрола ловца и групе ловаца у лову на ситну и крупну дивљач;
- праћење и контрола дозволе за лов, ловних карата и врсте и броја дивљачи дозвољене за одстрел;
- праћење и контрола ловачког оружја, муниције, опреме, ловачких паса (документације о употребљивости ловачких паса за лов одговарајуће врсте дивљачи);
- маркирање одстрелене дивљачи и вођење евиденције – записника о извршеном лову.

1. НАСТАВНИ ПЛАН

	НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	Број часова
1.	Безбедност и здравље на раду	12
2.	Основи ловства	6
3.	Начини лова дивљачи	6
4.	Ловни објекти	6
5.	Ловачко оружје и муниција	6
6.	Практична обука	
	а. на полигону	20
	б. на терену (ловишту)	480
	УКУПНО:	536

II. НАСТАВНИ ПРОГРАМ**БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ НА РАДУ**

(12 часова)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ предмета је оспособљавање за личну безбедност и безбедност других лица у лову.

Задачи наставе предмета су:

- стицање основних знања и вештина неопходних за безбедност у лову;
- стицање основних знања и вештина за примену превентивних мера које се предузимају од стране стручне службе корисника ловишта;
- стицање општих основних знања о условима на раду који обезбеђују претпоставку за пуно физичко, психичко и социјално благостање запослених;
- стицање основних знања о непосредним опасностима у коришћењу ловачког оружја и опреме.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**А. ОПШТИ ДЕО**

- Безбедност на раду, извори опасности и фактори сигурности.
- Опасности у ловишту.
- Опасности од временских непогода.
- Законски прописи о безбедности и здрављу на раду.

Б. МЕДИЦИНСКИ ДЕО

- Субјективни фактори безбедности на раду.
- Физичка и ментална способност.
- Исхрана.
- Зоозоозе.
- Микроорганизми, глодари, инсекти и гмизавци који се налазе у шуми а проузрокују одређене болести.
- Хигијена.
- Пружање прве помоћи.

В. СПЕЦИЈАЛНИ ДЕО

- Извори опасности у лову.
- Ризик од повреда или оштећења здравља.
- Техничке мере заштите у лову – посебне мере заштите.
- Заштита од пожара.
- Средства и опрема за личну заштиту.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Настава из наведеног предмета реализује се у специјализованим учионицама које су опремљене одговарајућом аудиовизуелном опремом. При реализацији наведених садржаја из појединих предмета, поред монолошкодијалашке методе користе се највише методе демонстрације наставних филмова и слика.

ОСНОВИ ЛОВСТВА

(6 часова)

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Циљ наставе предмета је стицање основних знања из ловства ради схватања значаја природног богатства и имовине Републике Србије која се користи под условима и на начин предвиђени Стратегијом развоја ловства Републике Србије.

Задачи наставе предмета су:

- стицање основних знања потребних за пратиоца – вођу ловаца у лову;
- стицање знања о појединим врстама крупне и ситне дивљачи;
- стицање основних знања о ловачким псима и ловној етици;
- стицање знања о прописима, правилницима, упутствима и начину вођења евиденције у лову.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**Морфологија и биномија појединих врста крупне дивљачи**

- Српа (морфологија, полна и старосна структура, трофеј, дневни биоритам кретања, процена трофеја).
- Дивља свиња.
- Вук.
- Лисица.
- Шакал.
- Морфологија и биномија појединих врста ситне дивљачи: зеца, фазана, јаребица, препелица, дивљи голуб, грилица, гугутка, дивље пловке, дивље гуске и др.
- Ловачки пси.
- Ловачка етика.

Правилници, прописи, упутства и сл. за реализацију лова**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)**

Настава из наведеног предмета реализује се у специјализованим учионицама и кабинетима који су опремљене одговарајућом аудиовизуелном опремом. При реализацији наведених садржаја користи се највише метод демонстрације наставних филмова, слика, експоната и препарата појединих врста дивљачи.

НАЧИНИ ЛОВА ДИВЉАЧИ

(6 часова)

Циљ је обезбеђивање одрживог газдовања популацијама дивљачи и њиховим стаништима на начин који ће трајно одржавати и унапређивати виталност популације дивљачи, производну способност станишта и биолошку разноврсност.

Задачи наставе предмета су:

- стицање знања о начинима лова, организацији и непосредној реализацији лова појединих врста крупне и ситне дивљачи.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**НАЧИНИ И ОРГАНИЗАЦИЈА ЛОВА**

- 1) Појединачни лов на крупну дивљач.
 - Дочеком са чеке.
 - Дочеком са земље.
 - Прикрадањем.
 - Тражењем.
 - Дозивањем.
 - Запрегом.
- 2) Групни лов дивље свиње, вука, шакала и лисице.
 - Пригоном.
 - Погоном.
- 3) Лов ситне дивљачи.
 - Пригоном.
 - Кружни лов.
 - Соколарењем.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Настава из наведеног предмета реализује се у специјализованим учионицама и кабинетима који су опремљене одговарајућом аудиовизуелном опремом. При реализацији наведених садржаја користи се највише метод демонстрације наставних филмова, шема и скица лова појединих врста дивљачи.

ЛОВАЧКО ОРУЖЈЕ И МУНИЦИЈА

(6 часова)

Циљ наставе овог предмета је стицање основних знања, умења и вештине из ове области ради успешне и безбедне примене у пракси.

Задачи наставе предмета су:

– оспособљавање полазника за прописану и правилну употребу ловачког оружја, муниције и опреме.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

- 1) Врсте ловачког оружја за лов појединих врста крупне дивљачи и ситне дивљачи
- 2) Транспорт ловачког оружја, муниције и опреме до ловишта и од ловишта до смештајних објеката
- 3) Ношење, пуњење и пражњење ловачког оружја са муницијом у ловишту у току лова и након завршетка лова

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Настава из наведеног предмета реализује се у специјализованим учионицама које су опремљене одговарајућом аудиовизуелном опремом. При реализацији наведених садржаја из појединих предмета, поред монолошко-дијалогске методе користе се највише методе демонстрације наставних филмова, слика и узорака ловачког оружја и муниције

ЛОВНИ ОБЈЕКТИ
(6 часова)

Циљ наставе предмета је стицање знања из ове области неопходне да успешно обављају послове занимања обухваћених образовним профилем. Циљ је обезбеђивање одрживог газдовања популацијама дивљачи и њиховим стаништима на начин који ће трајно одржавати и унапређивати виталност популације дивљачи, производну способност станишта и биолошку разноврсност.

Задачи наставе предмета су:

– упознавања, врсте, конструкције и начина коришћења и одржавања ловних објеката у ловишту.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**ЛОВНИ ОБЈЕКТИ**

- Објекти за смештај ловаца.
- Објекти за смештај ловачких паса.
- Ловачке стазе.
- Чеке, заклонице.
- Хранилишта.
- Солишта.
- Појилишта и каљужишта.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Настава из наведеног предмета реализује се у специјализованим учионицама које су опремљене одговарајућом аудиовизуелном опремом. При реализацији наведених садржаја из појединог предмета, поред монолошко-дијалогске методе користе се највише методе демонстрације наставних филмова, слика и узорака.

ПРАКТИЧНА НАСТАВА
(20 + 480 часова)

Циљ практичне наставе је стицање практичних знања и вештина у раду на појединим пословима и задацима који проистичу из описа послова и задатака занимања обухваћених стручним оспособљавањем. Циљ је схватање значаја одрживог газдовања ловном фауном у савременим условима нарушених еколошких односа

Задачи наставе предмета су:

– стицање вештина за праћење ловаца у лову на поједине врсте крупне дивљачи и ситну дивљач.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА**ПОЛИГОН (20 часова)**

- Оцена и одређивање удаљености појединих грла дивљачи.
- Процена вредности трофеја срндаћа
- Процена трофеја дивљег вепра

Б. РАД НА ТЕРЕНУ (480 часова)

- Сезонско осматрање дивљачи
- Учешће у лову на поједине врсте дивљачи (срна, дивља свиња, вук, шакал и лисица).
- Лов појединих врста ситне дивљачи
- Вођење документације, записника и др.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Практична обука полазника реализује се у два дела.

Први део (20 часова) реализује се на школском или мобилном полигону у ловишту. Кандидати са чеке или одговарајућег стајалишта увежбавају уочавање и процену различитих вредности узорке трофеја на различитој удаљености (50 до 120 m) догледима.

Други део практичне обуке обавља се на терену у ловишту. Обука се врши под стручним надзором стручних сарадника и сарадника из ловишта и повременом контролом професора школе. Током ове обуке стручни сарадници и сарадници из ловишта воде евиденцију за израду презентације радних карактеристика за сваког кандидата.

III. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Наставни план и програм за стручно оспособљавање лица за пратиоца у лову реализује се у складу са упутствима за теоријски део наставе и практичну обуку и прописаним нормативом:

- Правилником о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање плана и програма стручног оспособљавања за наведени профил.
- Правилником о стручној спреми наставника, стручних сарадника и сарадника у настави за наведени профил.

IV. НОРМАТИВ ПРОСТОРА, ОПРЕМЕ И НАСТАВНИХ СРЕДСТАВА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ НАСТАВНОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА

За реализацију овог наставног плана и програма школа треба да поседује следеће:

- 1) Учионички простор са опремом
 - Класична школска опрема учионица,
 - Аудиовизуелна средства – БИМ, ДВД, наставни дискови и сл.
- 2) Специјализовани кабинет за ловство са неопходним училима
 - Трофеји срндаћа, узгојно перспективних јединки (20 узорака),
 - Трофеји срндаћа узгојно неперспективних јединки (20 узорака),
 - Трофеји срндаћа у медаљи (по пет узорака у бронзаној, сребрној и златној медаљи),
 - Трофеји дивљег вепра (10 узорака од чега три у медаљи),
 - Прибор и опрема за оцењивање ловачких трофеја, (комплет),
 - Дигитална вага (1 комплет),
 - Доглед (3 различита модела),
 - Ловачки ножеви и опрема за обраду одстрелене дивљачи (комплет).
- 3) Специјализовани полигон за практичну демонстрацију и обуку за процену трофеја
 - Висока чека,
 - Хранилиште,
 - Солиште.
- 4) Мобилна апотека за пружање прве помоћи
- 5) Заштитна опрема у лову
- 6) Литература – скрипта и приручници за наведени програм

V. НОРМАТИВ О СТРУЧНОЈ СПРЕМИ НАСТАВНИКА, СТРУЧНИХ САРАДНИКА И САРАДНИКА У НАСТАВИ

Наставу из предмета прописаних овим наставним планом и програмом могу да реализују лица која испуњавају следеће услове:

1) БЕЗБЕДНОСТ И ЗДРАВЉЕ НА РАДУ

– дипломирани инжењер шумарства професор са положеним стручним испитом и важећом лиценцом и лиценцом за рад у ловству.

2) ОСНОВИ ЛОВСТВА

– дипломирани инжењер шумарства професор са положеним стручним испитом и важећом лиценцом за рад у ловству (стручна служба, израда планске документације).

3) НАЧИНИ ЛОВА ДИВЉАЧИ**ЛОВНИ ОБЈЕКТИ**

– дипломирани инжењер шумарства професор са положеним стручним испитом и важећом лиценцом за рад у ловству (стручна служба, израда планске документације).

4) ЛОВАЧКО ОРУЖЈЕ И МУНИЦИЈА

– лице које има најмање високо образовање на студијама првог степена, односно више образовање према прописима који су уређивали високо образовање до 10. септембра 2005. године и радно искуство најмање две године на пословима за оружје при МУП-у;

– дипломирани инжењер шумарства професор са положеним стручним испитом и важећом лиценцом, као и искуством у лову а што се доказује ловним картама за најмање две ловне године.

5) ПРАКТИЧНА ОБУКА

– дипломирани инжењер шумарства – професор са положеним стручним испитом и важећом лиценцом за рад у ловству (стручна служба, израда планске документације);

– помоћни наставник – специјалиста за ловство;

– дипломирани инжењер шумарства – стручни сарадник са лиценцом за обављање послова стручне службе у ловству;

– лице које има најмање високо образовање на студијама првог степена, односно више образовање према прописима који су уређивали високо образовање до 10. 9.2005. године и радно искуство најмање две године на пословима за оружје при МУП-у.

По потреби школа може за реализацију појединих области ангажовати и појединце, стручњаке из области ловства.

VI. УСЛОВИ ЗА УПИС КАНДИДАТА

Услови за упис кандидата за стручно оспособљавање су:

1) Сведочанство о завршеном основном образовању и васпитању;

2) Оружани лист (дозвола за држање и ношење ловачког оружја);

3) Потврда о чланству у ловачким удружењима и препорука (минимум 5 ловних година);

4) Уверење о положеном ловачком испиту.

VII. ИСПИТ СТРУЧНЕ ОСПОСОБЉЕНОСТИ

Полазници који су са успехом савладали наставним планом и програмом предвиђене предмете полажу испит стручне оспособљености. У комисији за проверу стручне оспособљености школа може ангажовати и поједине стручњаке из Ловачке коморе Србије, надлежног министарства затим, предузећа, односно привредног друштва који су корисници ловишта.

Испит стручне оспособљености се састоји из два дела:

1) теоријски део;

2) практични део.

Теоријски део провере се врши путем тестова и усмене провере који обухвата целокупан план и програм.

Практични део се врши на полигону школе или у ловишту. На практичном делу испита врши се провера оспособљености за самосталну процену трофеја дивљачи, писању извештаја о извршеном лову и др. Кандидати који су успешно положили испит стижу исправу „Уверење о стручној оспособљености за пратиоца у лову”, односно вођу групе у лову на стину дивљач и сертификат о стеченим компетенцијама.

6

На основу члана 79. став 3. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК**О ИЗМЕНАМА ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ СТРУЧНИХ ПРЕДМЕТА СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА У ПОДРУЧЈУ РАДА ПОЉОПРИВРЕДА, ПРОИЗВОДЊА И ПРЕРАДА ХРАНЕ****Члан 1.**

У Правилнику о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада Пољопривреда, производња и прерада хране („Просветни гласник”, број 6/12), врше се следеће измене:

1. У делу: „2. НАСТАВНИ ПЛАН”, за образовне профиле руковалац – механичар пољопривредне технике и пољопривредни техничар, наставни планови се замењују новим наставним плановима за образовне профиле руковалац – механичар пољопривредне технике и пољопривредни техничар, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

2. У делу: „3. НАСТАВНИ ПРОГРАМ, Б1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ”, за образовни профил руковалац – механичар пољопривредне технике, наставни програм предмета: „Мотори и трактори”, замењује се новим наставним програмом предмета: „Мотори и трактори”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

3. У делу: „3. НАСТАВНИ ПРОГРАМ, Б1: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ”, за образовни профил пољопривредни техничар, наставни програм предмета: „Пољопривредна техника”, замењује се новим наставним програмом предмета: „Пољопривредна техника”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

4. У делу: „Б2: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ”, наставни програми предмета: „Ратарство” и „Повртарство” замењују се наставним програмима предмета: „Гајење ратарских култура” и „Гајење повртарских култура”, који су одштампани уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењиваће се од школске 2014/2015. године.

Број 011-00-369/2013-02
У Београду, 30. јуна 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

2. НАСТАВНИ ПЛАН

[illegible]

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

РБ	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Техничко цртање		1	
2.	Хидраулика и пнеуматика		1	
3.	Повртарство у заштићеном простору		1	
4.	Аутоматска регулација и управљање			1
5.	Процесна техника			1
6.	Аграрни туризам			1

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	64	64	64	192
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 90
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 90
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 90

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе		2 часа недељно	
Трећи страни језик		2 часа недељно	
Други предмети *		1-2 часа недељно	
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)		30-60 часова годишње	
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге		15-30 часова годишње	
Културна и јавна делатност школе		2 радна дана	

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	32	32	32
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	5	5	2
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Завршни испит			3
Укупно радних недеља	39	39	39

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова				број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	професионална пракса	
	Основи пољопривредне технике	32				15
	Мотори и трактори	64		30		15
	Пољопривредне машине		96	30		15
	Професионална пракса**				90**	15
II	Основи пољопривредне производње	32		30		15
	Мотори и трактори	32	128			15
	Пољопривредне машине	32	64			15
	Оправка и одражавање пољопривредне технике	32	128			15
III	Мотори и трактори / Обука возње трактора*			30*		1*
	Професионална пракса**				90**	15
	Основи пољопривредне производње	32				15
	Оправка и одражавање пољопривредне технике		224			15
	Експлоатација пољопривредних машина	32	192	60		15
	Предузетништво	64				15

*Настава у блоку за модул **Обука возње трактора** реализује се индивидуално за сваког ученика и обухвата обуку ученика за управљање трактором. Недељни приказ броја часова дат је у гантограму, а распоред индивидуалне обуке за сваког ученика утврђује стручно веће наставника пољопривредне групе предмета у школи, уз присуство наставника – ментора.

**Професионална пракса се обавља у периоду од 01.09. до 15.08. текуће школске године у првом и другом разреду, изузев празником и недељом. Закључна оцена утврђује се на седници одељенског већа после 15.08. текуће школске године. На истој седници утврђује се и општи успех ученика о завршеном разреду.

МОТОРИ И ТРАКТОРИ

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА			ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава		
I	64	64		30	158
II	64	32	128	30	254

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Упознавање конструкција мотора и трактора;
- Стицање знања за правилно руковање трактором;
- Упознавање конструкција и функционисања појединих делова и уређаја мотора и трактора;
- Стицање знања о основним карактеристикама трактора и оспособљавање за руковање и одржавање;
- Упознавање достигнућа у конструкцији мотора и трактора;
- Оспособљавање за самостално управљање трактором са приколицом у јавном саобраћају;
- Оспособљавање за вођење евиденције о раду;
- Развијање радних навика, сигурности, прецизности и одговорности у раду;
- Оспособљавање за правилно и рационално коришћење трактора.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: први

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Делови мотора СУС	63
2.	Уређаји на мотору СУС	95

Разред: други

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Трансмисија трактора	48
2.	Обука возње трактора	74
3.	Уређаји трактора	132

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: Делови мотора СУС
Трајање модула: 63 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за расклапање и склапање мотора; Оспособљавање за подешавање и одржавање механизма и уређаја мотора; Оспособљавање за коришћење алата и опреме. 	<ul style="list-style-type: none"> дефинише основне величине мотора СУС; објасни принцип рада двотактних и четворотактних мотора СУС; наведе и опише делове мотора СУС. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Основне величине мотора СУС; Принцип рада двотактног и четворотактних ОТО и дизел-мотора; Непокретни и покретни делови мотора СУС. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције ОТО и дизел-мотора; Делови мотора; Техничка документација; Режими рада мотора. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (24 часа) вежбе (24 часа) настава у блоку (15 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби наставе у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава се реализује у учионици; вежбе се реализују у радионици; настава у блоку се реализује на школској економији и пољопривредним предузећима. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; користити стручну литературу; на часовима вежби приказати делове различитих врста мотора; инсистирати на коришћењу радионичког приручника у току расклапања и склапања мотора; ученик је обавезан да води дневник вежби и практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби; дневнике практичног рада.

Назив модула:
Трајање модула:

Уређаји мотора СУС
95 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за одржавање уређаја мотора; Оспособљавање за коришћење алата и опреме. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе и опише уређаје ОТО и дизел мотора; објасни принципе рада уређаја; објасни поступке одржавања уређаја мотора. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Уређаји ОТО и дизел-мотора (уређај за хлађење, уређај за подмазивање, уређај за напајање мотора горивом, електрични уређаји); Одржавање уређаја мотора. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције ОТО и дизел-мотора; Уређаји мотора; Одржавање уређаја мотора; Техничка документација; Режими рада мотора. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (40 часова) вежбе (40 часова) настава у блоку (15 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби наставе у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава се реализује у учионици; вежбе се реализују у радионици; настава у блоку се реализује на школској економији и пољопривредним предузећима. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; користити стручну литературу; на часовима вежби приказати уређаје различитих врста мотора; инсистирати на коришћењу упутства за одржавање уређаја; ученик је обавезан да води дневник вежби и практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања тестове практичних вештина дневнике вежби дневнике практичног рада

Назив модула:
Трајање модула:

Трансмисија трактора
48 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за руковање трактором на полигону за обуку; Оспособљавање за коришћење алата и опреме. 	<ul style="list-style-type: none"> наведе типове трактора који се користе у пољопривредној производњи; наведе делове трансмисије трактора; објасни принцип рада спојнице трактора; објасни принцип рада и улогу мењача трактора; објасни принцип рада и улогу диференцијала; објасни конструкцију једноосовинских трактора и мотокултиватора; наведе прикључке једноосовинских трактора. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Трансмисија трактора (спојница, мењач, редуктор, диференцијал и предњи погон трактора); Једноосовински трактори и мотокултиватори; Прикључци једноосовинских трактора. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (16 часова) практична настава (32 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> практичне наставе наставе у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава се реализује у учионици; практична настава се реализује на школској економији.
	<ul style="list-style-type: none"> препозна различите конструкције трактора и уочава њихове специфичности; обави мере техничког одржавања трансмисије трактора; користи упутство за руковање и одржавање трактора; рукује трансмисијом трактора; визуелним прегледом провери исправност трансмисије трактора; подеси слободан ход педале спојнице; води евиденцију одржавања трактора; примени мере заштите на раду. 	<p>Практична настава и настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције трактора; Руковање и одржавање трактора; Подешавање трансмисије; Техничка документација; Мере заштите на раду. 	<p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; користити компјутерске анимације и видео-записе; инсистирати на коришћењу упутства за руковање и одржавање трансмисије; ученик је обавезан да води дневник практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања тестове практичних вештина дневнике практичног рада

Назив модула:
Обука вожње трактора
Трајање модула:
74 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљање за самостално управљање трактором у саобраћају на путевима 	<ul style="list-style-type: none"> наведе опште одредбе о понашању учесника у саобраћају; објасни радње са возилом у саобраћају; објасни кретање возила на путу; објасни првенство пролаза; објасни саобраћај на раскрсници; објасни миомилажење, претицање и обилажење; објасни кретање пешака и однос возача према пешацима; објасни употребу светала у саобраћају; објасни одстојање између возила; објасни превоз лица и терета трактором и прикључним возилом које вуку трактори; објасни саобраћај трактора који вуку запрежно возило; објасни саобраћај радних машина и мотокултиватора; објасни саобраћај бицикала, бицикала са мотором и мотоцикала; објасни саобраћај запрежних возила и кретање стоке; објасни саобраћај на прелазу пута преко железничке пруге; наведе возила под пратњом и возла са правом првенства пролаза; објасни вожњу ноћу и вожњу под неповољним временским условима; објасни изглед и значење знакова опасности, знакова изричитих наредби и знакова обавештења; објасни значење допунске табле уз саобраћајне знакове; објасни значење ознака на коловозу (значење на раскрсници и на другим местима на коме је саобраћај посебно регулисан); наведе обележавање прелаза пута преко железничке пруге; наведе врсте и објасни значење 	<p>Теорија и вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> безбедност саобраћаја – Т1: - појам, значај и основне одредбе Закона о безбедности саобраћаја на путевима; - основна начела безбедности саобраћаја на путевима; - саобраћајне незгоде, њихови узроци и последице; возач – Т2; - појам, значај и утицај возача на безбедност саобраћаја; - особине и поступци возача који утичу на безбедност саобраћаја; - социолошки чиниоци који утичу на понашање возача; - значај процене саобраћајне ситуације и начин доношења одлука возача; - оријентација возача у времену и простору; основни психички процеси (осећаји, опажање, представе, пажња, емоције, мишљење, рефлекси и др.) и психолошки чиниоци који утичу на процене, доношење и спровођење одлука возача у току вожње; време реакције, пажња и умор возача (појам, значај, утицај индивидуалних и спољних фактора, утицај спољне средине, мотивација, искуство, будност, фактори који доприносе умору, ефекти умора, мере за отклањање умора и др.); промене код возача које настају услед коришћења алкохола и/или других психоактивних супстанци чија је употреба забрањена пре и за време вожње (утицај на 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (30 часова) вежбе (14 часова) настава у блоку (30 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби; настава у блоку – индивидуална настава 30 часова по ученику. <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у специјализованој учионици; Вежбе се реализују у специјализованој учионици поделом одељења у групе; Настава у блоку се реализује на полигону за обуку вожње и јавном саобраћају у складу са законом о безбедности саобраћаја. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати у складу са законом о безбедности саобраћаја у трајању од 30 часова; вежбе обавити кроз 16 часова поделом одељења у групе; вежбе обухватају разматрање конкретних саобраћајних ситуација, решавање испитних питања и ближа објашњавања питања из програма теоријске обуке; наставу у блоку која се односе на обуку вожње трактора на полигону и у јавном саобраћају обавити кроз 30 часова индивидуалне обуке по ученику; радње возилом и поступање возача у саобраћају, изводе се на путу: <ul style="list-style-type: none"> у насељу, и то у условима слабог, средњег и јаког интензитета саобраћаја; ван насеља, и то у условима слабог, средњег и јаког интензитета саобраћаја; у насељу и ван насеља, у ноћним условима;

<p>знакова које учесницима у саобраћају на путевима дају овлашћена лица.</p>	<p>способности и понашање возача, типичне грешке возача под утицајем алкохола и др.);</p> <ul style="list-style-type: none"> - психофизички услови за управљање возилом које морају испуњавати возачи и начин утврђивања испуњености тих услова у саобраћају на путу; - време управљања возилом у саобраћају на путу и одмори возача (време управљања, прекид управљања ради одмора, непрекидни одмор, начин употребе тахографа и др.); - планирање и припрема за путовање, односно управљање возилом (избор превозног средства, избор трасе путовања, време поласка, план пауза и одмора и др.) <ul style="list-style-type: none"> • пут – ТЗ; - појам, значај пута и врсте путева; - карактеристике пута које су од значаја за безбедност саобраћаја (попечни профил пута, коловозни застор, пријањање, број и ширина саобраћајних трака, одводњавање, оштећења коловоза, прегледност пута, хоризонталне и вертикалне кривине, тунели, мостови, надвожњаци, подвожњаци и други путни објекти); - утицај временских прилика (снега, снежне вејавице, кише, магле, поледице, града, температуре, ваздушного притиска, влажности ваздуха и др.) на стање пута и безбедно одвијање саобраћаја (видљивост, дужина зауставног пута, режим вожње и др.); - пут у ноћним условима вожње (утицај на способност возача, уочљивост других возила, пешака и препрека на путу, утицај на брзину кретања и процену брзине других возила и др.) и опрема 	<ul style="list-style-type: none"> • након обуке организовати полагање возачког испита; • ученик је обавезан да води дневник вежби; <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • дневнике вежби
--	---	---

		<p>пути;</p> <ul style="list-style-type: none"> - техничко регулисање саобраћаја (опште одредбе, пешачка зона, зона успореног саобраћаја, зона „30“, зона школе, заштитна животног средине, техничка средства за успоравање саобраћаја и др.); • возило – T4; - појам и значај возила, дефиниције врста возила и идентификациона ознака возила; - особине возила које утичу на безбедно одвијање саобраћаја на путевима (конструкција, врста материјала, начин израде и услови експлоатације, техничко одржавање, одобрење типа возила и др.); - основни склопови и уређаји возила и њихов утицај на безбедност саобраћаја на путу, значај и утицај техничке исправности возила на безбедно одвијање саобраћаја (уређај за управљање, уређај за заустављање, уређаји за осветљавање и давање светлосних знакова, уређаји који омогућавају нормалну видљивост, уређаји за спајање вучног и прикључног возила, пнеуматици, тахограф и остали уређаји); - зауставни пут и пут претицања (елементи, утицајни фактори, дужина, потребно, време, последице и др.); - најчешће и најопасније неисправности возила и могућности њиховог отклањања од стране возача расположивом опремом и средствима, постављање на точкове ланца за снег; - значај и утицај оптерећења и начина оптерећења возила на безбедност саобраћаја;
--	--	--

		<p>- елементи активне безбедности возила (појам и значај, стабилност и управљивост возила, уређај за управљање, уређај за кочење, пнеуматици, уређаји који обезбеђују видљивост, отигољење возила, трансмисија, електрична инсталација и др.);</p> <p>- елементи пасивне безбедности возила (појам и значај, каросерија возила, конструкција возила, употребљени материјали, заштита деце у возилу, заштита лица која се превозе мотоциклом, унутрашњост возила, спољни делови возила, склопови и уређаји возила чији је основни циљ обезбеђивање пасивне безбедности, сигурносни појасеви, ваздушни јастуци, наслони за главу и др.);</p> <p>- елементи каталитичке безбедности возила (појам и значај, бука, вибрације, издувни гасови, грејање, вентилација, климатизација и др.);</p> <p>- услови за учешће возила у саобраћају на путу (регистрација возила, саобраћајна дозвола, регистарске таблице, регистрациона налепница, привремена регистрација, таблице за привремено означавање и др.);</p> <p>- техничка исправност возила, технички прегледи возила, редовни, ванредни и контролни технички прегледи;</p> <p>- основе економичне вожње и утицај саобраћаја на стање животне средине и њено угрожавање (појам и значај, утицај технике вожње, значај техничке исправности возила и мотора у заштити животне средине од загађења буком и издувним гасовима);</p> <p>- забрана одлагања и испуштања</p>
--	--	---

		<p>материја и отпада којим се угрожава животна средина;</p> <p>правила саобраћаја – Т5:</p> <ul style="list-style-type: none"> - појам и значај правила саобраћаја; - опште одредбе о понашању учесника у саобраћају (хијерархија поступања учесника у саобраћају, начин кретања возила и обавеза држања одстојања и растојања, остављање предмета на путу, општа обавеза према пешацима, слепим особама, однос према возилима која врше превоз путника и деце, коришћење телефона и других уређаја за комуникацију, забрана коришћења уређаја за откривање и ометање рада уређаја за мерење брзине, коришћење сигурносних појасева, светлодобних прслука и др.); - употреба показивача правца, укључивање возила у саобраћај и искључивање из саобраћаја, кретање возила по путу (кретање по коловозу пута у зависности од броја саобраћајних трака и њихове намене, кретање по саобраћајним тракама за укључивање и искључивање, кретање по саобраћајним тракама за спора возила и саобраћајним тракама за возила јавног превоза путника, кретање трамвајском баштицом, успоравање возила и др.); - скретање (скретање улево или удесно), полукружно окретање, кретање возилом уназад, мимонлажење (општа правила која се тичу мимонлажења између возила, односно возила и пешака), претицање и обилажење (општа правила, начин, забране); - брзина (појам брзине, тренутна брзина, средња брзина, прилагођавање брзине условима саобраћаја, стању пута,
--	--	---

		<p>атмосферским приликама, видљивости, прегледности, густини саобраћаја, ограничење брзине у насељу, односно ван насеља, ограничење брзине према врсти и намени возила, врсти пута, ограничења брзине изражена саобраћајним знаковима);</p> <ul style="list-style-type: none"> - првенство пролаза (првенство пролаза на раскрсници, при укључивању на пут, при сусрету са трамвајем и возом); - саобраћај на раскрсници (општа правила, начин кретања кроз раскрсницу); - насилничка вожња (појам, понашања возача која представљају насилничку вожњу и опасности која она доноси); - звучни или светлосни знаци упозорења (давање знакова и забране давања знакова); - заустављање и паркирање (општа правила о заустављању и паркирању, забране заустављања и паркирања, начин обезбеђења возила); - вучење возила (опште одредбе, начин вучења возила, број прикључних возила у зависности од врсте возила, забране); - употреба светала у саобраћају (употреба кратких, односно дневних, дугих, позиционих, светала за маглу, означавање и осветљавање осталих учесника као што су пешаци, бициклисти и др.); - саобраћај трамваја и других возила на шинама, саобраћај трактора, радних машина и мотокултиватора (опште одредбе, прикључи за извођење радова, вуча прикључних возила), саобраћај запрежних возила и учешће животиња у саобраћају; - саобраћај бицикала, мопеда, трицикала, четвороцикала и
--	--	---

		<p>мотоцикала (начин управљања, вожња бициклистичком стазом, односно траком, ограничења);</p> <ul style="list-style-type: none"> - кретање пешака (начин кретања по коловозу, тротоару, прелазак преко коловоза, пешачког прелаза, регулисање кретања пешака), обавезе возача према пешацима (услови за безбедно кретање пешака преко коловоза и по коловозу); - саобраћај на прелазу пута преко железничке пруге (првенство пролаза, начин преласка); - саобраћај на аутопуту и мотопуту (општа правила, забране, начин кретања); - возила под пратњом и возила са правом првенства пролаза (појам, значај, обавезе возача и пешака при сусрету са тим возилима, давање знакова); - употреба жутог ротационог или трепћућег светла (појам, значај, обавезе возача и пешака при сусрету са тим возилима, давање знакова); - мере предострожности приликом напуштања возила; <ul style="list-style-type: none"> • остали учесници у саобраћају – Т6; - појам и карактеристике учесника у саобраћају које утичу на безбедно одвијање саобраћаја; - карактеристике понашања у саобраћају деце, старих лица, особа са посебним потребама, пешака, бициклиста, мотоциклиста и других лица; - појам, карактеристике и утицај шинских возила на безбедно одвијање саобраћаја; - утицај животиња на безбедно одвијање саобраћаја на путу; • саобраћајна сигнализација – Т7; - појам, значај, начин обележавања и постављање;
--	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> - саобраћајни знакови, појмови (знакови опасности, изричитих наредби, обавештења, допунске табле); - значење саобраћајних знакова, место постављања и престанак важности; - ознаке на коловозу и тротоару, појмови и значење; - светлосни саобраћајни знакови, појмови и значење, семафори и њихова намена (регулisaње кретања возила: по путу, преко раскрснице, на прелазу преко железничке пруге, регулisaње кретања на бицикличким тракама, односно стазама и регулisaње кретања пешака); - светлосне ознаке (подела и начин обележавања); - начин обележавања прелаза пута преко железничке пруге; - начин обележавања препрека на путу и места на коме се изводе радови на путу; - знаци и наредбе које дају овлашћена лица (њихово значење и начин давања); <ul style="list-style-type: none"> • превоз терета и лица возилима – T8 <ul style="list-style-type: none"> - опште одредбе, појам, значај и забране; - оптерећење возила (осовинско оптерећење, укупна маса, носивост, највећа дозвољена маса, највећа дозвољена укупна маса, смештај и обезбеђење терета); - ванредни превоз (појам, услови под којим се обавља, дозвола); - превоз лица возилима (појам и значај, оптерећење возила, начин превоза, ограничења); <ul style="list-style-type: none"> • возачке дозволе – T9 <ul style="list-style-type: none"> - појам и значај; - прописи везани за право на управљање возилом у саобраћају на путу, услови за управљање
--	--	--

		<p>возилом, старосни услови за добијање возачке дозволе, поступак издавања возачке дозволе, здравствени прегледи, возачке дозволе за категорије моторних возила, одузимање возачке дозволе, извршене мере забране управљања, професионални возачи, возачи трамваја, возачи туристичког воза;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пробна возачка дозвола (појам, значај и услови за управљање возилом); - оспособљавање кандидата за возаче (теоријска обука, практична обука и возачки испит); • дужности учесника у саобраћају у случају саобраћајне незгоде – Т10 - поступак у случају саобраћајне незгоде (појам, дужности и обавезе возача и лица које се затекне на месту незгоде); - дужност и обавезе полиције, здравствене установе, управљача пута, осигуравајућих друштва; - европски извештај о саобраћајној незгоди; • посебне мере и овлашћења – Т11 - искључење возача из саобраћаја, задржавање возача, упућивање возача на контролни лекарски преглед, утврђивање присуства алкохола и/или психоактивних супстанци код учесника у саобраћају, заустављање, односно саобраћају ради заустављања возила на безбедном месту или укључивања на пут за ту врсту или категорију возила, снимање саобраћаја и учесника у саобраћају коришћењем одговарајућих средстава као и документовање прекршаја и других поступања у саобраћају супротних прописима, привремено одузимање предмета прекршаја, одузимање обрасца
--	--	--

		<p>стране возачке дозволе када возач има више од једне возачке дозволе, искључење возила из саобраћаја, упућивање на контролни технички преглед возила, уклањање, односно премештање возила, као и постављање уређаја којима се спречава одвожење возила, мерење осовинског оптерећења возила и укупне масе возила;</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријско објашњење радњи возилом, односно скупом возила, у саобраћају на путу и поступање возача у саобраћају на путу – Т12; - извођење радњи возилом у саобраћају на путу: полазак са места, укључивање возила у саобраћај на путу, вожња унапред, вожња уназад, промена права кретања и заустављање возила, одржавање брзине кретања возила у зависности од саобраћајне ситуације и услова пута и временских услова, скретање, полукружно окретање, обилажење, мимоилажење, претицање, промена саобраћајне траке, заустављање и нагло кочење, коришћење саобраћајне траке за успоравање и убрзавање, пропуштање других учесника у саобраћају, уступање права првенства пролаза; - поступање возача: при наиласку и проласку кроз раскрсницу на којој је саобраћај регулисан правилом десне стране, саобраћајним знаком, светлосним саобраћајним знаком, знацима и наредбама које даје овлашћено лице, односно наиласку на раскрсницу са кружним током саобраћаја, приликом избора брзине кретања возила у зависности од саобраћајне ситуације, услова пута и
--	--	---

		<p>временских услова, при наиласку на пешачки прелаз, у односу на пешаке, бициклисте и друге учеснике у саобраћају, приликом преласка преко железничке и трамвајске пруге и вожње кроз тунел, приликом смањене видљивости и у условима падавина и приликом кретања путем на којем се изводе радови;</p> <ul style="list-style-type: none"> • друштвена опасност и последице непоштовања прописа из области безбедности саобраћаја – Т13 - могуће штетне последице непоштовања прописа; - казнене мере за учиниоце повреда одредаба прописа из области безбедности саобраћаја у односу на друштвену опасност (казнени поени, казна затвора, новчана казна, мере безбедности и заштитне мере). • Вежбе обухватају разматрање конкретних саобраћајних ситуација, решавање испитних питања и ближа објашњавања питања из програма теоријске обуке и означавају се кодом – Т14.
	<ul style="list-style-type: none"> • припреми возило за вожњу (утврди исправност и правилно функционисање прописаних уређаја и опреме); • провери исправне потребне за вожњу; • изведе радње са возилом на полигону или другом одређеном простору; • изведе радње са возилом у саобраћају на путу; • поступа у складу са саобраћајном сигнализацијом; • поступа у складу са прописима о правилима саобраћаја и саобраћајним знаковима за време вожње на путу у насељеном месту и на путу ван насељеног места. • развије однос поверења и поштовања према другим учесницима у саобраћају; 	<p>временских услова, при наиласку на пешачки прелаз, у односу на пешаке, бициклисте и друге учеснике у саобраћају, приликом преласка преко железничке и трамвајске пруге и вожње кроз тунел, приликом смањене видљивости и у условима падавина и приликом кретања путем на којем се изводе радови;</p> <ul style="list-style-type: none"> • друштвена опасност и последице непоштовања прописа из области безбедности саобраћаја – Т13 - могуће штетне последице непоштовања прописа; - казнене мере за учиниоце повреда одредаба прописа из области безбедности саобраћаја у односу на друштвену опасност (казнени поени, казна затвора, новчана казна, мере безбедности и заштитне мере). • Вежбе обухватају разматрање конкретних саобраћајних ситуација, решавање испитних питања и ближа објашњавања питања из програма теоријске обуке и означавају се кодом – Т14. <p>Практична настава:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање са уређајима и склоповима на возилу и њихова употреба док је возило у стању мировања; • проверу исправности возила за безбедно учествовање у саобраћају на путу; • упознавање са начином замене точка, постављања ланаца за снег, снабдевања возила потгонским горивом; • заузимање положаја у возилу и подешавање седишта, наслона за главу, унутрашњег и спољних возачких огледала и сигурносних појасева; • исправе потребне за вожњу; • покретање возила и употреба

	<p>команди и уређаја возила у покрету (руковање возилом) и заустављање возила;</p> <ul style="list-style-type: none"> • убрзавање, успоравање и заустављање возила при малим брзинама; • извођења прописаних полигонских радњи возилом: <ul style="list-style-type: none"> - одвајање и спајање вучног и прикључног возила; - вожња напред са променом степена преноса и уназад у истој саобраћајној траци; - вожња уназад са скретањем улево, односно удесно под правим углом; • извођење радњи возилом у саобраћају на путу: полазак са места, укључивање возила у саобраћај на путу, вожња унапред, вожња уназад, промена правца кретања и заустављање возила, одржавање брзине кретања возила у зависности од саобраћајне ситуације и услова пута и временских услова, скретање, полукружно окретање, обилажење, мимоилажење, претицање, промена саобраћајне траке, полукружно окретање, заустављање и нагло кочење, коришћење саобраћајне траке за успоравање и убрзавање, пропуштање других учесника у саобраћају, уступање права првенства пролаза; • поступање возача: <ul style="list-style-type: none"> - при наиласку и проласку кроз раскрсницу на којој је саобраћај регулисан правилном десне стране, саобраћајним знаком, светлосним саобраћајним знаком, знацима и наредбама које даје овлашћено лице, односно наиласку на раскрсницу са кружним током саобраћаја (уколико постоје могућности); 	<ul style="list-style-type: none"> • стекне навике помагања другим учесницима у саобраћају и предузимања мера да не дође до саобраћајне незгоде; • управља возилом у различитим нетипичним саобраћајним ситуацијама у реалним условима; • напусти возило и обезбеди заустављено или паркирано возило.

		<p>- приликом избора брзине кретања возила у зависности од саобраћајне ситуације, услова пута и временских услова;</p> <p>- при наиласку на пешачки прелаз, у односу на пешаке, бициклисте и</p> <p>- при наиласку на пешачки прелаз, у односу на пешаке, бициклисте и друге учеснике у саобраћају;</p> <p>- приликом преласка преко железничке и трамвајске пруге и вожње кроз тунел;</p> <p>- приликом смањене видљивости и у условима падавина и приликом кретања путем на којем се изводе радови;</p> <ul style="list-style-type: none"> • поступање у складу са саобраћајном сигнализацијом; • развијања односа поверења и поштовања према другим учесницима у саобраћају, стицања навике помагања другим учесницима у саобраћају и предузимања мера да не дође до саобраћајне незгоде; • управљање возилом у различитим нетипичним саобраћајним ситуацијама у реалним условима; • напуштање возила и обезбеђивање заустављеног или паркираног возила.
--	--	---

Назив модула:
Трајање модула:

Уређаји трактора
132 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за руковање, подешавање и одржавање уређаја трактора 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе уређаје трактора; објасни улогу уређаја; објасни принципе рада уређаја трактора; објасни конструкцију уређаја једноосовинских трактора и мотокултиватора; описе услове рада руковаоца. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Уређаји трактора (уређај за кретање, уређај за управљање, уређај за кочење, хидраулични уређај, долатни уређаји); Кабина трактора и услови рада руковаоца (ергономија); Једноосовински трактори и мотокултиватори. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције трактора; Конструкције уређаја трактора; Техничка документација; Обрасци за евиденцију. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Облици наставе</p> <p>Модул се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (18 часова) практична настава (96 часова) вежбе (18 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> практичне наставе вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава се реализује у учионици; практична настава се реализује на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; користити компјутерске анимације и видео-записе; дефинисати појединачне и групне домаће задатке; инсистирати на коришћењу упутства за руковање и одржавање трактора; уређаје трактора значајне за безбедност саобраћаја посебно обрадити кроз теоријски део наставе, вежбе и практичан рад; ученик је обавезан да води дневник практичног рада. на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања тестове практичних вештина дневнике практичног рада и вежби
	<ul style="list-style-type: none"> визуелним прегледом провери исправност уређаја на трактору; обави мере техничког одржавања уређаја на трактору; рукује хидрауличним уређајем трактора; провери исправност уређаја за управљање и кочење на трактору; обави подешавање размака точкова; користи упутство за руковање и одржавање трактора; води евиденцију одржавања трактора; спроведе мере личне хигијене и хигијене радног простора. 	<p>Практична настава:</p> <ul style="list-style-type: none"> Руковање хидрауличним уређајем трактора; Подешавање уређаја за управљање, возњу и кочење; Руковање и одржавање трактора; Мере заштите на раду. 	

5. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА/МОДУЛИМА:

- Пољопривредне машине;
- Професионална пракса.

2. НАСТАВНИ ПЛАН

[illegible]

*** Ученик бира са листе изборних општеобразовних или стручних предмета

настава школа

Изабрану технологију са листе изборних технологија у оквиру области Биљна производња 1*** и Биљна производња 2*** уписати у листу обавезних стручних предмета.

	Листа изборних технологија	РАЗРЕД	
		II	III
Биљна производња 1	Ратарство	*	
	Ратарство са повртарством	*	
	Повртарство са цвећарством	*	
Биљна производња 2	Воћарство		*
	Виноградарство		*

	Воћарство и виноградарство	*
--	----------------------------	---

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

РБ	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети* - ОБАВЕЗНО СЕ БИРА БАР У ЈЕДНОМ РАЗРЕДУ					
1.	Гајење ратарских култура		2	2	
2.	Гајење повртарских култура		2	2	
3.	Лековито биље		2		
4.	Гајење цвећарских култура		2		
5.	Органска производња у ратарству		2		
6.	Органска производња у повртарству		2		
7.	Производња дувана			2	
8.	Гљиварство			2	
9.	Органска производња у воћарству и виноградарству			2	
10.	Пчеларство			2	2
11.	Козарство				2
12.	Рибарство				2
13.	Гајење пужева				2
14.	Органска производња у сточарству				2
15.	Аграрни туризам				2

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	64	64	64	64	256
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са одређењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	32	32	32	32
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	5	5	5	2
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	39	39	39	39

Подела одељења у групе

	предмет / модул	годишњи фонд часова				број ученика у групи
		вежбе	практична настава	настава у блоку	професионална пракса	
разред	Педологија и агрохемија			18		15
	Пољопривредна техника			24		15
	Заштита биља			18		15
	Професионална пракса**				90**	15
II	Пољопривредна техника	64		15		15
	Заштита биља	64				15
	Биљна производња 1	64	128	45		15
	Професионална пракса**				90**	15
III	Пољопривредна техника / Обука вожње трактора*		32*			1*
	Пољопривредна техника	64				15
	Заштита биља	64				15
	Биљна производња 2	64	160	60		15
IV	Професионална пракса**				90**	15
	Пољопривредна техника	64				15
	Сточарска производња	64	160	60		15
	Предузетништво	64				15

*Практична настава за модул **Обука вожње трактора** реализује се индивидуално за сваког ученика и обухвата обуку ученика за управљање трактором. Недељни приказ броја часова дат је у гантограму, а распоред индивидуалне обуке за сваког ученика утврђује стручно веће наставника пољопривредне групе предмета у школи, уз присуство наставника – ментора.

**Професионална пракса се обавља у периоду од 01.09. до 15.08. текуће школске године у првом, другом и трећем разреду, изузев празником и недељом. Закључна оцена утврђује се на седници одељенског већа после 15.08. текуће школске године. На истој седници утврђује се и општи успех ученика о завршеном разреду.

Гантограм реализације модула по стручним предметима за образовни профил ПОЉОПРИВРЕДНИ ТЕХНИЧАР

Раз.	Наставни предмет	Обл. наст.	Наставне недеље																																				УКУПНО				
			1						2						3						4						5						Т	В	ПН	Б	Σ						
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30						31	32	33	34	35	36
	Педологија и агрохемија	Т	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3								
		В																																									
		пн																																									
		Б								6													6																				
	Пљовпривредна техника	Т	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2								
		В																																									
		пн							6																																		
		Б																6																									
	Заштита биља	Т	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2									
		В																																									
		пн																																									
		Б					6									6						6																					
	Професионална пракса	Т																																									
		В																																									
		пн																																									
		Б																																									
I	Σ	7	7	7	13	7	7	7	13	7	13	7	7	13	7	7	11	7	7	11	7	10	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	18	7	30	30	30	224	0	90	60	374	

III

[illegible]

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

ПОЉОПРИВРЕДНА ТЕХНИКА

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I	64			18		82
II	64	64	32	15		175
III	64	64				128
IV	64	64				128

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Упознавање конструкција пољопривредних машина;
- Стицање знања о примени машина у пољопривредној производњи и њихово најефикасније искоришћавање;
- Стицање знања за правилно подешавање и одржавање машина ради постизања одговарајућег квалитета рада;
- Стицање знања о функционалним и техничким карактеристикама машина, апарата и уређаја који се користе у пољопривредној производњи;
- Развијање интересовања за пољопривредну технику;
- Оспособљавање за примену агротехничких мера у пољопривредној производњи;
- Оспособљавање за правилну примену пестицида, ђубрива и осталих средстава у пољопривредној производњи;
- Оспособљавање за самостално управљање трактором са приколицом у јавном саобраћају;
- Оспособљавање за вођење евиденције о раду;
- Развијање радних навика, сигурности, прецизности и одговорности у раду;
- Оспособљавање за правилно и рационално коришћења пољопривредне технике.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: први

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Машински материјали и елементи	24
2.	Мотори	26
3.	Трактори	32

Разред: други

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Вожња трактора – обука	48
2.	Машине за обраду и ђубрење земљишта	39
3.	Машине за сетву и садњу	28
4.	Машине за негу усева и заштиту биља	28
5.	Машине за убирање плодова	32

Разред: други

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Обука возње трактора	48
2.	Машине у повртарству	63
3.	Машине у цвећарству	64

Разред: трећи

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Машине и опрема у воћарству и виноградарству	104
2.	Уређаји и опрема за наводњавање	24

Разред: четврти

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Машине за спремање сена и силаже	32
2.	Машине и уређаји за припрему сточне хране	36
3.	Уређаји и опрема у сточарским објектима	60

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: Машински материјали и елементи

Трајање модула: 24 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за примену машинских материјала и елемената на пољопривредним машинама. 	<ul style="list-style-type: none"> разликује машинске материјале; дефинише особине машинских материјала; наброји врсте челика према намени; наброји начине заштите челика од корозије; наброји особине обојених метала које су значајне за примену на пољопривредним машинама; наведе остале материјале који се примењују у пољопривредној техници; дефинише особине горива и мазива; разликује горива и мазива по врстама; објасни поступак складиштења и чувања горива и мазива; дефинише машинске елементе; разликује машинске елементе; објасни начине и поступке спајања машинских елемената; наведе и опише преноснике снаге; објасни функционисање елемената за спровођење течности, гасова и паре; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Појам, подела и особине материјала за израду Челик (добиање, значај и подела); Значај и подела обојених метала; Бакар, алуминијум, цинк, олово, калај (особине и употреба); Легуре обојених метала (особине и употреба); Неметали (дрво, пластични материјали, керамика); Значај и врсте горива и мазива; Особине горива и мазива; Биогорива (добиање и употреба); Машински елементи за спајање; Машински елементи за пренос снаге и кретања; Машински елементи за спровођење течности и гасова. <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Особине машинских материјала; Термичка обрада челика; Раздвојиве и нераздвојиве везе; Преносници снаге; Радионички и склопни цртежи; Упутства за руковање и одржавање пољопривредне технике; Каталоги резервних делова пољопривредних машина. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (18 часова) настава у блоку (6 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> наставе у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учioniци. Настава у блоку се реализује у радионици. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> модул реализовати сликовитим приказом машинских елемената и материјала на пољопривредним машинама, показати узорке и објаснити њихов значај и улогу на пољопривредним машинама; ученик је обавезан да води дневник практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике практичног рада.

Назив модула: Трајање модула:		Мотори 26 часова	
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за проверу исправности и одржавање уређаја мотора. 	<ul style="list-style-type: none"> дефинише основне величине мотора СУС; објасни принцип рада двотактних и четворотактних мотора СУС; наведе и опише делове мотора СУС; наведе и опише уређаје ОТО и дизел-мотора; објасни принципе рада уређаја; објасни поступке одржавања уређаја мотора; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Основне величине мотора СУС; Принцип рада двотактних и четворотактних ОТО и дизел мотора; Непокретни и покретни делови мотора СУС; Уређаји ОТО и дизел-мотора (уређај за хлађење, уређај за подмазивање, уређај за напајање мотора горивом, електрични уређаји); Одржавање уређаја мотора; 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (20 часова) настава у блоку (6 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> настава у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учioniци. Настава у блоку се реализује на школској економији.
	<ul style="list-style-type: none"> препозна различите конструкције мотора и уочава њихове специфичности; визуелним прегледом провери исправност уређаја на моторима; обавља мере техничког одржавања мотора; разликује режиме рада мотора; користи упутство за руковање и одржавање мотора; води евиденцију одржавања мотора. 	<p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције ОТО и дизел-мотора; Одржавање мотора; Техничка документација. 	<p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> показати делове и уређаје на моделу мотора и објаснити њихов значај и улогу; наставу у блоку обавити у радионици, користећи већи број различитих мотора; ученик је обавезан да води дневник практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике практичног рада.

Назив модула:
Трајање модула:

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за руковање и одржавање трактора. 	<ul style="list-style-type: none"> наведе типове трактора који се користе у пољопривредној производњи; наведе делове трансмисије трактора; разликује делове трансмисије; наведе уређаје трактора; објасни улогу уређаја; објасни принципе рада уређаја; објасни конструкцију и уређаје једноосовинских трактора и мотокултиватора; наведе прикључке једноосовинских трактора; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Пољопривредни трактори; Трансмисија трактора (спојница, мењач, редуктор, диференцијал и предњи погон трактора); Уређаји трактора (уређај за кретање, уређај за управљање, уређај за кочење, хидраулични уређај, додатни уређаји); Кабина трактора и услови рада руковаоца; Једноосовински трактори и мотокултиватори; Прикључци једноосовинских трактора; <p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције трактора; Руковање и одржавање трактора; Техничка документација. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (26 часова) настава у блоку (6 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> наставе у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учioniци. Настава у блоку се реализује на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; наставу у блоку обавити на школској економији и пољопривредним предузећима; ученик је обавезан да води дневник практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике практичног рада.
	<ul style="list-style-type: none"> препозна различите конструкције трактора и уочава њихове специфичности; визуелним прегледом провери исправност уређаја на трактору; примени мере техничког одржавања трактора; рукује хидрауличним уређајем трактора; користи упутство за руковање и одржавање трактора; води евиденцију одржавања трактора; рукује трактором на полигону за вожњу. 		

Назив модула:
Обука возача трактора

Трајање модула:
48 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за самостално управљање трактором у саобраћају на путевима. 	<ul style="list-style-type: none"> наведе опште одредбе о понашању учесника у саобраћају; објасни радње са возилом у саобраћају; објасни кретање возила на путу; објасни првенство пролаза; објасни саобраћај на раскрсници; објасни саобраћај на раскрсници и обилажење; објасни кретање пешака и однос возача према пешацима; објасни употребу светала у саобраћају; објасни одстојање између возила; објасни превоз лица и терета трактором и прикључним возилом које вуку трактори; објасни саобраћај трактора који вуку запрежно возило; објасни саобраћај радних машина и мотоцикловима; објасни саобраћај бицикала, бицикала са мотором и мотоцикала; објасни саобраћај запрежних возила и кретање стоке; објасни саобраћај на прелазу пута преко железничке пруге; наведе возила под пратњом и возла са правом првенства пролаза; објасни возачу ноћу и возачу под неповољним временским условима; објасни изглед и значење знакова опасности, знакова изричитих наредби и знакова обавештења; објасни значење допунске табле уз саобраћајне знакове; објасни значење знака на коловозу (значење на раскрсници и на другим местима на коме је саобраћај посебно регулисан); наведе обележавање прелаза пута преко железничке пруге; 	<p>Теорија: ПРОПИСИ О БЕЗБЕДНОСТИ САОБРАЋАЈА НА ПУТЕВИМА А) Правила саобраћаја:</p> <ul style="list-style-type: none"> опште одредбе о понашању учесника у саобраћају; радње са возилом у саобраћају; утврђивање услова за извођење радњи, укључивање у саобраћај, промена начина и правца кретања; кретање возила на путу страна кретања, прилагођавање брзине кретања, смањивање брзине која почињава сметњу у нормалном одвијању саобраћаја; скретање; првенство пролаза: на раскрсници, при скретању у лево, у односу на возила која се крећу по шинама, на путу који је означен саобраћајним знаком као пут са првенством пролаза, при пресецању бициклистичке стазе; саобраћај на раскрсници: опрезност, подешавање брзине, престројавање, поступање према светлосним саобраћајним знаковима; мимонлажење; претицање и обилажење; општа правила претицања и обилажења, услови саобраћаја у којима је 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (16 часова) практична настава (32 часа) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> практичне наставе – индивидуална настава 32 часа по ученику. <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у специјализованој учионици. Практична настава се реализује на полигону за обуку возача и у јавном саобраћају – у складу са Законом о безбедности саобраћаја. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати у складу са Законом о безбедности саобраћаја у трајању од 16 часова (за ученике који желе да полажу возачки испит, остале часове који су по закону обавезни реализовати на часовима додатне и допунске наставе); практична настава која се односи на обуку возача трактора на полигону и у јавном саобраћају обавити кроз 32 часа индивидуалне обуке по ученику; радње возилом и поступање возача у саобраћају, изводе се на путу: у насељу, и то у условима слабог, средњег и јаког интензитета саобраћаја, ван насеља, и то у условима слабог, средњег и јаког интензитета саобраћаја, у насељу и ван насеља, у ноћним условима; након обуке може се организовати полагање возачког испита за трактор; ученик је обавезан да води дневник практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања и тест практичних вештина.

	<ul style="list-style-type: none"> наведе врсте и објасни значење знакова које учесницима у саобраћају на путевима дају овлашћена лица. 	<ul style="list-style-type: none"> забрањено претицање; кретање пешака и однос возача према пешацима; употреба светала у саобраћају; одстојање између возила; превоз лица прикључним возилом које вуку трактори; превоз терета прикључним возилом које вуку трактори; саобраћај трактора који вуку запрежно возило; саобраћај радних машина и мотоциклатора; саобраћај бицикала, бицикала са мотором и мотоцикала; саобраћај запрежних возила и кретање стоке; саобраћај на прелазу пута преко железничке пруге; возила под прављњом; возла са правом првенства пролаза; вожња ноћу и вожња под неповољним временским условима; <p>Б) Саобраћајни знакови и знаци које дају овлашћена лица:</p> <ul style="list-style-type: none"> знакови опасности – изглед и значење, знакови изричитих наредби – изглед и значење, знакови обавештења – изглед и намена, допунске табле уз саобраћајне знакове - значење, ознаке на коловозу - значење, светлосни саобраћајни знакови – значење на раскрсници и на другим местима на коме је саобраћај посебно регулисан, обележавање прелаза пута преко железничке пруге, знаци које учесницима у саобраћају на путевима дају овлашћена лица – врсте и значење. 	<p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике практичног рада.
--	--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • припреми возило за вожњу (утврди исправност и правилно функционисање прописаних уређаја и опреме); • провери исправне потребне за вожњу; • изведе радње са возилом на полигону или другом одређеном простору; • изведе радње са возилом у саобраћају на путу; • поступа у складу са саобраћајном сигнализацијом; • поступа у складу са прописима о правилима саобраћаја и саобраћајним знаковима за време вожње на путу у насељеном месту и на путу ван насељеног места. • развије однос поверења и поштовања према другим учесницима у саобраћају; • стекне навике помагања другим учесницима у саобраћају и предузимања мера да не дође до саобраћајне незгоде; • управља возилом у различитим нетипичним саобраћајним ситуацијама у реалним условима; • напусти возило и обезбеди заустављено или паркирано возило. 	<p>Практична настава:</p> <ul style="list-style-type: none"> • упознавање са уређајима и склоповима на возилу и њихова употреба док је возило у стању мировања; • проверу исправности возила за безбедно учествовање у саобраћају на путу; • упознавање са начином замене точка, постављања ланца за снег, снабдевања возила погонским горивом; • заузимање положаја у возилу и подешавање седишта, наслона за главу, унутрашњег и спољних возачких огледала и сигурносних појасева; • исправе потребне за вожњу; • покретање возила и употреба команди и уређаја возила у покрету (руковање возилом) и заустављање возила; • убрзавање, успоравање и заустављање возила при малим брзинама; • извођења прописаних полигонских радњи возилом: <ul style="list-style-type: none"> - одвајање и спајање вучног и прикључног возила; - вожња напред са променом степена преноса и уназад у истој саобраћајној траци; - вожња уназад са скретањем улево, односно удесно под правим углом; • извођење радњи возилом у саобраћају на путу: полазак са места, укључивање возила у саобраћај на путу, вожња унапред, вожња уназад, промена правца кретања и заустављање возила, одржавање брзине кретања возила у зависности од саобраћајне ситуације и услова пута и временских услова, скретање, полукружно окретање, обилажење, мимоплажење, 	

		<p>претицање, промена саобраћајне траке, полукружно окретање, заустављање и нагло кочење, коришћење саобраћајне траке за успоравање и убрзавање, пропуштање других учесника у саобраћају, уступање права првенства пролаза;</p> <ul style="list-style-type: none"> • поступање возача: <ul style="list-style-type: none"> - при наласку и проласку кроз раскрсницу на којој је саобраћај регулисан правилном десне стране, саобраћајним знаком, светлосним саобраћајним знаком, знацима и наредбама које даје овлашћено лице, односно наласку на раскрсницу са кружним током саобраћаја (уколико постоје могућности); - приликом избора брзине кретања возила у зависности од саобраћајне ситуације, услова пута и временских услова; - при наласку на пешачки прелаз, у односу на пешаке, бициклисте и - при наласку на пешачки прелаз, у односу на пешаке, бициклисте и друге учеснике у саобраћају; - приликом преласка преко железничке и трамвајске пруге и вожње кроз тунел; - приликом смањене видљивости и у условима падавина и • приликом кретања путем на којем се изводе радови; • поступање у складу са саобраћајном сигнализацијом; развијања односа поверења и поштовања према другим учесницима у саобраћају, стицања навике помагања другим учесницима у саобраћају и предузимања мера да не дође до саобраћајне незгоде; • управљање возилом у
--	--	---

		различитим нетипичним саобраћајним ситуацијама у реалним условима;	различитим нетипичним саобраћајним ситуацијама у реалним условима;
		• напуштање возила и обезбеђивање заустављеног или паркираног возила.	• напуштање возила и обезбеђивање заустављеног или паркираног возила.

Назив модула: **Машине за обраду и ђубрење земљишта**
Трајање модула: **39 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за правилно агрегирање, подешавање и одржавање машина за обраду и ђубрење земљишта; Оспособљавање за извођење орања и представљене припреме земљишта. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе поделу машина за обраду земљишта; наведе и опише делове раоних плугова; објасни принцип рада раоних плугова; објасни подешавање за рад плугова и њихово одржавање; објасни начине орања; наведе и опише машине и оруђа за допунску обраду земљишта; објасни рад машина за представљену припрему земљишта; наведе поделу машина за ђубрење; објасни принципе рада, подешавање и одржавање машина за ђубрење; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Машине и оруђа за обраду земљишта; Раони плугови (врсте намена, технички опис, принцип рада, подешавање и одржавање); Машине и оруђа за представљену припрему земљишта (намена, технички опис, принцип рада и техничко одржавање); Подела машина за ђубрење, намена, технички опис, принцип рада, подешавање и одржавање; Расипачи минералних ђубрива; Утоварачи и растурачи стајака; Расипачи осоке; <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције машина и оруђа за обраду земљишта; Одржавање машина и оруђа; Подешавање машина и оруђа за обраду земљишта и ђубрење; Агрегирање прикључних машина и оруђа; Техничка документација. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (12 часова) вежбе (12 часова) настава у блоку (15 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби наставе у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. Настава у блоку обавља се на школској економији и у пољопривредним предузећима. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби и практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања.
	<ul style="list-style-type: none"> препозна различите конструкције плугова и уочава њихове специфичности; визуелним прегледом провери исправност машина и оруђа за обраду земљишта; примени мере техничког одржавања; прикључи машину или оруђе за трактор; обави неопходна подешавања на трактору и прикључној машини или оруђу; користи упутство за руковање и 		

	<p>одржавање;</p> <ul style="list-style-type: none"> • води евиденцију рада и одржавања. 		<p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • дневнике вежби; • дневнике практичног рада.
<ul style="list-style-type: none"> • обави орање на наор и разор; • изведе равно орање; • обави предсетвену припрему; • примени мере заштите на раду 		<p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Орање на наор и разор; • Равно орање; • Предсетвена припрема земљишта; • Мере заштите на раду 	

Назив модула:

Машине за сетву и садњу

Трајање модула:

28 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање за правилно подешавање, одржавање и чување машина за сетву и садњу. 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе поделу машина за сетву и садњу; • наведе агротехничке захтеве машина; • објасни неопходна подешавања на машинама за сетву и садњу; • наведе и опише типове сетвених апарата; • укаже на разлике у раду појединих машина; • објасни принцип рада машина за сетву и садњу; • објасни начине сетве и садње; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подела машина за сетву и садњу; • Агротехнички захтеви машина; • Начини сетве и садње; • Технички опис и принцип рада машина; • Подешавање и одржавање машина; 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (12 часова) • вежбе (16 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вежби <p>Место реализације наставе</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • препозна различите конструкције машина и уочава њихове специфичности; • визуелним прегледом провери исправност машина; • примени мере техничког одржавања; • прикочи машину за трактор; • обави неопходна подешавања; • израчуна положај маркера и контролне количине семена за проверу подешености сејачице; • провери подешеност сејачице; • користи упутство за руковање, подешавање и одржавање; • води евиденцију рада и одржавања; • примени мере заштите на раду. 	<p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Конструкције машина за сетву и садњу; • Одржавање машина; • Подешавање машина за сетву и садњу; • Прикочавање машина за трактор; • Техничка документација; • Мере заштите на раду. 	<ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици. • Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; • ученик је обавезан да води дневник вежби; • на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • дневнике вежби.
--	---	--	--

Назив модула: **Машине за негу усева и заштиту биља**
Трајање модула: **28 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање за правилно подешавање, одржавање и чување машина за негу усева и заштиту биља. 	<ul style="list-style-type: none"> • наведе поделу машина за негу усева и заштиту биља; • наведе агротехничке захтеве машина; • објасни неопходна подешавања на машинама; • наведе и опише типове култиватора за међуредну обраду; • наведе и опише типове прскалица; • наведе и опише делове прскалица; • објасни принцип рада прскалица; • објасни подешавање за рад машина и одржавање; • објасни значај правилног одржавања прскалица за заштиту животне средине. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Култиватори за међуредну обраду (подешавање и одржавање); • Прскалице (основни делови, проток течности); • Пумпа, регулатор притиска и распрскивачи; • Подешавање и одржавање прскалица. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (10 часова) • вежбе (18 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици.

	<ul style="list-style-type: none"> • препозна различите конструкције машина и уочава њихове специфичности; • визуелним прегледом провери исправност машина; • примени мере техничког одржавања; • обави припопчвање машина за трактор; • обави неопходна подешавања; • израчуна количину течности за проверу подешености прскалице; • обави проверу подешености прскалице количинском и запреминском методом; • користи упутство за руковање; • подешавање и одржавање; • води евиденцију рада и одржавања; • примени мере заштите на раду. 	<p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Конструкције машина за негу усева и заштиту биља; • Одржавање машина; • Подешавање машина; • Провера подешености прскалице и уређаја за наводњавање; • Агрегирање прикључних машина; • Техничка документација; • Мере заштите на раду. 	<ul style="list-style-type: none"> • Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; • ученик је обавезан да води дневник вежби; • на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • дневнике вежби.
--	--	---	--

Назив модула:
Трајање модула:

Машине за убирање плодова
32 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за правилно подешавање, одржавање и чување машина за убирање плодова. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе агротехничке захтеве машина; објасни технолошки процес рада житних комбајна и берача кукуруза; објасни неопходна подешавања на машинама; наведе и опише машине за вађење шећерне репе; објасни принцип рада вадиллица кромпира; објасни принцип рада комбајна за грашак и боранију; објасни принцип рада вадиллица коренастог поврћа; објасни принцип рада машина за убирање лиснатог поврћа; објасни принцип рада машина за убирање парадајза; наведе и опише транспортна средства у ратарству и повртарству; наведе и објасни мере заштите на раду и противпожарне заштите; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Житни комбајн (основни делови и улога); Технолошки процес рада комбајна; Подешавање житног комбајна; Додатни уређаји и опрема комбајна; Берачи кукуруза (врсте, технички опис, одржавање и мере заштите на раду); Машине за вађење шећерне репе; Вадилце кромпира; Комбајни за грашак и боранију; Вадилце коренастог поврћа; Машине за убирање лиснатог поврћа; Машине за убирање парадајза; Транспортна средства у ратарству и повртарству; Мере заштите на раду и противпожарне заштите; <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције машина за убирање плодова; Одржавање машина; Подешавање машина; Агрегатирање приклучних машина; Техничка документација; Мере заштите на раду и противпожарне заштите. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (14 часова) вежбе (18 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби.

Назив модула:
Трајање модула:

Машине и опрема у пољопривреду
63 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за правилно коришћење и одржавање машина за пољопривреду. 	<ul style="list-style-type: none"> наведе поделу машина у пољопривреду; објасни принцип рада појединих машина и оруђа за обраду земљишта; објасни принцип рада машина за ђубрење; објасни рад машина за сетву и садњу; наведе поделу машина за негу усева и заштиту биља; објасни принцип рада машина за негу и заштиту; објасни принцип рада уређаја за наводњавање; објасни поступке одржавања машина за негу и заштиту; наведе поделу машина за убирање плодова у пољопривреду; објасни принцип рада машина за убирање плодова у пољопривреду; наведе и опише транспортна средства у пољопривреду; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Машине и оруђа за обраду земљишта; Машине за ђубрење; Машине за сетву и садњу; Машине за негу усева и заштиту биља; Технички опис и карактеристике уређаја за наводњавање; Машине за убирање плодова у пољопривреду; Транспортна средства у пољопривреду; 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (16 часова) вежбе (32 часа) настава у блоку (15 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби наставе у блоку <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. Настава у блоку се реализује на школској економији и у пољопривредним предузећима. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби и практичног рада; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби; дневнике практичног рада.
	<ul style="list-style-type: none"> препозна различите конструкције машина и уочава њихове специфичности; визуелним прегледом провери исправност машина; примени мере техничког одржавања; обави прикључавање машина за трактор; обави неопходна подешавања; обави рад са машинама према технолошком процесу; користи упутство за руковање, подешавање и одржавање; води евиденцију рада и одржавања; примени мере заштите на раду; 	<p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције машина у пољопривреду; Одржавање машина; Подешавање машина и уређаја; Агрегатирање прикључних машина; Техничка документација; Мере заштите на раду; 	
	<ul style="list-style-type: none"> обави орање на наор и разор; изведе равно орање; обави предсетвену припрему; примени мере заштите на раду. 	<p>Настава у блоку:</p> <ul style="list-style-type: none"> Орање на наор и разор; Равно орање; Предсетвена припрема земљишта; Мере заштите на раду. 	

Назив модула:
Трајање модула:

Машине и опрема у цвећарству

64 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за правилно коришћење и одржавање машина за цвећарску производњу. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе поделу машина за заснивање и одржавање травњака; објасни принцип рада машина за сетву трава; објасни рад секача бусенова; објасни карактеристике ваљака за травњаке; објасни принцип рада травокосачица; наведе врсте уређаја за наводњавање; наведе поделу машина и опреме за рад у расадничарству; објасни принцип рада машина и опреме за рад у расадничарству; наведе поделу машина за негу круна дрвећа; објасни рад моторних тестера; објасни рад аутодизалица; наведе поделу машина за припрему земљишних смеша; објасни принцип рада машина за припрему земљишних смеша; дефинише стакленике и пластенике; објасни конструктивне карактеристике стакленика и пластеника; опише уређаје за хлађење, проветравање и грејање пластеника и стакленика; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Подела машина за заснивање и одржавање травњака; Сејачице за сетву семена трава; Техничке карактеристике ваљака за травњаке; Травокосачице (врсте, принцип рада); Подела система за наводњавање и технички опис; Машине и уређаји за аутоматску производњу садница; Опрема у стакленицима и пластеницима; Машине и опрема за негу круна дрвећа; Ручне тестере и маказе; Моторне тестере; Машине за припрему земљишних смеша; Машине за негу компоста; Пресе за саквије (ручне, ножне, аутоматске); Стакленици и пластеници (технички опис, материјал за израду); Уређаји за хлађење, проветравање и грејање; <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције машина за цвећарство; Одржавање машина; Подешавање машина; Агрегатирање прикључних машина; Аутодизалице (регулисање и одржавање); Техничка документација; Мере заштите на раду. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (32 часа) вежбе (32 часа) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби.

Назив модула:
Трајање модула:

Машине и опрема у воћарству и виноградарству
104 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавње за правилно коришћење и одржавање машина за воћарство и виноградарство. 	<ul style="list-style-type: none"> објасни принцип рада машина и оруђа за припрему земљишта; објасни принцип рада машина и оруђа за обраду земљишта; објасни рад машина за копање јама и садњу; наведе поделу машина и опреме за негу и заштиту засада; објасни принцип рада машина и опреме за негу и заштиту; објасни поступке одржавања машина за негу и заштиту; наведе поделу машина и опреме за бербу воћа и грозђа; објасни принцип рада машина и опреме за бербу воћа и грозђа; наведе и опише транспортна средства у воћарству и виноградарству; наведе и опише опрему и уређаје за сушење воћа и грозђа; наведе и опише машине за класирање и паковање воћа; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Машине и оруђа за припрему земљишта; Машине и оруђа за обраду земљишта; Машине за копање јама и садњу; Машине за негу и заштиту засада; Машине за расадничку производњу; Опрема и машине за бербу воћа и грозђа; Транспортна средства; Опрема и уређаји за сушење воћа и грозђа; Машине за класирање и паковање воћа; Објекти за складиштење воћа и грозђа. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције машина за воћарство и виноградарство; Одржавање машина у воћарству и виноградарству; Подешавање машина у воћарству и виноградарству; Агрегатирање прикључних машина; Техничка документација; Мере заштите на раду. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (52 часа) вежбе (52 часа) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби.

Назив модула:
Трајање модула:

Уређаји и опрема за наводњавање

24 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за правилно коришћење и одржавање уређаја и опреме за наводњавање. 	<p>По завршетку модула ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> наведе врсте уређаја за наводњавање; описује поједине уређаје; дефинише основне показатеље рада уређаја (капацитет, процес рада и економичност); објасни принцип рада појединих уређаја; објасни поступке одржавања уређаја и опреме за наводњавање. 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Подела система за наводњавање; Технички опис и карактеристике уређаја за наводњавање; Подешавање уређаја за наводњавање; Агрегати за наводњавање (пумпе и мотори); Одржавање уређаја и опреме за наводњавање. <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције уређаја и опреме за наводњавање; Одржавање уређаја и опреме за наводњавање; Подешавање уређаја; Техничка документација; Мере заштите на раду. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (12 часова) вежбе (12 часова) <p>Подела одељења на групе</p> <p>Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби.

Назив модула:
Трајање модула:

Машине за спремање сена и силаже
32 часа

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за правилно коришћење, чување и одржавање машина за спремање сена и силаже. 	<ul style="list-style-type: none"> наведе поделу машина према технолошком процесу; дефинише агротехничке захтеве; машина за спремање сена и силаже; објасни принцип рада машина за спремање сена и силаже; објасни подешавање, одржавање и чување машина за спремање сена и силаже; наведе и опише објекте за смештај сена и силаже; наведе и опише машине за изузимање силаже; наведе и опише транспортна средства за сено и силажу; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Травкосачице; Машине за сакупљање и превртање сена; Машине за пресовање сена; Ротобалери и утоварачи ротобала; Силажни комбајни; Додатни уређаји силажних комбајна; Објекти за смештај сена и силаже; Машине за изузимање силаже; Транспортна средства за сено и силажу; <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције машина за сено и силажу; Одржавање машина; Подешавање машина; Агрегатирање прикључних машина; Техничка документација; Мере заштите на раду. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (16 часова) вежбе (16 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби.

Машине и уређаји за припрему сточне хране

36 часова

ив модула:
јање модула:

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
Оспособљавање за правилно коришћење и одржавање машина и уређаја за припрему сточне хране.	<ul style="list-style-type: none"> наведе поделу сушара за зрнасте материјале; објасни технолошки процес рада сушара за зрнасте материјале; наведе поделу машина за уситњавање зрнасте хране; објасни технолошки процес рада машина за уситњавање зрнасте хране; описице мешалице хранива; наведе машине и уређаје у фабрикама сточне хране; објасни принцип рада машина и уређаја за пелетирање; објасни подешавање, одржавање и чување машина за припрему сточне хране; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Сушаре за зрно; Процес рада сушара; Машине за уситњавање зрнасте хране; Мешалице хранива; Фабрике сточне хране; Машине и уређаји за пелетирање; <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције машина и уређаја за припрему сточне хране; Одржавање машина и уређаја; Подешавање машина и уређаја; Техничка документација; Мере заштите на раду. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (18 часова) вежбе (18 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици. Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби.

Назив модула:
Трајање модула:

Уређаји и опрема у сточарским објектима
60 часова

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
<ul style="list-style-type: none"> Оспособљавање за правилно коришћење и одржавање уређаја и опреме у сточарским објектима. 	<ul style="list-style-type: none"> наведе врсте уређаја за снабдевање објекта водом; дефинише основне показатеље рада уређаја за снабдевање водом (капацитет, процес рада и економичност); објасни рад појилца; наведе врсте уређаја за исхрану; дефинише основне показатеље рада уређаја за исхрану (капацитет, процес рада и економичност); наведе и опише уређаје за изјубравање; објасни принцип рада уређаја за изјубравање; објасни одржавање уређаја за изјубравање; наведе врсте уређаја за машинску мужу; објасни принцип рада уређаја за машинску мужу; објасни одржавање уређаја за машинску мужу; наведе и опише измузашта; 	<p>Теорија:</p> <ul style="list-style-type: none"> Извори и снабдевање водом; Пумпе за воду; Водоторњевии; Хидрофори; Аутоматске појилнице (групне и појединачне); Хранилице; Уређаји за справљање и поделу течне хране за свиње; Механичке лопате за изјубравање; Потисна греда са лопатицама; Уређаји за чишћење објекта са течним стајњаком; Потонски део уређаја за машинску мужу; Вакуум-пумпа; Пулсатор; Музне чаше са колектором млека; Измузашта; <p>Вежбе:</p> <ul style="list-style-type: none"> Конструкције уређаја и опреме; Одржавање уређаја и опреме; Подешавање уређаја и опреме; Техничка документација; Мере заштите на раду. 	<p>На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходама наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава (30 часова) вежбе (30 часова) <p>Подела одељења на групе Одељење се дели на 2 групе приликом реализације:</p> <ul style="list-style-type: none"> вежби <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учioniци. Вежбе се реализују на школској економији. <p>Препоруке за реализацију наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријски део наставе реализовати уз помоћ слика, проспеката и видео-презентација; ученик је обавезан да води дневник вежби; на крају модула ученик ради тест знања. <p>Оцењивање Вредновање остварености исхода вршати кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; дневнике вежби.

5. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА/МОДУЛИМА:

- Педологија и агрохемија;
- Заштита биља;
- Биљна производња;
- Наводњавање;
- Сточарска производња;
- Професионална пракса.

ГАЈЕЊЕ РАТАРСКИХ КУЛТУРА

64

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

Други или Трећи

Циљеви предмета:

1. Стицање знања о агроеколошким условима гајења ратарских биљака;
2. Стицање знања о морфологији ратарских биљака;
3. Стицање знања о технологијама производње ратарских биљака;
4. Стицање знања о значају гајења ратарских биљака.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Морфолошко - биолошке особине	<ul style="list-style-type: none"> • Упознавање ученика са природним условима који утичу на биљну производњу • Схватање значаја плодореда у пољопривредној производњи 	<p>По завршетку теме ученик ће бити у стању да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • дефинише методе оплемењивања; • дефинише категорије семенског материјала; • наведе најважније особине семена; • схвати и разуме значај и узајамну повезаност вегетационих чинилаца у пољопривредној производњи; • схвати и разуме значај обраде земљишта; • схвати до нивоа обавештености значај припреме семена за сетву; • схвати и разуме значај неге усева у циљу постизања високих и стабилних приноса; • тврди моменат убирања ратарских култура и распознаје различите фазе зрелости; • разуме значај плодореда у ратарској производњи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Оплемењивње биљака; • Природни услови успевања биљака; • Обрада земљишта; • Семе и сетва; • Нега усева; • Убирање и чување усева; • Плодорел. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања наставе.</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава <p><u>Место реализације наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету <p><u>Препоруке за реализацију наставе</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • коришћење стручне литературе; • коришћење аудио-визуелних снимака; • посебан акценат дати ратарским културама које су карактеристичне за дато подручје у коме се школа налази, а специфичности осталих култура обрадити на нивоу обавештености.
Технологија гајења ратарских култура	<ul style="list-style-type: none"> • Стицање знања о технологији производње житарица, зрених махунарки, уљаних култура, биљака за производњу влакана, биљака за производњу шећера, скроба и алкохола и биљака за сточну храну 	<ul style="list-style-type: none"> • препозна ратарске биљке по групама и да опише њихову морфологију; • дефинише значај гајења ратарских биљака; • дефинише специфичности технологије гајења (агротехнике) ратарских биљака; • дефинише моменат силирања и кошења. 	<ul style="list-style-type: none"> • Житарице; • Зрнене махунарке; • Биљке за производњу уља; • Биљке за производњу влакана; • Биљке за производњу шећера, скроба и алкохола; • Биљке за производњу сточне хране; • Ливаде и пашњаци. 	<p><u>Оцењивање</u></p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • праћење остварености исхода • тестове знања <p><u>Оквирни број часова по темама</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • морфолошко-биолошке особине (24 часа) • технологија гајења ратарских култура (40 часова)

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Биљна производња I;
- Пољопривредна техника.

ГАЈЕЊЕ ПОВРТАРСКИХ КУЛТУРА

64

Назив предмета:

Годишњи фонд часова:

Разред:

Други или Трећи

Циљеви предмета:

1. Стицање знања за примену повртарске технологије;
2. Оспособљавање за примену научних и практичних коришћење технологије;
3. Стицање знања за правилно коришћење пестицида, ђубрива и осталих средстава у производњи;
4. Оспособљавање за вођење евиденције о раду.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Морфолошко биолошко особине	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са природним условима за производњу повртарских биљака и морфолошким особинама 	<ul style="list-style-type: none"> препозна значај и узајамну повезаност вегетационих чинилаца у повртарској производњи; дефинише најзначајније вегетационе чиниоце: светлост, топлота, ваздух, вода и земљиште; препозна и дефинише морфолошке особине повртарских биљака. 	<ul style="list-style-type: none"> Природни услови успевања биљака; Семе и сетва повртарских култура; Морфологија повртарских биља. 	<p>На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања</p> <p>Реализација наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> теоријска настава <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету
Технологија гајења повртарских култура	<ul style="list-style-type: none"> Упознавање ученика са значајем поврћа у исхрани људи и класификацијом поврћа; Упознавање ученика са технологијом производње повртарских култура. 	<ul style="list-style-type: none"> дефинише значај гајења повртарских култура; наброји најзначајније повртарске културе и да наведе којој групи поврћа припада; дефинише технологију производње купусњака; дефинише технологију производње лиснатог поврћа; дефинише технологију производње лукова; дефинише технологију производње коренастог поврћа; дефинише технологију производње поврћа са меснатим плодовима; објасни органску производњу поврћа. 	<ul style="list-style-type: none"> Значај и класификација поврћа; Купусњаче; Лиснато поврће; Лукови; Коренасто поврће; Поврће са меснатим плодовима; Органска производња. 	<p>Препоруке за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> коришћење стручне литературе; коришћење аудио-визуелних снимака; посебан акценат дати повртарским културама које су карактеристичне за дато подручје у коме се школа налази, а специфичности осталих култура обрадити на нивоу обавештености. <p>Оцењивање</p> <p>Вредновање остварености исхода вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> праћење остварености исхода тестове знања <p>Оквирни број часова по темама</p> <ul style="list-style-type: none"> морфолошко-биолошке особине (24 часа) технологија гајења повртарских култура (40 часова)

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Биљна производња 1;
- Пољопривредна техника

7

На основу члана 101. став 9. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13), Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

О ИЗМЕНАМА ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОГЛЕДА ЗА ОБРАЗОВНЕ ПРОФИЛЕ ТЕХНИЧАР ЗА КОЗМЕТИЧКУ ТЕХНОЛОГИЈУ, ТЕХНИЧАР ЗА ГРАФИЧКУ ПРИПРЕМУ И ТЕХНИЧАР ЗА ОБЛИКОВАЊЕ ГРАФИЧКИХ ПРОИЗВОДА

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму огледа за образовне профиле техничар за козметичку технологију, техничар за графичку припрему и техничар за обликовање графичких производа („Просветни гласник”, бр. 21/04, 11/05, 3/07, 2/08, 2/13 и 4/13), у називу Правилника и члану 1. речи: „техничар за козметичку технологију”, бришу се.

Члан 2.

Наставни план и програм огледа за образовни профил „техничар за козметичку технологију”, који је саставни део Правилника о наставном плану и програму огледа за образовне профиле техничар за козметичку технологију, техничар за графичку припрему и техничар за обликовање графичких производа („Просветни гласник”, бр. 21/04, 11/05, 3/07, 2/08, 2/13 и 4/13), брише се.

Члан 3.

Ученици који су започели образовање за образовни профил „техничар за козметичку технологију” по Правилнику о наставном плану и програму огледа за образовне профиле техничар за козметичку технологију, техничар за графичку припрему и техничар за обликовање графичких производа („Просветни гласник”, бр. 21/04, 11/05, 3/07, 2/08, 2/13 и 4/13), завршавају започето образовање по том правилнику.

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”.

Број 110-00-76/2014-02

У Београду, 29. маја 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

8

На основу члана 30. став 4. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13), Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

ПРАВИЛНИК

О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О БЛИЖИМ УСЛОВИМА У ПОГЛЕДУ ПРОСТОРА, ОПРЕМЕ И НАСТАВНИХ СРЕДСТАВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА СТРУЧНЕ ПРЕДМЕТЕ У ТРОГОДИШЊЕМ И ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ТРАЈАЊУ У СТРУЧНОЈ ШКОЛИ ЗА ПОДРУЧЈЕ РАДА МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА

Члан 1.

У Правилнику о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма

образовања и васпитања за стручне предмете у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада машинство и обрада метала („Службени гласник Републике Србије – Просветни гласник”, бр. 8/91, 6/98, 3/99, 1/01, 8/02, 9/03 и 7/05), у поглављу: „НОРМАТИВ О БЛИЖИМ УСЛОВИМА У ПОГЛЕДУ ПРОСТОРА, ОПРЕМЕ И НАСТАВНИХ СРЕДСТАВА ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА СТРУЧНЕ ПРЕДМЕТЕ У ТРОГОДИШЊЕМ И ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ТРАЈАЊУ У СТРУЧНОЈ ШКОЛИ ЗА ПОДРУЧЈЕ РАДА МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА”, после одељка „Образовни профил: Техничар за роботiku” додају се одељци: „Образовни профил: Бравар – заваривач” и „Образовни профил: „Индустријски механичар”.

Члан 2.

Нормативи школског простора, опреме и наставних средстава за образовне профиле: Бравар – заваривач и Индустијски механичар, одштампани су уз овај правилник и чине његов саставни део.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењиваће се од школске 2014/2015. године.

Број 110-00-147/2014-02

У Београду, 2. јула 2014. године

Министар
др Срђан Вербић, с.р.

Образовни профил: БРАВАР – ЗАВАРИВАЧ

СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ УЧИОНИЦЕ

У специјализованим учионицама остварује се настава једног или више стручних предмета чији садржаји захтевају употребу апарата, инструмената, уређаја и других посебних наставних средстава. Наставна средства су смештена у специјализованој учионици.

Број специјализованих учионица условљен је предвиђеним бројем стручних предмета, који се изводе у учионици, бројем ученика за образовни профил као и просторним могућностима школе.

Опрема специјализоване учионице

Ред. бр.	НАЗИВ ОПРЕМЕ	Јединица мере	Количина
1.	Сто за ученика	ком.	1 по ученику
2.	Столица за ученика	ком.	1 по ученику
3.	Сто за наставника	ком.	1
4.	Слике, фотографије, цртежи савремених техничких достигнућа	ком.	до 5
5.	Полица за одлагање модела и макета	ком.	2
6.	Столица за наставника	ком.	1
7.	Ормар	ком.	1
8.	Табла	ком.	1
9.	Застори за прозоре	ком.	1 по прозору
10.	Изложбени пано	ком.	до 2 m
11.	Корпа за отпатке	ком.	1
12.	Чивилук за одлагање одеће	ком.	1
13.	Апарат за гашење пожара	ком.	1

11. Наставни предмет: ТЕХНИЧКО ЦРТАЊЕ

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
1.	Формат цртежа	ком.	1	
2.	Опрема цртежа	ком.	1	
3.	Квадранти	ком.	1	
4.	Оканти	ком.	1	
5.	Ортогналне пројекције предмета	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
6.	Пресеци, прекиди, завршеци	ком.	1	
7.	Упрошћења у техничком цртању	ком.	1	
8.	Примери котирања	ком.	1	
9.	Котирање толерисаних мера	ком.	1	
10.	Ознаке квалитета обрађених површина	ком.	1	
11.	Положај толеранцијских поља	ком.	1	
12.	Врсте заковица	ком.	1	
13.	Врсте закованих спојева	ком.	1	
14.	Врсте заварених спојева	ком.	1	
15.	Врсте клинова	ком.	1	
16.	Врсте навоја	ком.	1	
17.	Врсте вијака. Вијчани спојеви	ком.	1	
18.	Врсте навртки	ком.	1	
19.	Врста опруга. Примена опруга	ком.	1	
20.	Конструктивни облици осовина	ком.	1	
21.	Конструктивни облици вратила	ком.	1	
22.	Конструктивни облици лежишта и лежаја	ком.	1	
23.	Врсте спојница	ком.	1	
24.	Врсте зупчаника	ком.	1	
25.	Зупчasti преносници	ком.	1	
26.	Пренос снаге ременом и каишем	ком.	1	
27.	Конструктивни облици ременица	ком.	1	
28.	Врсте цеви и цевних водова	ком.	1	
29.	Елементи за спајање цеви и регулисање протока	ком.	1	
30.	Системи налегања	ком.	1	
31.	Конструкциони облици рукаваца	ком.	1	
32.	Учвршћивање лежаја на вратила и осовине и у кућиште	ком.	1	
33.	Пренос снага ланцима	ком.	1	
34.	Конструктивни облици ланчаника	ком.	1	
35.	Врсте ланаца	ком.	1	
36.	Шема грађевинске браварије	ком.	3	
37.	Шема челичне конструкције	ком.	3	
38.	Шема браварске конструкције	ком.	3	
Модели, макете, узорци				
1.	Октант на расклапање	ком.	1	
2.	Квадрант на расклапање	ком.	1	
3.	Разни делови од дрвета (најмање 10 ком.)	збирка	1	
4.	Разни профили од дрвета и метала (L, U, T, I) (мин. 10 ком.)	гарн.	1	
5.	Коцка	ком.	1	
6.	Квадар	ком.	1	
7.	Призме	ком.	3	
8.	Пирамиде	ком.	3	
9.	Купе	ком.	3	
10.	Полулопта	ком.	1	
11.	Осовинице (најмање 5 ком.)	гарн.	1	
12.	Клинови (најмање 5 ком.)	гарн.	1	
13.	Заковице разне (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
14.	Вијци разни (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
15.	Навртке разне (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
16.	Цилиндрични зупчаници са правим зупцима (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
17.	Конијни зупчаници	гарн.	1	
18.	Пуж	ком.	1	
19.	Пужни точак	ком.	1	
20.	Зупчаста летва	ком.	1	
21.	Ременица и каишник	ком.	1	
22.	Навојска опруга	ком.	1	
23.	Гибањ	ком.	1	
24.	Једноредни куглични лежај	ком.	1	
25.	Дворедни куглични лежај	ком.	1	
26.	Аксијални куглични лежај	ком.	1	
27.	Ваљкасти куглични лежај	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
28.	Конусни лежај	ком.	1	
29.	Једноделни радијални клизни лежај	ком.	1	
30.	Дводелни радијални клизни лежај	ком.	1	
31.	Колекција мазалица	ком.	1	
32.	Аксијални клизно лежиште	ком.	1	
33.	Засуни и вентили, славине и приклопци (најмање 8 ком.)	гарн.	1	

12. Наставни предмет: МАШИНСКИ МАТЕРИЈАЛИ

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или рачунарске презентације				
1.	Структура аморфног тела	ком.	1	
2.	Структура кристалног тела	ком.	1	
3.	Кристална структура разних материјала	збирка	3	
4.	Основе структуре гвожђа – челик	збирка	2	
5.	Примери производа од конструкцијских челика (најмање 4 примерка)	збирка	1	
6.	Примери производа од алатних челика	збирка	3	
7.	Примери производа од легираног челика	збирка	3	
8.	Металографски снимци структуре челика (конструкцијских, алатних, легираних и осталих врста челика)	збирка	1	
9.	Означавање челика по СРПС-у	ком.	1	
10.	Основни фазни дијаграми легура метала при загревању и хлађењу	ком.	1	
11.	Дијаграм загревања и хлађења – хемијски чистог гвожђа	ком.	1	
12.	Дијаграм стања: гвожђе угљеник	ком.	1	
13.	Дијаграм зависности трансформације структуре метала од температуре и брзине хлађења	ком.	1	
14.	Металографски снимци каљених структура разних врста челика	ком.	3	
15.	Металографски снимци цементираних делова	ком.	3	
16.	Металографски снимци нитрираних делова	ком.	3	
Модели, макете, узорци				
1.	Модели кристалних решетки (најмање 5 комада)	збирка	1	
2.	Епрувете за испитивање чврстоће и жилавости	збирка	3	
3.	Обојени метали	збирка	1	
4.	Легуре обојених метала (Cu-Sm; Cu-Mg; Zn-Al-Cu-Mn-Mg; Al-Si; Mg-Al; Zn-Cd; Ni-Cu; Sn-Pb)	збирка	1	
5.	Легуре с титаном	збирка	1	
6.	Површине заштићене неметалном превлаком	збирка	1	
7.	Површине заштићене металном превлаком	збирка	1	
8.	Резни метали (тешки и лаки)	збирка	1	
9.	Хемијски чисто гвожђе	збирка	1	
10.	Стални пратиоци (примесе) гвожђа (C, Mn, Si, P, S)	збирка	1	
11.	Разне врсте челика	збирка	1	
12.	Ситно кристална структура метала – прелом	ком.	1	
13.	Неметали материјали – пано (заптивни – изолациони и др.)	збирка	1	
14.	Пластичне масе – пано	збирка	1	
15.	Горива	збирка	1	
16.	Мазива	збирка	1	

13. Наставни предмет: ТЕХНИЧКА МЕХАНИКА

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или рачунарске презентације				
СТАТИКА				
1.	Задатак и подела механике	ком.	1	
2.	Уравнотежене силе	ком.	1	
3.	Врсте сила које нападају плочу	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
4.	Три силе у равнотежи	ком.	1	
5.	Момент силе за тачку и осу	ком.	1	
6.	Врсте носача	ком.	1	
7.	Разни начини извођења непокретног ослонца	ком.	1	
8.	Разни начини извођења укљештења ослонца	ком.	1	
9.	Врсте оптерећења носача према облику оптерећења	ком.	1	
10.	Врсте оптерећења носача према начину дејства на носач	ком.	1	
11.	Проста греда оптерећена са више концентрисаних сила	ком.	1	
12.	Проста греда оптерећена једноликим континуалним оптерећењем по целом распону	ком.	1	
13.	Проста греда оптерећена једноликим континуалним оптерећењем на делу распона	ком.	1	
14.	Греда са препустима	ком.	1	
15.	Греда са препустима са комбинованим оптерећењима	ком.	1	
16.	Конзола	ком.	1	
17.	Конзола са комбинованим оптерећењем	ком.	1	
18.	Трење клизања и трење котрљања	ком.	1	
ОТПОРНОСТ МАТЕРИЈАЛА				
19.	Врсте напрезања	ком.	1	
20.	Распоред напона код аксијално напрегнутог штапа	ком.	1	
21.	Напрезање у уздужно оптерећеном штапу	ком.	1	
22.	Дијаграм напон – дилатација	ком.	1	
23.	Крива динамичке чврстоћа – Велерова крива	ком.	1	
24.	Крива динамичке чврстоћа – Велерова крива	ком.	1	
25.	Распоред тангенцијалног напона по пресеку	ком.	1	
26.	Статички момент површине	ком.	1	
27.	Штајнерова теорема	ком.	1	
28.	Елипса инерције	ком.	1	
29.	Увијање вратила кружног попречног пресека, дијаграм деформација и дијаграм напона	ком.	1	
30.	Дијаграм момента увијања за конзолу и челични штап обострано укљештен	ком.	1	
31.	Дијаграм нормалног и тангенцијалног напона при чистом савијању	ком.	1	
32.	Ексцентрични притисак	ком.	1	
33.	Језгро пресека	ком.	1	
Модел, макете, узорци				
СТАТИКА				
1.	Кретање крутог тела	ком.	1	
2.	Момент силе	ком.	1	
3.	Спрег сила	ком.	1	
ОТПОРНОСТ МАТЕРИЈАЛА				
4.	Деформација при притиску	ком.	1	
5.	Модел поперечних пресека епрувета	ком.	1	
6.	Спојеви оптерећени на смицање	ком.	1	
7.	Деформација при чистом савијању	ком.	1	
8.	Деформација при увијању	ком.	1	

14. Наставни предмет: МАШИНСКИ ЕЛЕМЕНТИ

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
1.	Подела машинских елемената	ком.	1	
2.	Машински подсклоп, склоп, група	ком.	1	
3.	Стандарди и стандардизација	комплет	1	
4.	Толеранције – спољашње и унутрашње мере	ком.	1	
5.	Налегање са зазором	ком.	1	
6.	Налегање с преклопом	ком.	1	
7.	Нераздвајиви спојеви	гарн.	1	
8.	Раздвајиви спојеви	гарн.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
9.	Закивање	ком.	1	
10.	Врсте клинова	ком.	1	
11.	Врсте навоја	ком.	1	
12.	Означавање навоја	ком.	1	
13.	Врсте вијака	ком.	1	
14.	Навојне везе	ком.	1	
15.	Врсте навртки	ком.	1	
16.	Подложне плочице	ком.	1	
17.	Осигурање навојног споја	ком.	1	
18.	Кључеви и одвијачи	ком.	1	
19.	Машински елементи кружног кретања	ком.	1	
20.	Врсте клизних лежишта	ком.	1	
21.	Врсте спојница	ком.	1	
22.	Врсте котрљајућих лежаја	ком.	1	
23.	Цилиндрични зупчasti парови	ком.	1	
24.	Профили зубаца зупчаника	ком.	1	
25.	Конични зупчasti парови	ком.	1	
26.	Пужни зупчasti парови	ком.	1	
27.	Облици преноса плъоснатим ременом	ком.	1	
28.	Пренос снаге клинастим ременом	ком.	1	
29.	Врсте ланаца	ком.	1	
30.	Врсте цеви и цевних прикључака	ком.	1	
31.	Спајање и заптивање цеви	ком.	1	
32.	Компензационе цеви	ком.	1	
33.	Цевни затварачи (вентили, засуни, поклопци и славине)	ком.	1	
34.	Везе главчина и вратила	ком.	1	
Модел, макете, узорци				
1.	Врсте закованих спојева и закивица	гарн.	5	
2.	Врсте заварених спојева	гарн.	5	
3.	Врсте клинова	гарн.	3	
4.	Врсте вијака за спајање метала	гарн.	5	
5.	Врсте вијака за спајање неметала	гарн.	5	
6.	Навојне везе разне	гарн.	5	
7.	Подложне плочице разне	гарн.	5	
8.	Осигурачи од самоодвртања навртки разни	гарн.	3	
9.	Двострани виљушкasti кључеви	гарн.	1	
10.	Окасти кључеви	гарн.	1	
11.	Моментни кључ са скалом	ком.	1	
12.	Насадни кључеви	гарн.	1	
13.	Двострани одвртачи	гарн.	1	
14.	Врсте опруга	гарн.	3	
15.	Врсте осовина	гарн.	3	
16.	Врсте вратила	гарн.	3	
17.	Врсте спојница	гарн.	3	
18.	Врсте цилиндричних зупчаника	гарн.	3	
19.	Врсте коничних зупчаника	гарн.	3	
20.	Пужни преносници разни	ком.	2	
21.	Облици ременица и каишника	ком.	3	
22.	Облици ремена и каиша	ком.	3	
23.	Облици ланчаника	ком.	3	
24.	Облици ланаца	ком.	3	
25.	Врсте цеви	ком.	5	
26.	Спајање цеви	ком.	4	
27.	Цевни прикључци разни	ком.	5	
28.	Цевни затварачи разни	ком.	5	
29.	Заптивање цеви разно	ком.	5	
30.	Еластични прстенови разни	гарн.	1	
Мерни и контролни алат				
1.	Контролни чепоци	ком.	3	
2.	Контролне рачве	ком.	3	
3.	Контролници за заобљење	ком.	2	
4.	Контролници за зазор	ком.	2	
5.	Рачва за навој	ком.	2	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
6.	Чеп за навој	ком.	2	
7.	Планпаралелна гранична мерила	комплет	1	
8.	Помично мерило	ком.	2	
9.	Дубиномер	ком.	1	
10.	Микрометар	ком.	2	
11.	Компаратори	ком.	1	
12.	Сталак за компаратор	ком.	1	
Каталози, стандарди или њихове рачунарске презентације				
Комплет SRPS стандарда из области: – Горњих и доњих одступања за осовине и рупе – Врсте заковица и материјал за заковице – Стандарди у заваривању – Уздужни клинови – Врсте навоја – Облици вијака и навртки – Еластичне подложне плочице – Расцепке – Кључеви и одвијачи – Лежишта – Стандардни модул				

15. Наставни предмет: ТЕХНИЧКА ФИЗИКА

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
ХИДРАУЛИКА				
1.	Паскалов закон – хидрауличка преса	ком.	1	
2.	Спојени судови	ком.	1	
3.	Режими струјања – ламинарно и турбулентно	ком.	1	
4.	Једначина континуитета	ком.	1	
5.	Бернулијева једначина	ком.	1	
6.	Зупчаста пумпа, пресек и симбол	ком.	1	
7.	Аксијално клипна пумпа (константног и променљивог капацитета), пресеци и симболи	ком.	1	
8.	Радијално клипна пумпа (константног и променљивог капацитета), пресеци и симбол	ком.	1	
9.	Центрифугална пумпа	ком.	1	
10.	Клипни једноцилиндрични компресор	ком.	1	
11.	Вентилатори	ком.	1	
12.	Обртни хидромотори (зупчасти, крилни и клипни), пресеци и симболи	ком.	1	
13.	Пелтонова турбина	ком.	1	
14.	Франсисова турбина	ком.	1	
15.	Капланова турбина	ком.	1	
ТЕРМОДИНАМИКА				
1.	Примери термодинамичког система (отворени, затворени и изоловани)	ком.	1	
2.	Промене стања идеалног гаса у p,v- координатном систему	ком.	1	
3.	Четвортактни ото-мотор	ком.	1	
4.	Дизел мотор	ком.	1	
5.	Простирање топлоте (провођење, прелажење)	ком.	1	
6.	Термоенергетско постројење	ком.	1	
7.	Шематски приказ парнотурбинског постројења	ком.	1	
ЕЛЕКТРОТЕХНИКА				
1.	Електростатика	комплет	1	
2.	Једносмерне струје	комплет	1	
3.	Електромагнетизам	комплет	1	
4.	Наизменичне струје	комплет	1	
5.	Принцип генератора	ком.	1	
6.	Електрична инсталација мање радионице	ком.	1	
7.	Карактеристична заштита од додира струје	ком.	1	
8.	Правилник о општим мерама заштите на раду од опасног дејства електричне струје у објектима намењеним за рад, радним просторијама и градилиштима	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Модел, макете, узорци, уређаји				
1.	Манометар	ком.	1	
2.	Термометар	ком.	1	
3.	Стаклена цев за мерење притиска	ком.	1	
4.	Вентили	ком.	3	
5.	Славине	ком.	3	
6.	Пумпе	ком.	2	
7.	Мали једнофазни трафо (у пресеку или расклопљен)	ком.	1	
8.	Склопка за наизменичну струју	збирка	1	
9.	Извор једносмерног напајања	ком.	3	

16. Наставни предмет: ТЕХНОЛОГИЈА БРАВАРСКИХ РАДОВА**17. Наставни предмет: ОСНОВЕ БРАВАРСКИХ РАДОВА****18. Наставни предмет: ТЕХНОЛОГИЈА МЕТАЛНИХ КОНСТРУКЦИЈА И ПРОЦЕСНЕ ОПРЕМЕ****19. Наставни предмет: МЕТАЛНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ И ПРОЦЕСНА ОПРЕМА****20. Наставни предмет: ТЕХНОЛОГИЈА ЗАВАРЕНИХ КОНСТРУКЦИЈА****21. Наставни предмет: ЗАВАРЕНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ**

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Машине, апарати, уређаји, прибори и опрема				
1.	Ручна електрична бушилица	ком.	3	Минимум 500w снаге – полупрофесионална
2.	Стона бушилица	ком.	1	
3.	Стубна бушилица	ком.	1	
4.	Електричне маказе	ком.	1	
5.	Брусилица – ручна	ком.	3	Минимум 700 w снаге полупрофесионална
6.	Машина за ротационо брушење (шлајферица)	ком.	1	*код припреме површина за заштиту од корозије
7.	Машинска брусилица двострана	ком.	1	
8.	Тестера оквирна	ком.	1	
9.	Ручна преса	ком.	1	
10.	Уређај за наношење боје са компресором	ком.	1	
11.	Прибор и опрема за заваривањем гасом	ком.	5	
12.	Прибор и опрема за резање гасом	ком.	3	
13.	Прибор и опрема за електролучно заваривање	ком.	5	
14.	Прибор и опрема за електроотпорно заваривање	комплет	1	
15.	Прибор и опрема за тачкасто заваривање	комплет	1	
16.	Машине и уређаји за ручно полуаутоматско и аутоматско заваривање*	комплет	1	*Уколико школа није у могућности да набави машине, мора обезбедити предузеће код којег ученик може обавити праксу
17.	Машине и уређаји за ручно полуаутоматско и аутоматско резање (сечење)*	комплет	1	
18.	Уређаји за заваривање и резање ласером, плазмом, и електронским поступком*	комплет	1	
19.	Радни сто за заваривање	ком.	5	
20.	Уређај за електролучно заваривање у заштитној атмосфери гаса (МИГ /МАГ поступак)	ком.	1	
21.	Уређај за електролучно заваривање у заштитној атмосфери гаса (ТИГ поступак)	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
22.	Помоћни прибор за заваривање (кљешта, чекић, четке, маске – обичне, самозатамњујуће – аутоматске маске, кецеље и рукавице)	комплет	5	
23.	Кабине за заваривање са вентилационим одводом	ком.	5	
Алати, инструменти, прибори				
1.	Турпије разне грубе	гарн.	16	
2.	Турпије разне fine	гарн.	16	
3.	Секачи разни	гарн.	5	
4.	Прибор за оцртавање	ком.	16	
5.	Прибор за обележавање	ком.	5	
6.	Слова и бројеви – комплет	ком.	2	
7.	Тестере за метал ручне	ком.	16	
8.	Чекићи разни браварски (150–1000) gr	гарн.	8	
9.	Тешки чекић – мацола 2 kg, 4 kg	ком.	2	
10.	Бакарни чекић	ком.	3	
11.	Кљешта за термичку обраду разна	гарн.	1	
12.	Кљешта комбинована	ком.	5	
13.	Кљешта сечице	ком.	3	
14.	Кљешта за сегер осигураче – унутрашње и спољашње	гарн.	1	
15.	Шпицаста кљешта	ком.	3	
16.	Комплет заваривачких (грип) кљешта за стезање и придржавање	Гарн.	5	
17.	Кључеви виљушкasti (6–32)	гарн.	1	
18.	Кључеви окасти (6–32)	гарн.	1	
19.	Кључеви виљушкasto-окасти (6–22)	гарн.	1	
20.	Гарнитура насадних кључева (гедоре) (10–32) mm	гарн.	1	
21.	Имбус кључеви (1–10) mm	гарн.	2	
22.	Одвијачи (разни)	гарн.	5	*мин.5 комада у гарнитур
23.	Окретачи за урезнике и нарезнице – гарн.	гарн.	2	
24.	Паралелне браварске стеге	ком.	16	
25.	Паралелне машинске стеге	ком.	2	
26.	Ручне стеге	ком.	16	
27.	Лемилица (150–500) W	ком.	2	
28.	Спиралне бургије (1–13) mm	гарн.	5	
29.	Урезник од М3 до М12	гарн.	2	
30.	Нарезница од М3 до М12	гарн.	2	
31.	Стезне главе (1–13) mm, (1–16) mm	ком.	2	
32.	Стезне редуцир чауре МК 1,2,3	ком.	3	
33.	Прибор за подмазивање	ком.	5	
34.	Забушивачи разни	ком.	5	
35.	Упуштачи	ком.	5	
36.	Развртачи	ком.	5	
37.	Челична четка	ком.	8	
38.	Прибор за закивање – гарнитура	гарн..	3	
39.	Неметални чекић, дрвени, пластични, гумени	ком.	5	
40.	Паралелне стеге – столарске	ком.	4	
41.	Наковањ (50–70) kg	ком.	1	
42.	Плоча за равнање	ком.	2	
43.	Радни сто за оцртавање (са прибором)	ком.	1	
44.	Контролници за осовине разни	ком.	5	
45.	Контролници за отворе разни	ком.	5	
46.	Контролници за навој М2–М12	гарн.	1	
47.	Контролници – листићи (0.1–2) mm	гарн.	1	
48.	Контролници – еталони – разни	ком.	5	
49.	Контролници – шаблони за радијусе од R1 до R10	гарн.	1	
50.	Помична мерила (тачност 0.05; 0.02)	гарн.	8	
51.	Угломери (механички и универзални)	ком.	2	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
52.	Сталак за компаратор	ком.	1	
53.	Компаратор – механички	ком.	1	
54.	Дубиномер	ком.	1	
55.	Лењир радионички (200–1000) mm	ком.	5	
56.	Челични метар (1 m, 2 m)	гарн.	3	
57.	Либела угаона	ком.	1	
58.	Либела равна 1 m	Ком.	2	
59.	Угаоник од (45°, 90°, 120°)	гарн.	8	
60.	Тушир плоча	ком.	1	
Слике, схеме или раунарске презентације				
1.	Средства заштите на раду (општа и посебна)	ком.	1	
2.	Противпожарна упозорења и забране	ком.	1	
3.	Шема класификације средстава рада за ручну обраду бушењем и рендисањем	ком.	1	
4.	Кинематска шема тестере	ком.	1	
5.	Кинематска шема ручне бушилице	ком.	1	
6.	Кинематска шема стубне бушилице	ком.	1	
7.	Кинематска шема краткоходе рендисалке	ком.	1	
8.	Кинематска шема ексцентар пресе	ком.	1	
9.	Кинематска шема хидрауличне пресе	ком.	1	
10.	Кинематска шема машине за турпијање	ком.	1	
11.	Кинематска шема машине за угаоно савијање лима	ком.	1	
12.	Кинематска шема машине за кружно савијање лима	ком.	1	
13.	Кинематска шема електричних маказа за лим	ком.	1	
14.	SI систем	ком.	1	
15.	Термичка и термохемијска обрада	ком.	1	
16.	Корозија и заштита	Ком	1	
17.	Мерење и контролisaње	ком.	1	
18.	Спајање материјала	ком.	1	
19.	Бушење	ком.	1	
20.	Турпијање	ком.	1	
21.	Процес обраде деформацијом	ком.	1	
22.	Обрада ливењем	ком.	1	
23.	Обрада резањем	ком.	1	
24.	Термичка обрада	ком.	1	
25.	Површинска заштита	ком.	1	
26.	Прибор и опрема за заваривање гасом	збирка	1	
27.	Прикази ковачког заваривања	ком.	5	
28.	Приказ ливачког заваривања	ком.	5	
29.	Прибор и опрема за електро заваривање	комплет	5	
30.	Развијач анцетилена	ком.	1	
31.	Водени осигураци	ком.	1	
32.	Боце за кисеоник	ком.	1	
33.	Редукциони вентил	ком.	1	
34.	Боце за дису гас или друге боце	ком.	1	
35.	Разводне цеви	ком.	1	
36.	Приказ технике разваривања	ком.	5	
37.	Приказ припреме за заваривање	ком.	5	
38.	Горионик за резање под водом	ком.	1	
39.	Горионик за резање (нормални)	ком.	1	
40.	Приказ грешки у завареним спојевима	ком.	1	
41.	Приказ заваривања материјала (профили, вишеструко заваривање, цеви)	комплет	1	
42.	Сто за гасно заваривање	ком.	1	
43.	Заваривање у заштитној зони гасом CO ₂	ком.	1	
44.	Поступци електро заваривања	ком.	1	
45.	Приказ уређаја за полу аутоматско и аутоматско заваривање	ком.	1	
46.	Приказ обележавања додатног материјала при заваривању	збирка	1	
47.	Приказ поступака наваривања (гасом, електрично, експлозионо, траком)	ком.	4	
48.	Приказ поступака резања	ком.	4	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
49.	Поступци и алати за испитивање вара	ком.	3	
50.	Примери производа који су заварени	ком.	10	
51.	Примери поступака правилне примене средстава за рад при заваривању	ком.	10	
52.	Примери конструкционе и технолошке документације	ком.	10	
53.	Примери производа који су заварени	ком.	1	
54.	Пример спојева заварених од челика и обојених метала	ком.	10	
55.	Пример завара од разних профила	ком.	10	

Образовни профил: ИНДУСТРИЈСКИ МЕХАНИЧАР

СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ УЧИОНИЦЕ

У специјализованим учионицама остварује се настава једног или више стручних предмета чији садржаји захтевају употребу апарата, инструмената, уређаја и других посебних наставних средстава. Наставна средства су смештена у специјализованој учионици.

Број специјализованих учионица условљен је предвиђеним бројем стручних предмета, који се изводе у учионици, бројем ученика за образовни профил као и просторним могућностима школе.

Опрема специјализоване учионице

Ред. бр.	НАЗИВ ОПРЕМЕ	Јединица мере	Количина
14.	Сто за ученика	ком.	1 по ученику
15.	Столица за ученика	ком.	1 по ученику
16.	Сто за наставника	ком.	1
17.	Слике, фотографије, цртежи савремених техничких достигнућа	ком.	до 5
18.	Полица за одлагање модела и макета	ком.	2
19.	Столица за наставника	ком.	1
20.	Ормар	ком.	1
21.	Табла	ком.	1
22.	Застори за прозоре	ком.	1 по прозору
23.	Изложбени пано	ком.	до 2 m
24.	Корпа за отпатке	ком.	1
25.	Чивилук за одлагање одеће	ком.	1
26.	Апарат за гашење пожара	ком.	1

11. Наставни предмет: ТЕХНИЧКО ЦРТАЊЕ

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
1.	Формат цртежа	ком.	1	
2.	Оперма цртежа	ком.	1	
3.	Квадранти	ком.	1	
4.	Октанти	ком.	1	
5.	Ортогналне пројекције предмета	ком.	1	
6.	Пресеци, прекиди, завршени	ком.	1	
7.	Упрошћења у техничком цртању	ком.	1	
8.	Примери котирања	ком.	1	
9.	Котирање толерисаних мера	ком.	1	
10.	Ознаке квалитета обрађених површина	ком.	1	
11.	Положај толеранцијских поља	ком.	1	
12.	Врсте заковица	ком.	1	
13.	Врсте закованих спојева	ком.	1	
14.	Врсте заварених спојева	ком.	1	
15.	Врсте клинова	ком.	1	
16.	Врсте навоја	ком.	1	
17.	Врсте вијака. Вијчани спојеви	ком.	1	
18.	Врсте навртки	ком.	1	
19.	Врста опруга. Примена опруга	ком.	1	
20.	Конструктивни облици осовина	ком.	1	
21.	Конструктивни облици вратила	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
22.	Конструктивни облици лежишта и лежаја	ком.	1	
23.	Врсте спојница	ком.	1	
24.	Врсте зупчаника	ком.	1	
25.	Зупчасти преносници	ком.	1	
26.	Пренос снаге ременом и каишем	ком.	1	
27.	Конструктивни облици ременица	ком.	1	
28.	Врсте цеви и цевних водова	ком.	1	
29.	Елементи за спајање цеви и регулисање протока	ком.	1	
30.	Системи налегања	ком.	1	
31.	Конструкциони облици рукаваца	ком.	1	
32.	Учвршћивање лежаја на вратила и осовине и у кућиште	ком.	1	
33.	Пренос снага ланцима	ком.	1	
34.	Конструктивни облици ланчаника	ком.	1	
35.	Врсте ланаца	ком.	1	
36.	Шема грађевинске браварије	ком.	3	
37.	Шема челичне конструкције	ком.	3	
38.	Шема браварске конструкције	ком.	3	

Модел, макете, узорци

1.	Октант на расклапање	ком.	1	
2.	Квадрант на расклапање	ком.	1	
3.	Разни делови од дрвета (најмање 10 ком.)	збирка	1	
4.	Разни профили од дрвета и метала (L,U,T,I) (мин. 10 ком.)	гарн.	1	
5.	Коцка	ком.	1	
6.	Квадар	ком.	1	
7.	Призме	ком.	3	
8.	Пирамиде	ком.	3	
9.	Купе	ком.	3	
10.	Полулупта	ком.	1	
11.	Осовинице (најмање 5 ком.)	гарн.	1	
12.	Клинови (најмање 5 ком.)	гарн.	1	
13.	Заковице разне (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
14.	Вијци разни (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
15.	Навртке разне (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
16.	Цилиндрични зупчаници са правим зупцима (најмање 8 ком.)	гарн.	1	
17.	Конични зупчаници	гарн.	1	
18.	Пуж	ком.	1	
19.	Пужни точак	ком.	1	
20.	Зупчаста летва	ком.	1	
21.	Ременица и каишник	ком.	1	
22.	Навојска опруга	ком.	1	
23.	Гибањ	ком.	1	
24.	Једноредни куглични лежај	ком.	1	
25.	Дворедни куглични лежај	ком.	1	
26.	Аксијални куглични лежај	ком.	1	
27.	Ваљкасти куглични лежај	ком.	1	
28.	Конусни лежај	ком.	1	
29.	Једноделни радијални клизни лежај	ком.	1	
30.	Дводелни радијални клизни лежај	ком.	1	
31.	Колекција мазалица	ком.	1	
32.	Аксијални клизно лежиште	ком.	1	
33.	Засуни и вентили, славине и приклопци (најмање 8 ком.)	гарн.	1	

12. Наставни предмет: МАШИНСКИ МАТЕРИЈАЛИ

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или рачунарске презентације				
1.	Структура аморфног тела	ком.	1	
2.	Структура кристалног тела	ком.	1	
3.	Кристална структура разних материјала	збирка	3	
4.	Основе структуре гвожђа – челик	збирка	2	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
5.	Примери производа од конструкцијских челика (најмање 4 примерка)	збирка	1	
6.	Примери производа од алатних челика	збирка	3	
7.	Примери производа од легираног челика	збирка	3	
8.	Металографски снимци структуре челика (конструкцијских, алатних, легираних и осталих врста челика)	збирка	1	
9.	Означавање челика по СРПС-у	ком.	1	
10.	Основни фазни дијаграми легуре метала при загревању и хлађењу	ком.	1	
11.	Дијаграм загревања и хлађења – хемијски чистог гвожђа	ком.	1	
12.	Дијаграм стања: гвожђе угљеник	ком.	1	
13.	Дијаграм зависности трансформације структуре метала од температуре и брзине хлађења	ком.	1	
14.	Металографски снимци каљених структура разних врста челика	ком.	3	
15.	Металографски снимци цементираних делова	ком.	3	
16.	Металографски снимци нитрираних делова	ком.	3	
Модел, макете, узорци				
1.	Модел кристалних решетки (најмање 5 комада)	збирка	1	
2.	Епрувете за испитивање чврстоће и жилавости	збирка	3	
3.	Обојени метали	збирка	1	
4.	Легуре обојених метала (Cu-Sm; Cu-Mg; Zn-Al-Cu-Mn-Mg; Al-Si; Mg-Al; Zn-Cd; Ni-Cu; Sn-Pb)	збирка	1	
5.	Легуре с титаном	збирка	1	
6.	Површине заштићене неметалном превлаком	збирка	1	
7.	Површине заштићене металном превлаком	збирка	1	
8.	Резни метали (тешки и лаки)	збирка	1	
9.	Хемијски чисто гвожђе	збирка	1	
10.	Стални пратиоци (примесе) гвожђа (C, Mn, Si, P, S)	збирка	1	
11.	Разне врсте челика	збирка	1	
12.	Ситно кристална структура метала – прелом	ком.	1	
13.	Неметали материјали – пано (заптивни – изолациони и др.)	збирка	1	
14.	Пластичне масе – пано	збирка	1	
15.	Горива	збирка	1	
16.	Мазива	збирка	1	

13. Наставни предмет: ТЕХНИЧКА МЕХАНИКА

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или рачунарске презентације				
СТАТИКА				
1.	Задатак и подела механике	ком.	1	
2.	Уравнотежене силе	ком.	1	
3.	Врсте сила које нападају плочу	ком.	1	
4.	Три силе у равнотежи	ком.	1	
5.	Момент силе за тачку и осу	ком.	1	
6.	Врсте носача	ком.	1	
7.	Разни начини извођења непокретног ослонца	ком.	1	
8.	Разни начини извођења укљештења ослонца	ком.	1	
9.	Врсте оптерећења носача према облику оптерећења	ком.	1	
10.	Врсте оптерећења носача према начину дејства на носач	ком.	1	
11.	Проста греда оптерећена са више концентрисаних сила	ком.	1	
12.	Проста греда оптерећена једноликим континуалним оптерећењем по целом распону	ком.	1	
13.	Проста греда оптерећена једноликим континуалним оптерећењем на делу распона	ком.	1	
14.	Греда са препустима	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
15.	Греда са препустима са комбинованим оптерећењима	ком.	1	
16.	Конзола	ком.	1	
17.	Конзола са комбинованим оптерећењем	ком.	1	
18.	Трење клизања и трење котрљања	ком.	1	
ОТПОРНОСТ МАТЕРИЈАЛА				
19.	Врсте напрезања	ком.	1	
20.	Распоред напона код аксијално напрегнутог штапа	ком.	1	
21.	Напрезање у уздужно оптерећеном штапу	ком.	1	
22.	Дијаграм напон – дилатација	ком.	1	
23.	Крива динамичке чврстоћа – Велерова крива	ком.	1	
24.	Крива динамичке чврстоћа – Велерова крива	ком.	1	
25.	Распоред тангенцијалног напона по пресеку	ком.	1	
26.	Статички момент површине	ком.	1	
27.	Штајнерова теорема	ком.	1	
28.	Елипса инерције	ком.	1	
29.	Увијање вратила кружног попречног пресека, дијаграм деформација и дијаграм напона	ком.	1	
30.	Дијаграм момента увијања за конзолу и челични штап обострано укљештен	ком.	1	
31.	Дијаграм нормалног и тангенцијалног напона при чистом савијању	ком.	1	
32.	Ексцентрични притисак	ком.	1	
33.	Језгро пресека	ком.	1	
Модел, макете, узорци				
СТАТИКА				
1.	Кретање крутог тела	ком.	1	
2.	Момент силе	ком.	1	
3.	Спрег сила	ком.	1	
ОТПОРНОСТ МАТЕРИЈАЛА				
4.	Деформација при притиску	ком.	1	
5.	Модел попречних пресека епрувета	ком.	1	
6.	Спојеви оптерећени на смицање	ком.	1	
7.	Деформација при чистом савијању	ком.	1	
8.	Деформација при увијању	ком.	1	

14. Наставни предмет: МАШИНСКИ ЕЛЕМЕНТИ

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
1.	Подела машинских елемената	ком.	1	
2.	Машински подсклоп, склоп, група	ком.	1	
3.	Стандарди и стандардизација	комплет	1	
4.	Толеранције – спољашње и унутрашње мере	ком.	1	
5.	Налегање са зазором	ком.	1	
6.	Налегање с преклопом	ком.	1	
7.	Нераздвојиви спојеви	гарн.	1	
8.	Раздвојиви спојеви	гарн.	1	
9.	Закивање	ком.	1	
10.	Врсте клинова	ком.	1	
11.	Врсте навоја	ком.	1	
12.	Означавање навоја	ком.	1	
13.	Врсте вијака	ком.	1	
14.	Навојне везе	ком.	1	
15.	Врсте навртки	ком.	1	
16.	Подложне плочице	ком.	1	
17.	Осигурање навојног споја	ком.	1	
18.	Кључеви и одвијачи	ком.	1	
19.	Машински елементи кружног кретања	ком.	1	
20.	Врсте клизних лежишта	ком.	1	
21.	Врсте спојница	ком.	1	
22.	Врсте котрљајућих лежаја	ком.	1	
23.	Цилиндрични зупчани парови	ком.	1	
24.	Профили зубаца зупчаника	ком.	1	
25.	Конични зупчани парови	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
26.	Пужни зупчасти парови	ком.	1	
27.	Облици преноса плоснатим ременом	ком.	1	
28.	Пренос снаге клинастим ременом	ком.	1	
29.	Врсте ланаца	ком.	1	
30.	Врсте цеви и цевних прикључака	ком.	1	
31.	Спајање и заптивање цеви	ком.	1	
32.	Компензационе цеви	ком.	1	
33.	Цевни затварачи (вентили, засуни, поклопци и славине)	ком.	1	
34.	Везе главчина и вратила	ком.	1	
Модел, макете, узорци				
1.	Врсте закованих спојева и закивица	гарн.	5	
2.	Врсте заварених спојева	гарн.	5	
3.	Врсте клинова	гарн.	3	
4.	Врсте вијака за спајање метала	гарн.	5	
5.	Врсте вијака за спајање неметала	гарн.	5	
6.	Навојне везе разне	гарн.	5	
7.	Подложне плочице разне	гарн.	5	
8.	Осигурачи од самоодвртања навртки разни	гарн.	3	
9.	Двострани виљушкasti кључеви	гарн.	1	
10.	Окасти кључеви	гарн.	1	
11.	Моментни кључ са скалом	ком.	1	
12.	Насадни кључеви	гарн.	1	
13.	Двострани одвртачи	гарн.	1	
14.	Врсте опруга	гарн.	3	
15.	Врсте осовина	гарн.	3	
16.	Врсте вратила	гарн.	3	
17.	Врсте спојница	гарн.	3	
18.	Врсте цилиндричних зупчаника	гарн.	3	
19.	Врсте коничних зупчаника	гарн.	3	
20.	Пужни преносници разни	ком.	2	
21.	Облици ременица и каишника	ком.	3	
22.	Облици ремена и каиша	ком.	3	
23.	Облици ланчаника	ком.	3	
24.	Облици ланаца	ком.	3	
25.	Врсте цеви	ком.	5	
26.	Спајање цеви	ком.	4	
27.	Цевни прикључци разни	ком.	5	
28.	Цевни затварачи разни	ком.	5	
29.	Заптивање цеви разно	ком.	5	
30.	Еластични прстенови разни	гарн.	1	
Мерни и контролни алат				
13.	Контролни чепови	ком.	3	
14.	Контролне рачве	ком.	3	
15.	Контролници за заобљење	ком.	2	
16.	Контролници за зазор	ком.	2	
17.	Рачва за навој	ком.	2	
18.	Чеп за навој	ком.	2	
19.	Планпаралелна гранична мерила	комплет	1	
20.	Помично мерило	ком.	2	
21.	Дубиномер	ком.	1	
22.	Микрометар	ком.	2	
23.	Компаратори	ком.	1	
24.	Сталак за компаратор	ком.	1	
Каталози, стандарди или њихове рачунарске презентације				
Комплет SRPS стандарда из области: – Горњих и доњих одступања за осовине и рупе – Врсте заковица и материјал за заковице – Стандарди у заваривању – Уздужни клинови – Врсте навоја – Облици вијака и навртки – Еластичне подложне плочице – Расцепке – Кључеви и одвијачи – Лежишта – Стандардни модул		ком.	по 1	

15. Наставни предмет: ТЕХНИЧКА ФИЗИКА

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
ХИДРАУЛИКА				
1.	Паскалов закон – хидрауличка преса	ком.	1	
2.	Спојени судови	ком.	1	
3.	Режими струјања – ламинарно и турбулентно	ком.	1	
4.	Једначина континуитета	ком.	1	
5.	Бернулијева једначина	ком.	1	
6.	Зупчаста пумпа, пресек и симбол	ком.	1	
7.	Аксијално клипна пумпа (константног и променљивог капацитета), пресеци и симболи	ком.	1	
8.	Радијално клипна пумпа (константног и променљивог капацитета), пресеци и симбол	ком.	1	
9.	Центрифугална пумпа	ком.	1	
10.	Клипни једноцилиндрични компресор	ком.	1	
11.	Вентилатори	ком.	1	
12.	Обртни хидромотори (зупчасти, крилни и клипни), пресеци и симболи	ком.	1	
13.	Пелтонова турбина	ком.	1	
14.	Франсисова турбина	ком.	1	
15.	Капланова турбина	ком.	1	
ТЕРМОДИНАМИКА				
1.	Примери термодинамичког система (отворени, затворени и изоловани)	ком.	1	
2.	Промене стања идеалног гаса у p,v- координатном систему	ком.	1	
3.	Четвортактни ото – мотор	ком.	1	
4.	Дизел мотор	ком.	1	
5.	Простирање топлоте (провођење, прелажење)	ком.	1	
6.	Термоенергетско постројење	ком.	1	
7.	Шематски приказ парнотурбинског постројења	ком.	1	
ЕЛЕКТРОТЕХНИКА				
1.	Електростатика	комплет	1	
2.	Једносмерне струје	комплет	1	
3.	Електромагнетизам	комплет	1	
4.	Наизменичне струје	комплет	1	
5.	Принцип генератора	ком.	1	
6.	Електрична инсталација мање радионице	ком.	1	
7.	Карактеристична заштита од додира струје	ком.	1	
8.	Правилник о општим мерама заштите на раду од опасног дејства електричне струје у објектима намењеним за рад, радним просторијама и градилиштима	ком.	1	
Модел, макете, узорци, уређаји				
1.	Манометар	ком.	1	
2.	Термометар	ком.	1	
3.	Стаклена цев за мерење притиска	ком.	1	
4.	Вентили	ком.	3	
5.	Славине	ком.	3	
6.	Пумпе	ком.	2	
7.	Мали једнофазни трафо (у пресеку или расклопљен)	ком.	1	
8.	Склопка за наизменичну струју	збирка	1	
9.	Извор једносмерног напајања	ком.	3	

16. Наставни предмет: ПНЕУМАТИКА И ХИДРАУЛИКА

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
ХИДРАУЛИКА				
1.	Зупчаста пумпа, пресек и симбол	ком.	1	
2.	Крипна пумпа константног капацитета, пресек и симбол	ком.	1	
3.	Крипна пумпа променљивог капацитета, пресек и симбол	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
4.	Аксијално клипна пумпа (константног и променљивог капацитета), пресеци и симболи	ком.	1	
5.	Радијално клипна пумпа (константног и променљивог капацитета), пресеци и симболи	ком.		
6.	Клипни разводници (двопозициони, тропозициони и вишепозициони), пресеци и симболи	ком.	1	
7.	Плочасти разводници, пресеци и симболи	ком.	1	
8.	Разводници са седиштем, пресеци и симболи	ком.	1	
9.	Вентили за притисак (за ограничење притиска, преливни – сигурносни, регулатори притиска и редоследни вентили), пресеци и симболи	ком.	1	
10.	Вентили за проток (пригушни вентил, неповратно пригушни и расподељивач протока), пресеци и симболи	ком.	1	
11.	Неповратни вентили (неповратни вентил без опруге, неповратни вентил са опругом и блокирајући вентил), пресеци и симболи	ком.	1	
12.	Цилиндри једносмерног дејства, пресек и симбол	ком.	1	
13.	Цилиндри двосмерног дејства, пресек и симбол	ком.	1	
14.	Обртни хидромотори (зупчасти, крилни и клипни), пресеци и симболи	ком.	1	
15.	Закретни хидромотори, пресек и симбол	ком.	1	
16.	Филтри (усисни, потисни и повратни – са светлећом индикацијом задржаности и са неповратним вентилом), пресеци и симболи	ком.	1	
17.	Хидраулични акумулатори, пресеци и симболи	ком.	1	
18.	Резервоари, пресеци и симболи	ком.	1	
19.	Основна функционална шема (хидраулична са једном пумпом и једним цилиндром)	ком.	1	
ПНЕУМАТИКА				
1.	Клипни једноцилиндрични компресор, слика и симбол	ком.	1	
2.	Припремна група за ваздух	ком.	1	
3.	Разводници (двопозициони, тропозициони и вишепозициони), пресеци и симболи	ком.	1	
4.	Вентили за притисак (регулатори притиска, редоследни вентили), пресеци и симболи	ком.	1	
5.	Вентили за проток (пригушни вентили и регулатори протока), пресеци и симболи	ком.	1	
6.	Неповратни вентили, пресеци и симболи	ком.	1	
7.	Брзоиспусни вентил	ком.	1	
8.	„Г” и „ПГ” вентил	ком.	1	
9.	Пнеуматски цилиндри (једносмерног и двосмерног дејства), пресеци и симболи	ком.	1	
10.	Пнеуматски мотори	ком.	1	
11.	Основна функционална шема (пнеуматска са једним цилиндром)	ком.	1	
Модел, макете, узорци				
ХИДРАУЛИКА				
1.	Зупчаста пумпа	ком.	1	
2.	Крилна пумпа	ком.	1	
3.	Клипна пумпа	ком.	1	
4.	Клипни разводник	ком.	1	
5.	Вентил за притисак	ком.	1	
6.	Вентил за проток	ком.	1	
7.	Неповратни вентил	ком.	1	
8.	Хидраулични цилиндри	ком.	1	
9.	Филтри	ком.	3	
10.	Хидраулични акумулатор	ком.	1	
ПНЕУМАТИКА				
1.	Радионички компресор	ком.	1	
2.	Разводник	ком.	1	
3.	Вентил за притисак	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
4.	Вентил за проток	ком.	1	
5.	Неповратни вентил	ком.	1	
6.	Пнеуматски цилиндри вентил	ком.	1	
7.	Пнеуматски систем са два цилиндра, са полуаутоматским и аутоматским радом	ком.	1	
Одобрен уџбеници, приручници, речници, енциклопедије				
1.	Заптивке за хидраулику и пнеуматику	ком.	1	
2.	Прикључни елементи	ком.	1	
3.	Каталози хидрауличних и пнеуматских компонената	ком.	1	

17. Наставни предмет: ТЕХНОЛОГИЈА МАШИНСКЕ ОБРАДЕ

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Слике, схеме или раунарске презентације				
1.	Производни систем	ком.	1	
2.	Поступак ливења у песку	ком.	1	
3.	Ливење у металним калупима	ком.	1	
4.	Ливење под притиском	ком.	1	
5.	Центрифугално ливење	ком.	1	
6.	Ливење у вакууму	ком.	1	
7.	Прецизно ливење (помоћу лакотопивих модела и у шкољкама)	ком.	2	
8.	Поступци обликовања: ваљањем, ковањем, истискивањем, извлачењем, одвајањем	ком.	1	
9.	Основне операције обликовања материјала при слободном ковању	ком.	1	
10.	Отворени и затворени калупи за ковање	ком.	1	
11.	Врста истискивања	ком.	1	
12.	Ваљци за ваљање	ком.	1	
13.	Алат и машине за извлачење	ком.	1	
14.	Поступак извлачења цилиндричног суда	ком.	1	
15.	Пример типске конструкције алата за извлачење	ком.	1	
16.	Алат за савијање	ком.	1	
17.	Машины за праволинијско и кружно савијање	ком.	1	
18.	Машинске маказе с правим и кружним ножевима	ком.	1	
19.	Специјалне маказе	ком.	1	
20.	Основни типови алата пробијање и просецање	ком.	5	
21.	Средства и прибор за лемљење	комплет	1	
22.	Поступци и спојеви при лемљењу	ком.	5	
23.	Поступци заваривања	ком.	5	
24.	Опрема и прибор за заваривање гасом	комплет	1	
25.	Поступци заваривања и резање гасом	ком.	5	
26.	Опрема и прибор за електрозаваривање	комплет	1	
27.	Поступци при електрозаваривању	ком.	5	
28.	Врсте спојева заваривањем	ком.	5	
29.	Температурни положај поступка жарењем у Fe ₃ -C дијаграму	ком.	1	
30.	Структура у дијаграму Fe ₃ -C	ком.	1	
31.	Дијаграм стања челика	ком.	1	
32.	Прокаљивост челика	ком.	1	
33.	Цементација	ком.	1	
34.	Нитрирање	ком.	1	
35.	Кинематика основних поступака обраде резањем	ком.	1	
36.	Основне врсте резних алата за све врсте обраде резањем (нож, бургија, глодало) и др.	збирка	1	
37.	Геометрија резног алата у координатним равнинама	ком.	1	
38.	Фазе стварања струготине	ком.	1	
39.	Универзални струг	ком.	1	
40.	Стона бушилица	ком.	1	
41.	Стубна бушилица	ком.	1	
42.	Радијална бушилица	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
43.	Координатна бушилица	ком.	1	
44.	Агрегатна бушилица	ком.	1	
45.	Вишневретена бушилица	ком.	1	
46.	Хоризонтална бушилица	ком.	1	
47.	Алат и прибори за обраду бушењем	комплет	1	
48.	Алат и прибори за глодање	комплет	1	
49.	Хоризонтална глодалица	ком.	1	
50.	Универзална вертикална глодалица	ком.	1	
51.	Портална глодалица	ком.	1	
52.	Копирна глодалица	ком.	1	
53.	Алатна глодалица	ком.	1	
54.	Обрадни центар	ком.	1	
55.	Агрегатне машине	ком.	1	
56.	Рендисаљке	збирка	1	
57.	Алати и прибори за брушење	комплет	1	
58.	Врсте брусилца према намени	ком.	3	
59.	Брусилца за оштрење алата	ком.	1	
60.	Машина за глачање	ком.	1	
61.	Машина за хоновање	ком.	1	
62.	Израда цилиндричних зупчаника глодањем	ком.	1	
63.	Машине за израду зупчаника (Пфауфер)	ком.	1	
64.	Поступак брушења зупчаника	ком.	1	
65.	Поступак обраде електроерозијом	ком.	1	
66.	Поступак електрохемијског дубљења и брушења	ком.	1	
67.	Поступак обраде ултразвуком	ком.	1	
Модели, макете, узорци, алати, инструменти				
1.	Примери одливака од разних материјала	збирка	1	
2.	Примери отковака	збирка	1	
3.	Примери израдака код извлачења	збирка	1	
4.	Примери израдака израђених савијањем	збирка	1	
5.	Разни алати за обраду резањем	збирка	1	
6.	Мерни инструменти и прибори за контролу према програму	збирка	1	
7.	Примерци спојева лемљењем	збирка	1	
8.	Примерци спојева заваривањем	ком.	1	
9.	Примерци додатног и помоћног материјала за ливење и заваривање	ком.	1	
Машине				
1.	Бушилица (стона или стубна)	ком.	1	Машине се могу користити у школској радионици
2.	Универзални струг	ком.	1	
3.	Глодалица	ком.	1	
4.	Рендисаљка	ком.	1	
5.	Брусилца за равно брушење	ком.	1	
6.	Брусилца за брушење цилиндричних површина	ком.	1	
7.	Алатна машина са нумеричким управљањем	ком.	1	
Приручници, стандарди, каталози и проспекти				
1.	Каталози алатних машина	ком.	4	
2.	Приручници за конструисање појединих врста алата	ком.	4	
Рачунарска и видео опрема				
1.	Рачунари	ком.	12+1 сервер	
2.	Штампач	ком.	1	
3.	Видео опрема за приказивање наставних филмова	ком.	1	

18. Наставни предмет: ТЕХНОЛОГИЈА МОНТАЖЕ;**21. Наставни предмет: РУЧНА ОБРАДА**

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Апарати, машине и уређаји				
24.	Апарат за тачкасто заваривање	ком.	1	
25.	Апарат за заваривање (преносни)	ком.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
26.	Подеони апарат	ком.	1	
27.	Пећ за загревање за ТО	ком.	1	
28.	Купатило с водом и уљем	ком.	1	
29.	Уређај за наношење боје	ком.	1	
30.	Ручна електрична бушилица	ком.	2	
31.	Стона бушилица	ком.	1	
32.	Стубна бушилица	ком.	1	
33.	Електричне маказе	ком.	1	
34.	Лемилица	ком.	2	
35.	Брусилца – ручна	ком.	1	
36.	Машинска брусилца двострана	ком.	1	
37.	Брусилца за брушење разних површина	ком.	1	
38.	Брусилца за брушење кружних површина	ком.	1	
39.	Тестера оквирна	ком.	1	
40.	Ручна преса	ком.	1	
41.	Дизалица	ком.	1	
Слике, схеме или раунарске презентације				
56.	Средства заштите на раду (општа и посебна)	ком.	1	
57.	Противпожарна упозорења и забране	ком.	1	
58.	Шема класификације средстава рада за ручну обраду бушењем и рендисањем	ком.	1	
59.	Кинематска шема тестере	ком.	1	
60.	Кинематска шема ручне бушилице	ком.	1	
61.	Кинематска шема стубне бушилице	ком.	1	
62.	Кинематска шема краткоходе рендисаљке	ком.	1	
63.	Кинематска шема ексцентар пресе	ком.	1	
64.	Кинематска шема хидрауличне пресе	ком.	1	
65.	Кинематска шема машине за турпијање	ком.	1	
66.	Кинематска шема машине за угаоно савијање лима	ком.	1	
67.	Кинематска шема машине за кружно савијање лима	ком.	1	
68.	Кинематска шема електричних маказа за лим	ком.	1	
69.	SI систем	ком.	1	
70.	Термичка и термохемијска обрада	ком.	1	
71.	Корозија и заштита	Ком	1	
72.	Мерење и контролisaње	ком.	1	
73.	Спајање материјала	ком.	1	
74.	Бушење	ком.	1	
75.	Турпијање	ком.	1	
76.	Процес обраде деформацијом	ком.	1	
77.	Обрада ливењем	ком.	1	
78.	Обрада резањем	ком.	1	
79.	Термичка обрада	ком.	1	
80.	Површинска заштита	ком.	1	
Алати, инструменти, прибори				
61.	Турпије разне (5 ком.) грубе – гарн.	гарн.	16	
62.	Турпије разне (5 ком.) fine – гарн.	гарн.	16	
63.	Секачи разни (3 ком.) – гарн.	гарн.	5	
64.	Прибор за оцртавање	ком.	3	
65.	Прибор за обележавање	ком.	3	
66.	Слова и бројеви – комплет	ком.	2	
67.	Тестере за метал – ручне	ком.	16	
68.	Чекићи разни (150–1000) g (4 ком.) – гарн.	гарн.	16	
69.	Клешта за термичку обраду разна (4 ком.) – гарн.	гарн.	1	
70.	Клешта комбинована	ком.	5	
71.	Кључеви отворени 6–24 – гарн.	гарн.	2	
72.	Одвијачи (најмање 5 ком.) – гарн.	гарн.	5	
73.	Окретачи за урезнике и нарезнице	ком.	5	
74.	Паралелне стеге	ком.	16	
75.	Паралелне машинске стеге	ком.	2	
76.	Лемилица (300–500) W	ком.	2	
77.	Спиралне бургије (1–20) mm – гарн.	гарн.	5	
78.	Урезник од М2 до М12 – гарн.	гарн.	2	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
79.	Нарезница од М2 до М12 – гарн.	гарн.	2	
80.	Стезне главе	ком.	2	
81.	Стезне чауре	ком.	2	
82.	Прибор за подмазивање	ком.	2	
83.	Забушивачи	ком.	5	
84.	Упуштачи	ком.	5	
85.	Развртачи	ком.	5	
86.	Челична четка	ком.	10	
87.	Прибор за закивање – гарнитура	гарн.	3	
88.	Неметални чекић, дрвени, пластични, гумени	ком.	2	
89.	Паралелне стеге – столарске	ком.	4	
90.	Наковањ (30–50) kg	ком.	1	
91.	Плоча за равнање	ком.	2	
92.	Радни сто за оцртавање (са прибором)	ком.	1	
93.	Контролници за осовине разни	ком.	5	
94.	Контролници за отворе разни	ком.	5	
95.	Контролници за навој М2–М12 гарн.	гарн.	1	
96.	Контролници – листићи (0.1–2) mm	гарн.	1	
97.	Контролници – еталони – разни	ком.	10	
98.	Контролници – шаблони за радијусе од R1 до R10	гарн.	1	
99.	Помична мерила (тачност 0.1 ; 0.05; 0.02) – гарн.	гарн.	1	
100.	Угломери (механички и универзални)	ком.	2	
101.	Сталак за компаратор	ком.	1	
102.	Компаратор – механички	ком.	2	
103.	Дубиномер	ком.	1	
104.	Лењир радионички (200–1000) mm	ком.	5	
105.	Челични метар (1 m, 2 m, 3 m.) – гарн.	гарн.	3	
106.	Либела угаона	ком.	1	
107.	Угаоник од (45°, 90°, 120°) – гарн.	гарн.	5	
108.	Тушир плоча	ком.	1	

19. Наставни предмет: ОДРЖАВАЊЕ ИНДУСТРИЈСКИХ МАШИНА;

22. Наставни предмет: ОДРЖАВАЊЕ И МОНТАЖА

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
Апарати, машине и уређаји				
1.	Електрични гребач	ком.	1	
2.	Ваљци за полирање	ком.	2	
3.	Вибрациона машина за полорање (ручна)	ком.	1	
4.	Тракаста машина за полирање („Искра“)	ком.	1	
5.	Ручна брусилца електрична	ком.	2	
6.	Рушилаца бушилаца електрична	ком.	2	
7.	Стона бушилаца Ø 13 mm	ком.	2	
8.	Стубна бушилаца до Ø20 mm	ком.	1	
9.	Електрична ручна лемилица	ком.	2	
10.	Електрични алат за заваривање са прибором	ком.	2	
11.	Апарат за гасно заваривање са прибором	ком.	1	
12.	Краткоходна рендисалка са алатом и прибором	ком.	1	
13.	Радиална бушилаца	ком.	1	
14.	Брусилца за равно брушење са радним прибором	ком.	1	
15.	Брусилца за крижно брушење	ком.	1	
16.	Универзални струг са радним прибором	ком.	1	
17.	Глодалица универзална са радним прибором	ком.	1	
18.	Ексцентар – преса	ком.	1	
19.	Хидраулично коло које функционише	ком.	1	
Слике, схеме, дијапозитиви, графо фолије или рацнарске презентације				
1.	Упутство за руковање и одржавање бушилаца, рендисалке, брусилце, глодалице струга	ком.	5	
2.	Кинематске шеме: стубне бушилаце, струга, глодалице, рендисалке, брусилце	ком.	5	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
3.	Шематски приказ хидропнеуматских кола	ком.	2	
4.	Шематски приказ хидропнеуматских компоненти	ком.	10	
5.	Шема монтаже и демонтаже машина и алатки	ком.	3	
Узорци				
1.	Хидропнеуматске компоненте: зупчастих пумпи, радијалних и аксијалних пумпи, крилних пумпи, разводника, вентила, цилиндра, примена група, сервовентила, неповратних вентила, филтера	збирка	1	
Алати, инструменти, прибори				
1.	Ручне стеге до 100 mm	ком.	8	
2.	Ручне стеге окретне	ком.	4	
3.	Отворени кључеви (виљушкати) (најмање 5)	гарн.	6	
4.	Окасти кључеви (најмање 5 ком.)	гарн.	6	
5.	Насадни кључеви (најмање 5 ком.)	гарн.	2	
6.	Усадни кључеви (најмање 5 ком.)	гарн.	2	
7.	Одвртке (различите) (најмање 5 ком.)	ком.	6	
8.	Моменти кључ	ком.	1	
9.	Клешта за сечење жице (разне)	ком.	6	
10.	Комбинована клешта	ком.	6	
11.	Универзална клешта (папагајке)	ком.	6	
12.	Клешта за цеви	ком.	6	
13.	Клешта за ускочнике	ком.	6	
14.	Свлакачи (разни)	ком.	6	
15.	Свлакач са хидрауличним цилиндром	ком.	1	
16.	Клешта француска и енглеска	ком.	2	
17.	Тачкасти обележивач	ком.	12	
18.	Игле за оцртавање	ком.	12	
19.	Бројеви (2–8) mm	гарн.	1	
20.	Чекићи до 250 g	ком.	6	
21.	Чекић до 150 g	ком.	6	
22.	Чекићи (разни)	ком.	10	
23.	Дрвени чекићи	ком.	1	
24.	Гумени чекићи	ком.	1	
25.	Секачи пљоснати	ком.	6	
26.	Ручне оквирне тестере	ком.	12	
27.	Ручне маказе за лим	ком.	6	
28.	Стоне маказе за лим	ком.	1	
29.	Оквирна машинска тестера	ком.	1	
30.	Тоцило за оштрење алата (двострано)	ком.	1	
31.	Грубе турпије пљоснате до 300 mm	ком.	12	
32.	Фине турпије пљоснате до 300 mm	ком.	12	
33.	Турпије различитог профила	ком.	12	
34.	Турпије за кључеве (најмање 5 ком.)	гарн.	3	
35.	Турпија за дрво	ком.	6	
36.	Турпија за алуминијум	ком.	6	
37.	Гребач пљоснати, троугласти и кашикасти	ком.	12	
38.	Спиралне бургије (1–20) mm	гарн.	6	
39.	Спиралне бургије за бетон	ком.	6	
40.	Развртачи ручни (најмање 5 ком.)	гарн.	2	
41.	Забушивачи (најмање 3 ком.)	гарн.	2	
42.	Упуштачи (најмање 5 ком.)	гарн.	1	
43.	Гарнитура урезница навоја М3–22	гарн.	2	
44.	Нарезнице навоја М3–20	гарн.	2	
45.	Цевне нарезнице (најмање 3 ком.)	гарн.	2	
46.	Носач за нарезнице и урезнице (најмање 3 ком.)	гарн.	2	
47.	Челични метар (2 и 3) m	гарн.	2	
48.	Мерни лењир до 1000 mm	ком.	5	
49.	Шестари (разни)	ком.	6	
50.	Помично мерило од 150 mm	ком.	12	
51.	Помично мерило од 250 mm	ком.	6	
52.	Дубиномер до 200 mm	гарн.	2	
53.	Висономер до 250 mm	гарн.	1	

Ред. бр.	НАЗИВ НАСТАВНОГ СРЕДСТВА	Јединица мере	Количина	Напомена
54.	Микрометри 0–25, 25–50, 50–75, 75–100	гарн.	2	
55.	Компаратор са стаклом	гарн.	2	
56.	Машинска либела	гарн.	1	
57.	Оквирна либела	гарн.	1	
58.	Контролни лењери (за гребање раз. проф.)	гарн.	1	
59.	Плоча за равнање 1000 × 1000 mm	ком.	1	
60.	Плоча за гребање 400 × 400 mm	ком.	2	
61.	Угаоници за гребање 200 × 80 mm	ком.	1	
62.	Контролни лењери за гребање	ком.	2	
63.	Контролници зазора (најмање 5 ком.)	гарн.	2	
64.	Контролници навоја (најмање 5 ком.)	гарн.	2	
65.	Планпаралелна гранична мерила (еталони)	гарн.	1	
66.	Уређај за контролу шума лежаја – ударних импулса СПМ	гарн.	1	
67.	Угаоник	гарн.	6	
68.	Контролни чепови и рачве	гарн.	6	

9

На основу члана 79. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13), на предлог министра просвете, науке и технолошког развоја, Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК**О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА****Члан 1.**

У Правилнику о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник”, број 5/08) у поглављу „ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ”, у одељку „ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ”, у одељку „НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА”, после става 10. додаје се нови став 11. који гласи:

„С обзиром на то да је настава предмета техничко и информатичко образовање теоријско-практичног карактера, часове треба остваривати са поделом одељења на 2 (две) групе, односно са највише 20 ученика.”

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”.

Број 110-00-94/2014-02

У Београду, 17. јуна 2014. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др Десанка Радуновић, с.р.

10

На основу члана 79. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13), на предлог министра просвете, науке и технолошког развоја, Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК**О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПРОГРАМУ ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА****Члан 1.**

У Правилнику о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Просветни гласник”, број 2/10),

у поглављу „ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ”, у одељку „ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ”, у одељку „НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА”, после става 6. додаје се нови став 7. који гласи:

„С обзиром на то да је настава предмета техничко и информатичко образовање теоријско-практичног карактера, часове треба остваривати са поделом одељења на 2 (две) групе, односно са највише 20 ученика.”

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”.

Број 110-00-163/2014-02

У Београду, 17. јуна 2014. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др Десанка Радуновић, с.р.

11

На основу члана 14. став 1. тачка б) Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13),

Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК**О ИЗМЕНИ ПРАВИЛНИКА О ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРЕДМЕТЕ У СТРУЧНИМ И УМЕТНИЧКИМ ШКОЛАМА****Члан 1.**

У Правилнику о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 6/90 и „Просветни гласник”, бр. 4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05, 11/05, 6/06, 12/06, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10, 8/10, 11/13 и 14/13), у делу: „ПРОГРАМ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПРЕДМЕТА ЗА I РАЗРЕД СТРУЧНИХ ШКОЛА”, наставни програм предмета: „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК” у трогодишњем и четворогодишњем трајању, замењује се новим наставним програмом предмета: „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК” за I разред, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се од школске 2014/2015. године.

Број 612-00-133/75/2013-06/2

У Београду, 18. јуна 2014. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др Десанка Радуновић, с.р.

ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК**I РАЗРЕД**

Девета година учења
за сва подручја рада у трогодишњем и четворогодишњем трајању
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Циљеви предмета

1. Овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика;

2. Развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;

3. Развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења;

4. Развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација до којих се долази самосталним радом и претраживањем *изворника* различитог типа (писани и електронски извори, самостална истраживања на терену, интервјуи итд.);

5. Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика;

6. Усвајање знања из страног језика која ће ученику/ученици омогућити да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, у оквиру формалног образовања и самостално, учење датог страног језика и других страних језика.

Нивои општих и појединачних постигнућа дефинисани су према Заједничком европском референтном оквиру за живе језике.

До краја четвртог разреда гимназије ученик/ученица треба да савлада *први страни* језик до нивоа B1+, односно B2 уколико се ради о енглеском језику, а *други страни* језик до нивоа A2+ код продуктивних вештина (говор и писање), односно B1 уколико се ради о рецептивним вештинама (слушање и читање).

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора

Ученик треба да:

– реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и визуелни материјали у настави), учествујући у интеракцији са наставником и другим ученицима, спонтано или уз њихову помоћ;

– разуме фреквентне фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији уз отежавајуће околности природне комуникације и специфичности говорне ситуације (бука на улици, интервју лицем у лице, телефонским путем или путем скајпа итд.);

– ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

– уз евентуалну претходну припрему, прати краћа излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговатан изговор;

– разуме једноставнија упутства за употребу одређених средстава или предмета без много стручних елемената;

– разуме општи смисао информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор, разговатан изговор и нешто спорији ритам излагања.

– прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије) у којима се обрађују релативно блиске теме, претежно се ослањајући на визуелне елементе;

– може да прати говорни исказ у којем доминирају стандардни језички елементи, уз понављање, појашњавање и преформулацију одређених делова;

– разуме информације које добија у свакодневним комуникативним ситуацијама о релативно познатим и блиским садржајима из свакодневног приватног живота;

– разуме главни садржај појединачних исказа већег броја говорника који дискутују о блиским темама у циљу размене информација или тражења и добијања упутства;

– уз евентуалну помоћ разуме саговорнике у већини ситуација везаних за свакодневне активности, попут куповине, путовања,

организовања слободног времена, уколико се говори јасно и разговетно;

– после првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања 5–7 минута у зависности од степена познавања теме и контекста) постави хипотезе у вези са:

1) о врстом усменог текста који слуша, нпр. поруку на телефонској секретарици, метеоролошки извештај на радију и телевизији, разговори у продавници и друго;

2) о бројем саговорника, њиховим међусобним односом и намерама;

3) о општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе;

– после другог и по потреби наредних слушања (уколико је у питању аудио или аудио-визуелни запис):

1) о провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, намере и међусобне односе саговорника;

2) о разуме битне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања;

3) о елементе које није у потпуности разумео покушава да схвати примењујући стратегије адекватне ситуацији у којој се налази и проверава исправност својих закључака;

4) о реконструише непознато на основу контекста и да запамти, репродукује и контекстуализује у складу са општим знањима и искуствима кључне елементе поруке.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

– разликује најчесталије врсте текстова, познаје њихову стандардну структуру и разуме њихову сврху и улогу;

– разуме краће текстове о конкретним и свакодневним темама у којима се појављују уобичајене и научене речи, изрази, фразе и формулације;

– разуме краће стручне текстове релативно блиске тематике у којима се појављују уобичајене речи, изрази, фразе и формулације;

– разуме текстове утемељене на чињеницама, везане за домене његових општих интересовања;

– уме да у тексту о познатој теми пронађе, издвоји и разуме суштинску информацију/суштинске информације;

– уз евентуалну претходну припрему или додатна објашњења разуме општи садржај, основну поруку и релевантне делове информативних текстова, разуме описе осећања, жеља, потреба у личним порукама (писмима, електронској кореспонденцији, СМС порукама);

– разуме једноставна упутства и саветодавне текстове уколико су писани јасним језиком, без великог броја стручних израза, и/или праћена употребом визуелних елемената;

– разуме обавештења и упозорења на јавним местима;

– разуме краће текстове о уобичајеним темама, појавама и догађајима, уколико у њима доминира стандарднојезичка лексика и фреквентне фразе и изрази;

– у писаним прототипским документима (писмима, проспектима) и другим текстовима (новинским вестима, репортажама и огласима) проналази и схвата релевантне информације;

– препознаје основну нит аргументације у једноставнијим текстовима овог типа (нпр. новинским колумнама или писмима читалаца);

– у текстовима познате тематике и блиског садржаја схвата значења непознатих речи на основу контекста;

– разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке приче, анегдоте, скечеви, хумореске, стрипови).

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику

Ученик треба да прилагођавајући свој говор комуникативној ситуацији, у временском трајању од три до пет минута, на структурисани начин:

- користи циљни језик као језик комуникације у учионици како са наставником тако и са осталим ученицима радећи у пару, групи или пленуму;
- течно говори о себи и свом окружењу, о догађајима у садашњости, прошлости и будућности у свом окружењу и изван њега;
- изрази своје утиске, осећања и аргументовано мишљење и ставове у вези са програмом и предвиђеним темама;
- води рутинске дијалоге без већег напора, под условом да саговорник сарађује, поставља питања, одговара, размењује мишљење о темама везаним за свакодневницу и интересовања;
- опише догађаје, саопшти садржај неке књиге или филма преносећи своје утиске и мишљења;
- изложи унапред припремљену краћу презентацију на одређену тему (из домена личног интересовања или струке), истакне значај одређених исказа пригодном гестиком и мимиком или наглашавањем и интонацијом.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја

Ученик треба да:

- на разложан и једноставан начин пише о разноврсним темама из свог подручја интересовања;
- у једноставном и везаном тексту опише осећања и реакције;
- опише детаљно неку особу или неки стварни или измишљени догађај;
- води белешке и пише лична писма да би тражио или пренео информације од тренутне важности;
- направи краћи резиме на основу прочитаних/ преслушаних текстова о блиским темама, о томе напише извештај и изнесе сопствено мишљење;
- прими и напише једноставну поруку саопштавајући на прегледан начин оно што сматра битним;
- пише краћа формална писма (писма читалаца, пријаве за праксе, стипендије или омладинске послове, основна пословна кореспонденција) и попуњава формуларе и упитнике;
- пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика

Ученик треба да:

- у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства, препознаје и разуме сличности и разлике у погледу културних и свакодневних навика (вербална и невербална комуникација), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи;
- препознаје и разуме најчешће присутне културне modele свакодневног живота земље и земаља чији језик учи;
- препознаје и адекватно реагује на формалност говорне ситуације;
- препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава;
- препознаје и адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен формалности, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.);
- учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, смс поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже);
- користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама.

МЕДИЈАЦИЈА

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања

Ученик треба да у ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) који не могу да се споразумевају, у неформалним ситуацијама, сажимајући и делом преводи:

- усмено преноси суштину поруке са матерњег на страни језик и обрнуто;
- писмено преноси поруке додајући, по потреби, објашњења и обавештења;
- препричава садржај краћег текста аудио или визуелног записа и краће интеракције;
- препричава садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га саговорнику;
- користи одговарајући компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример, преводи или преноси садржај уз употребу перифраза, парафраза и сл.
- користи речнике, посебно једнојезичне, за писмено преносење порука уз консултације са наставником.

* На друштвеном смеру:

- у формалним, али блиским ситуацијама (нпр. посета школи у иностранству, или долазак гостију из иностранства и слично), консекутивно усмено преводи краће текстове (поздравни говор, упознавања итд), под условом да се за то припремао, да се особе чије речи преводи изражавају спорије, да користе једноставније исказе и праве честе паузе.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда гимназије. Аутори уџбеника и наставници обарађују их у складу са интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

- Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време);
- Свет рада (перспективе и образовни системи);
- Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност;
- Интересантне животне приче и догађаји;
- Живи свет и заштита човекове околине;
- Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране);
- Медији и комуникација;
- Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света);
- Потрошачко друштво;
- Спортски и спортске манифестације;
- Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик;
- Европа и заједнички живот народа;
- Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја);
- Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго).

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

1. Представљање себе и других
2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)
3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.)
4. Давање једноставних упутстава и команди
5. Изражавање молби и захвалности
6. Изражавање извињења
7. Изражавање потврде и негирање
8. Изражавање допадања и недопадања
9. Изражавање физичких сензација и потреба
10. Исказивање просторних и временских односа
11. Давање и тражење информација и обавештења
12. Описивање и упоређивање лица и предмета

13. Изрицање забране и реаговање на забрану
14. Изражавање припадања и поседовања
15. Скретање пажње
16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
17. Тражење и давање дозволе
18. Исказивање честитки
19. Исказивање препоруке
20. Изражавање хитности и обавезности
21. Исказивање сумње и несигурности

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

У првом разреду средње школе уводи се мало нових граматичких садржаја имајући у виду потребу да се знања и вештине ученика, стечени у основној школи:

- освесте и систематизују, тако да представљају чврсту основу за даље учење;
- утврде и аутоматизују, тако да их ученици спонтано, и без већих грешака (које би довеле до забуне или онемогућиле споразумевање), рецептивно и продуктивно користе у комуникацији.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

- Бројиве и небројиве именице:
 - *friends, parties; food (beans, cereals, coffee, cheese, etc.), abstract (happiness, time, money)*
 - Сложенице: *acid rain, solar energy, video conferencing*
 - Квантификатори: *much, many, a lot of, few, a few, little, a little, some, too much, too many*
 - Неодређени и одређени члан; нулти члан

Глаголска група

- Глаголи стања: *agree, hate, understand, want, like*
- Модали: *should, must, have to; needn't; can*
- Употреба герунда и инфинитива:
 - I hate getting up early; I want to go out;*
 - I remember posting his birthday card;*
 - I remember to post his birthday card.*
- Фразални глаголи: *cut down, cut off, cut out; get ahead, get about, get away with; come across, come back, come up*
- Садашња времена (Present Simple, Present Continuous, Present Perfect)
- Прошла времена (Past Simple, Past Continuous, Past Perfect); конструкција *used to*
- Начини изражавања будућности (*going to, will* – predictions, Present continuous, *going to* for plans and intentions)
- Пасив основних глаголских времена (Present Simple, Present Perfect, Past Simple, Future Simple)
- Нулти, први и други кондиционал
- Индиректни говор: исказне реченице; молбе и наредбе

Придеви

- Разлика између *boring, bored; interested, interesting*
- Грађење придева од именица: *arrogance–arrogant, romantic–romantic, culture–cultural*
- Конструкције *too good /expensive; not good enough*

Предлози

- После придева: *fond of, good at, disgusted with*
- После глагола: *train for, speak to, work for*
- У изразима: *go for a ride/swim, on the contrary, in my opinion, in connection with*

Комплексне реченице

- Релативне клаузе: *who, that, which*
- Временске клаузе: *when, while, until, before, after, as soon as where*

- Узрочне: *because, since, as, for*
- Последице: *so that, (in order) to*
- Намерне: *so, so... that, such... that*
- Кондиционалне: *if, unless*
- Допусне: *although, while, whereas*

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Именице

Властите и заједничке именице, одговарајући род и број са детерминативом

Системски приказ морфолошких карактеристика

Члан

Систематизација употребе одређеног и неодређеног члана
Партитивни члан

Заменице

- Личне заменице
- Наглашене личне заменице
- Наглашене личне заменице у служби директног објекта *complemento oggettivo* и индиректног објекта *complemento di termine*
- Ненаглашене личне заменице у пару: *Compro il libro a Luigi. Glielo compro.*
- Присвојне заменице. Показне заменице (*questo, quello*)
- Повратне заменице.
- Упитне заменице *chi? che?/che cosa?*
- Неодређене заменице придеви (*niente/nulla, nessuno, qualcosa, qualcuno, qualche, alcuni*)
- Релативне заменице (*che, cui, il quale/la quale*)

Придеви

- Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју
- Компарација придева
- Апсолутни суперлатив *Maria è bellissima.*
- Присвојни придеви. Употреба члана уз присвојне придеве
- Показни придеви: *questo, quello*
- Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*

Бројеви

Главни бројеви. Редни бројеви.

Предлози

- Прости предлози *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба
- Предлози *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti dietro*

Глаголи

- Садашње време (Presente Indicativo)
- Императив (Imperativo), заповедни начин. Заповедни начин за сва лица
- Fa' presto! Non tornare tardi! Non andate via senza di me. Prego Signora, entri! Mi dia un etto di prosciutto e tre tosette, per favore*
- Повратни глаголи
- Употреба глагола *piacere*
- Перфекат (Passato Prossimo) правилних и неправилних глагола
- Ho comprato un chilo di pesche.*
- Sono andata alla stazione.*
- Перфект модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*
- Sono dovuto andare dal dentista.*
- Ho potuto leggere i titoli in italiano.*
- Кондиционал садашњи, правилних и неправилних глагола (Condizionale Presente)
- Vorrei un chilo di mele, per favore! Potresti prestarmi il tuo libro di italiano?*

Футур правилних и неправилних глагола

Noi torneremo a casa alle cinque.

Имперфекат (Imperfetto)

C'era una volta un re e viveva in un castello.

Плусквамперфекат (Trapassato prossimo)

Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito.

Презент конјунктива (Congiuntivo presente)

Penso che Maria debba studiare di più.

Прости перфекат (Passato Remoto), творба и основна употреба

Marco entrò e vide il computer acceso. Ma nella stanza non c'era

nessuno. (само рецептивно)

Прилози

Основни прилози *bene, male, molto, poco, troppo, meno, più* и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора *a destra, a sinistra, dritto, davanti, dietro, sotto, sopra, su, giù*

Упитни прилози *quando?, come?, perché? dove?*

Грађење прилога од придева помоћу суфикса *mente*

Речце

ci, ne

Везници

Реченица

Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику

Упитна реченица

Ред речи у реченици

Сложена реченица: употреба везника који уводе зависну реченицу (временску, узрочну, релативну, хипотетички период)

Хипотетички период: Реална погодбена реченица

Иреална погодбена реченица, са имперфектом у протазу и аподози

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Именице

Властите и заједничке (у облицима једине и множине: *Bild – Bilder, Kopf – Köpfe, Frau – Frauen*), са одговарајућим родом. Изведене суфиксацијом: *Faulheit, Bildung*. Изведене префиксацијом: *Ausbildung*. Сложенице: *Sommerferien, Jugendliebe, Tomatensuppe*

Придеви

Изведени суфиксацијом од глагола и именица: *fehlerfrei, liebevoll, sprachlos, trinkbar*. Сложени: *steinreich*

Придевска промена – јака, слаба, мешовита (рецептивно и продуктивно)

Компаратив и суперлатив (правилна творба и главни изузеци: *groß – größer, teuer – teurer*)

Придеви са предлозима: *zufrieden mit, reich an*

Члан

Одређени (*der, die, das*), неодређени (*ein, eine*), нулти, присвојни (*mein, dein*), показни (*dieser, jener*), негациони (*kein, keine*), неодређени (*mancher, solcher, einige*). Употреба члана у номинативу (субјект), акузативу и дативу (директни и индиректни објект), партитивном генитиву (*die Hälfte des Lebens*), посесивном генитиву (*die Mutter meiner Mutter*)

Бројеви

Основни и редни (*der siebte erste; am siebten ersten*)

Предлози

Предлози са генитивом (*Er liest während der Pause*), акузативом (*Ich bin gegen dich*), дативом (*Sie arbeitet bei einem Zahnarzt*).

Предлози са дативом или акузативом (*Er ist in der Schule. Sie kommt in die Schule*)

Партикуле

Употреба основних партикула (рецептивно и продуктивно) *Was machst du denn da? Das kann ich aber nicht. Sag mal! Wenn ich ihn doch gefragt hätte.*

Глаголи

Глаголска времена: презент, претерит, перфект и футур слабих и јаких глагола. Глаголи са предлозима (*warten auf, sich interessieren für*). Пасив презент и претерита (рецептивно и продуктивно). Конјунктив у функцији изражавања жеље, учтивих молбе и условљености (*Ich hätte gern... Ich möchte... Ich würde gern ... Könnte ich... Wenn ich ... wäre*) Модални и основни модалитети глагола, инфинитивске конструкције (*Ich hoffe, dich wiederzusehen./Er hat Gelegenheit, viele Sportler kennen zu lernen.*)

Везници и везнички изрази: *und, oder, aber; denn, deshalb, trotzdem; weil, wenn, als, während, bis, obwohl*; двојни везници: *weder ... noch, sowohl ... als auch, zwar ... aber; nicht nur ... sondern auch*

Личне заменице у номинативу, дативу и акузативу

Прилози за време (*gestern*), место (*nebenan*), начин (*allein*), количину (*viel, wenig*)

Реченице

Изјавне реченице, упитне реченице; независне и зависно-сложене реченице

РУСКИ ЈЕЗИК

Реченица

Однос реченица у сложеној реченици: независно сложене и зависно сложене реченице (саставне, раставне; субјектске, предикатске, објектске, временске итд.).

Управни и неуправни говор.

Фонетско-фонолошки садржаји и прозодија

Обнављање и систематизација правила изговора и бележења акцентованих и редуктованих самогласника *о, а, е, я*.

Обележја сугласничког и самогласничког система руског језика: изговор гласова који се бележе словима *ж, ш, ч, ц, л;* изговор и бележење парних тврдих и меких, звучних и беззвучних сугласника.

Изговор гласова у групама *чт, сч, зч, ци, зи, вств, стн, лнц, здн;* изговор и бележење сугласничких група – асимилација сугласника по звучности Основни типови интонационих конструкција (ИК1, ИК2, ИК3) у оквиру просте и сложене реченице.

Интонација изјавне и упитне реченице са упитном речју и без ње.

Именице

Варијанте различитих наставака: локатив на – *у:* *о берега/на берега, о лесе/в лесу, о краја/на краја*; номинатив множине на – *а, –ја, –ья, –е:* *города, учителя, деревья, граждане.*

Именице којима се означавају професије људи, њихова национална и територијална припадност.

Промена именица на –*ия, –ие, –мя:* *история, здание, время.*

Основно значење и функција појединих падежа.

Именице pluralia tantum: *каникулы, сумерки, очки, Балканы* (рецептивно).

Непроменљиве именице: *кино, кофе, метро, кафе* (рецептивно).

Руска презимена на –*ов, –ев:* *Петров, Фадеев* и сл.

Обнављање и систематизација основних именичких промена.

Заменице

Одричне заменице: *никто, ничто, ничей, никакой.*

Неодређене заменице: *кто–то, что–то, кто–нибудь, что–нибудь, некто, нечто, некоторый.*

Придеви

Поређење придева: компаратив придева типа: *стариий, млад-иий*; прост облик суперлатива: *ближайиий, ростейиий, худиий*.

Присвојни придеви на **–ов, –ев, –ин, –ский**: *братов, Игорев, мамин, пушкинский*.

Придеви за означавање простора и времена: *сегодњашниий, здеиий*.

Рекија придева: уочавање разлика између руског и матерњег језика: *больной чем, готовый к чему, способный к чему и сл.*

Бројеви

Принципи промене основних бројева: 1, 2, 3, 4, 5 – 20 и 30, 40, 90, 100, 500–900, 1000 и њихова употреба у најчешћим структурама за исказивање количине и времена с предлозима: *с – до, с – по, от – до, к итд.*

Редни бројеви: *первый, второй, пятый, десятый*.

Исказивање времена на сату у разговорном и службеном стилу.

Слагање броја и именице: *один дом, два (три, четыре) дома, пять домов; одна парта, две (три, четыре) парты, пять парт; один год, два (три, четыре) года, пять лет*.

Спојеви са именицом **год** у конструкцијама: *два, три... года тому назад, пять, шесть... лет тому назад, за десять лет и сл.*

Четири рачунске радње (рецептивно).

Глаголи

Најчешће алтернатије основе у презенту и простом будућем времену. Творба вида помоћу префикса, суфикса и основе.

Основни појмови о значењу и употреби глаголског вида и система глаголских времена: *Анна (Вова) читает... вчера читала Вера (вчера читал Дима)... завтра будет читать Мила (Толя)... я прочитала (я прочитал)... я прочитаю... ты прочитаешь*.

Потенцијал – грађење и употреба.

Глаголи кретања: кретање у одређеном правцу, неодређено кретање и кретање у оба правца; обнављање и активирање глагола кретања обрађених у основној школи: *идти – ходить, ехать – ездить, бежать – бегать, плыть – плавать, лететь – летать, нести – носить, вести – водить, везти – возить; рецептивно усвајање нових (мање фреквентних) глагола кретања: знать – гонять, ползти – ползать, катить – катать, тащить – таскать*.

Употреба глагола кретања *идти, ходить* у пренесеним значењима: *снег идёт; дождь идёт; часы идут; костюм тебе идёт; идёт интересный фильм; часы хорошо ходят и сл.*

Исказивање заповести: *Читай (читайте) вслух! Дай мне игу! Давайте повторим! Подумайте об этом! Сядьте! Пошли! Смотри не опоздай! По газонам не ходить! К вечеру вы это напишите!*

Глаголски прилози (рецептивно)

Рекија глагола: уочавање разлика између руског и матерњег језика: *поздравить кого с чем, поблагодарить кого за что, пожертвовать кем–чем, напоминать о ком–чём, интересоваться кем–чем, привыкнуть к чему, следить за кем–чем итд.*

Прилози

Прилози и прилошке одредбе за место, време, начин, циљ и количину. Поређење прилога – грађење и употреба.

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик: *для* с генитивом, *из–за* с генитивом, у одредби одвајања од места и узрока, *из–под* с генитивом у одредби одвајања од места, *к* с дативом у временској одредби, *по* с дативом у атрибутој, просторној и узрочној одредби и сл; предлог *с* са генитивом и инструменталом.

Везници

Најфреквентнији прости везници у независно сложеним и зависно сложеним реченицама: *а, да, и, но, или, если, пока, что, почему, потому, что, так как, перед тем как, несмотря на то что итд.*

Реченични модели

Реченичне моделе који су програмом предвиђени и обрађени у основној школи неопходно је систематично обнављати и даље примењивати у средњој школи у различитим варијацијама и комбинацијама. При томе тежити да се уочавају сличности и разлике у изражавању истих односа у руском и матерњем језику. У овом разреду посебну пажњу треба посветити различитим врстама и типовима вежби, пре свега, реченичним моделима у потврдном, одричном и упитном облику за исказивање следећих односа:

– субјекатско-предикатски односи

Реченице са именским предикатом – копуле: *быть, стать, являться*

Его отец был врачом, а он станет инженером.

Это утверждение является спорным.

– одсуство копуле

Его брат токарь по металлу./ Она сегодня весёлая./ Он сильнее всех.

– објекатски односи

– са директним објектом

Мы купили новый учебник./ Я не получил ответа./ Ученик не решил задачи.

– индиректним објектом

Он их поблагодарил за помощь./ Я взял эту книгу у товарища./ Ученики писали о зиме.

– зависном реченицом

Брат в письме сообщает, что он летом приедет к нам. / Олег написал, что в Москве стоит хорошая погода.

– просторни односи

Реченице са одредбом

– израженом прилогом

Я иду туда (вниз, наверх, внутрь, домой)./ Он остался там (внизу, наверху, внутри).

– израженом зависним падежом

Машина появилась из–за угла. / Саша сидит за первой партой./ Мы долго гуляли по городу.

– временски односи

Реченице са одредбом

– изражене прилогом

Саша шёл впереди./ Книга стоит на полке./ Я пришёл раньше тебя.

– израженом зависним падежом

Они вернулись к вечеру (к шести часам)./ Я сегодня работал с пяти до семи часов./ Мы дружим с детства.

– начински односи

Реченице са одредбом изражене прилогом

Миша странно ведёт себя. / Он хорошо говорит по–русски./ Он пишет более красиво, чем ты./ Она поёт красивее всех.

– узрочни односи

Реченице са одредбом израженом зависним падежом

Он не приехал в срок по болезни./ Я опоздал на урок из–за тебя./ Несмотря на плохую погоду мы пошли гулять.

– атрибутивни односи

Реченице са атрибутом

– у суперлативу

А.С.Пушкин является величайшим русским поэтом.

– у зависном падежу

Я забыл тетрадь по русскому языку./ Это мой товарищ по школе.

Орфографија

Подела речи на слокове

Писање великих и малих слова

Писање префикса

Интерпункција руске реченице у поређењу с матерњим језиком

Творба речи

Најчешћи руски префикси и суфикси: *без–, бес–, вы–, из–, со–, при–, пере–, про–; –ация, –ение, –ик, –ист, –ка, –онок, –тель, –цик*.

Лексикографија

Структура двојезичних, пре свега, школских (дидактичких) речница и овладавање техником служења њима. Вежбе за коришћење речника. Налажење општестручне лексике у речнику повезане са општестручном тематиком предвиђеном за наставу руског језика у средњим стручним школама

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

– употреба детерминаната: одређених, неодређених и партитивних чланова; присвојних и показних придева; основних, редних и апроксимативних бројева; неодређених речи; одсуство детерминаната (на пример: код етикета производа – *fromage de brebis*, натписа на продавницама и установама – *boulangerie, banque*, назива рубрика у штампаним медијима – *faits divers*, на знаковима упозорења – *entrée interdite*; испред именице у позицији атрибута: *il est boulanger* и слично);

– род и број именица и придева; место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais*; промена значења неких придева у зависности од места: *un grand homme/un homme grand; un brave homme/un homme brave*; поређење придева;

– заменице: личне ненаглашене (укључујући и заменицу *on*) и наглашене; заменице за директни и за индиректни објекат; показне и присвојне; упитне и неодређене.

Глаголска група

– глаголски начини и времена: презент, сложени перфект, имперфект, плусквамперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, блиска прошлост, радња у току *être en train de ...; il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère*), као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; презент и перфект кондиционала: *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi ! Si j'avais su, je serais venue plus tôt*; императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur; sois sage!*

– партицип презента и герундив;

– фреквентни униперсонални глаголи и конструкције.

Предлози

– најчешћи предлози; предложни изрази *par rapport à, à côté de, au lieu de, à l'occasion de, à l'aide de; malgré*;

– контраховање члана и предлога.

Прилози

– за место, за време, за начин, за количину;

– *alors* – за исказивање последице;

– прилошки израз *quand même* – за исказивање концесије;

– место прилога;

– прилошке заменице *en* и *y*.

Модалитети и форме реченице

– декларативни, интерогативни, екскламативни и императивни модалитет;

– афирмација и негација; актив и пасив;

– реченице са презентативима;

– наглашавање реченичних делова помоћу формуле *c'est... qui* и *c'est ... que*.

Основни типови сложених реченица

– координиране реченице са везницима *et, ou, mais, car, ni* и прилозима/прилошким изразима *c'est pourquoi, donc, puis, pourtant, par contre, par conséquent, au contraire*;

– зависне реченице: релативне са заменицама *qui, que, où* и *dont*; компаративне са везницима/везничким изразима *comme*,

autant ... que, le même ... que, plus ... que, moins ... que; временске са везницима/везничким изразима *quand, avant que/avant de+инфинитив, chaque fois que, pendant que, après que, depuis que*; узрочне са везницима *parce que* и *puisque*; (рецептивно) концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; финалне са везницима *pour que/pour+инфинитив* и *afin que/afin de+инфинитив*; хипотетичне са везником *si* (вероватни, могући и иреални потенцијал); реченице са *que* у функцији објекта (нпр. *Nous espérons que tu réussiras ton examen*); слагање времена у објектским реченицама.

ШПАНСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

Слагање детерминатива и именице у роду и броју, апокопирање придева уз именицу, неодређени детерминативи (*alguno, ninguno, todo, cualquiera*) у различитим значењима *Tráeme algún libro de García Márquez. Todas las mañanas, todo el mundo...*

Un muchacho cualquiera...

Морфеме типичне за мушки и женски род именица и придева

muchacho/muchacha

actor/actriz

trabajador/trabajadora

generoso/generosa

као и именице и придеви који немају морфолошку ознаку рода

violinista, cantante, interesante, verde...

Глаголска група

Облици индикатива: сва глаголска времена савладана у основној школи примењивати и препознавати у тексту.

Облици субјунктива: презент

(изражавање жеља, осећања, мишљења, вероватноће)

Слагање партиципа са субјектом и пасивним конструкцијама.

Питања са упитним речима

Quién, qué, cuándo, cómo, dónde, etc.

Индиректна питања

¿Sabes si ha llegado?

Pregúntale si ha cogido la tarjeta.

Yo te pregundo que has comprado.

Негација

Nada, nadie, ningún (o/a), nunca, tampoco.

¿Ha venido alguien? – No, no ha venido nadie./ Nadie ha venido.

No me gusta esta película. – A mí también.

Хипотетичне реченице (први тип)

Si me visitas el verano que viene, te llevaré a la playa.

Казивање жеље, воље, намере

– инфинитивом

– субјунктивом

Me gustaría conocer a este actor. Me gustaría que tú conozcas a mi hermana mayor. Hay que luchar contra la polución del aire y del agua. Es necesario que luchemos... ¿Qué quieren Ustedes que haga? El trabaja mucho para que sus hijos tengan una vida mejor

Промена значења придева у зависности од позиције уз именицу

Un hombre grande/Un gran hombre.

Казивање времена и одредбе за време

Дани у недељи, *mañana, ayer, pasado/próximo, que viene, durante, después de, antes de, cuando, hace..., dentro de...*

Antes de haberse ido, me dejó su dirección nueva.

¿Cuándo lo viste? Lo vi cuando regresé de viaje.

El lunes que viene, El domingo pasado, Salió hacetreinta minutos... regresa dentro de una hora...

Поређење

Más que, menos que, el/la más, tan... como,
Este libro es el más interesante que he leído. Su última película no es tan interesante como la del año pasado.

Одредбе за начин

Прилози на – mente и прилошке конструкције
Miguel maneja el coche cuidadosamente/con mucho cuidado.

Изрази за меру и количину

Mucho, un poco de, una docena de, aproximadamente, más o menos...
¿ Cuántos estudiantes han visto este programa ? – Más o menos, treinta.

Сложене реченице:

- а) Зависна реченица у индикативу
Mientras vivíamos en Madrid, estudiaba español. ¿ Crees (estás segura, piensas) que aprobaremos el examen.
б) зависна реченица у субјунктиву
Употреба субјунктива презента (временске и финалне рећенице).

Пасивне конструкције

- а) *ser + participio pasado*
La casa fue construida en 1984.
б) *pasiva refleja*
Se venden libros aquí.

Ортографија

Интерпункција – основна правила (са акцентом на облике који не постоје у српском језику).
Писање великог слова.

Лексикографија

Служење двојезичним речницима.

I РАЗРЕД

Пета година учења
за сва подручја рада у трогодишњем и четворогодишњем трајању
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора

Ученик треба да:

- уз евентуалну помоћ наставника адекватно реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и аудио-визуелни материјали у настави);
- разуме једноставне фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији уз отежавајуће околности природне комуникације и специфичности говорне ситуације (шум у комуникацији, нејасна артикулација, одсуство визуелног контакта итд.);
- ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује кључне елементе поруке;
- после првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања до 3 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста, износи претпоставке у вези са:
- 1) врстом усменог текста који слуша, нпр. објава преко разгласа, интервју, рекламе и друго;

2) бројем саговорника, њиховим међусобним односом и намерама;

3) општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију и др.);

– после другог и по потреби додатних слушања (у зависности од тежине текста и налога за слушање):

1) провери првобитно изнесене претпоставке које се односе на врсту и садржај усменог текста;

2) разуме кључне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања;

3) увиђа елементе које није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна објашњења;

4) разуме општи садржај кратких и прилагођених текстова, разуме тему и једноставније делове популарних и актуелних музичких композиција.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

– разуме краће текстове (дужине до 120 речи) о конкретним, блиским и свакодневним темама, ослањајући се на препознавање имена, фреквентних интернационализма, позајмљеница и познатих речи и фраза из других страних језика;

– разуме општи садржај кратких аутентичних, адаптираних и уџбеничких текстова у којима преовлађују познате речи и изрази;

– разуме обавештења и упозорења на јавним местима (знаци, натписи за оријентацију, плакати, дигитални и други натписи);

– разуме краћу личну поруку упућену у сврху креспон-денције – разгледницу, писмо, СМС или неку другу електронску поруку, електронско писмо;

– разуме општи садржај и основну поруку и обавештење из краћег информативног текста: новинске вести, репортаже, интервјуа, графикана, статистике у циљу *глобалног разумевања*;

– пронађе, издвоји и разуме одређену релевантну или тражену информацију унутар препознатљиве и специфичне врсте текста који садржи већи број различитих информација – нпр. временску прогнозу за одређено подручје, податке у малим огласима, проспектима, брошурама, јеловнику, реду вожње, плану града, ТВ програму и сл. у циљу *селективног разумевања*;

– разуме кратка и једноставна упутства и савете о начину понашања, употреби одређених предмета и апарата уколико су писана једноставним језиком и/или праћена одређеним визуелним елементима у циљу *деталног разумевања*;

– разуме кратке литерарне форме уколико садрже свакодневне и већим делом познате речи, фразе и изразе – конкретну поезију, ангедоте, стрипове у циљу *естетског читања*.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику

Ученик треба да:

– усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;

– уз евентуалну помоћ наставника користи циљни језик као језик комуникације у учионици како са наставником тако и са осталим ученицима и ученицама (радећи у пару, групи или пленуму);

– поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу, место, доживљај или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке (лексику и морфосинтаксичке структуре) и нејезичке (мимика, гестика, прозодија) елементе;

– саопштава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене

наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);

– у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове (допадање/недопадање итд.), користећи познате језичке елементе;

– ступа у кратке разговоре, под условом да саговорник сарађује;

– води рутинске дијалоге без напора, размењује мисли и информације у вези са својим окружењем и породицом у свакодневним ситуацијама;

– са припремом или без ње укратко представља резултате самосталног истраживања рада на одређену тему у пару или групи;

– интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја

Ученик треба да:

– пише повезане реченице о неким темама из ученикове свакодневнице и окружења;

– пише краћи извештај, опис неког догађаја или резиме претходних дешавања или активности из личног искуства користећи фреквентне речи и фразе прилагођене комуникативној ситуацији;

– пише једноставне повезане реченице о породици, свом окружењу и интересовањима;

– пише веома кратке формалне и неформалне текстове (до 80 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука);

– пише кратке и једноставне белешке у вези са тренутним потребама и плановима (списак за куповину, поруке, списак обавеза, записник);

– пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у размени на друштвеним мрежама.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика

Ученик треба да:

– у оквиру свог интересовања, знања и искуства, препознаје и разуме сличности и разлике у погледу културних и свакодневних навика, обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи;

– препознаје и разуме културолошки спецификована својства вербалне и невербалне комуникације;

– препознаје и разуме најчешће присутне културне modele свакодневног живота земље и земаља чији језик учи;

– препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава;

– препознаје и адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен формалности, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.);

– учествује у различитим видовима модерне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже);

– користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција у складу са нивоом знања језика и потребама.

МЕДИЈАЦИЈА

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања

Ученик треба да у ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) који не могу да се споразумевају:

– усмено преноси суштину поруке са матерњег на страни језик и обрнуто;

– писмено преноси поруке и објашњења;

– препричава садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ

Напомена: Тематски области се прожимају и исте су у сва четири разреда гимназије. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

– Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време);

– Свет рада (перспективе и образовни системи);

– Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност;

– Интересантне животне приче и догађаји;

– Живи свет и заштита човекове околине;

– Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране);

– Медији и комуникација;

– Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света);

– Потрошачко друштво;

– Спортски и спортске манифестације;

– Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик;

– Европа и заједнички живот народа;

– Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја);

– Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго).

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

1. Представљање себе и других

2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)

3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.)

4. Давање једноставних упутстава и команди

5. Изражавање молби и захвалности

6. Изражавање извињења

7. Изражавање потврде и негирање

8. Изражавање допадања и недопадања

9. Изражавање физичких сензација и потреба

10. Искривање просторних и временских односа

11. Давање и тражење информација и обавештења

12. Описивање и упоређивање лица и предмета

13. Изрицање забране и реаговање на забрану

14. Изражавање припадања и поседовања

15. Скретање пажње

16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања

17. Тражење и давање дозволе

18. Искривање честитки

19. Искривање препоруке

20. Изражавање хитности и обавезности

21. Искривање сумње и несигурности

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

У првом разреду гимназије/средње школе уводи се мало нових граматичких садржаја имајући у виду потребу да се знања и вештине ученика, стечена у основној школи:

– систематизују, тако да представљају чврсту основу за даље учење;

– утврде и аутоматизују, тако да их ученици спонтано, и без већих грешака (које би довеле до забуне или онемогућиле споразумевање), рецептивно и продуктивно користе у комуникацији.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

– Бројиве и небројиве именице: *friends, parties; food (beans, cereals, coffee, cheese, etc.), abstract (happiness, time, money);*

- Сложенице: *downtown, waterfall, network, masterpiece, foot-print, firework*;
- Квантификатори: *much, many, a lot of, few, a few, little, a little, some, too much, too many*.

Члан

- Разлика у употреби одређеног и неодређеног члана у ширем контексту:
 - *My brother is a football player and he is the captain of the school football team.*
 - Првопоменути, други пут поменут
 - *He lives in a big house. The house is new.*
 - Познат из контекста
 - *This is a nice house – the garden is big.*
 - Нулти члан у изразима: *in hospital, in bed, at home, at school, by plane, by taxi, have breakfast, after lunch*

Глаголска група

- Модални глаголи: *can, can't, have to, don't have to; will* (понука – *I'll do that for you*).
- Употреба герунда и инфинитива: *I like playing football, I want to play football.*
- Разлика између The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense
 - The Simple Past Tense правилних глагола и најчешћих неправилних глагола
 - The Present Perfect, разлика између The Present Perfect и The Simple Past Tense
 - Императиви
 - The Future Simple – предвиђање
 - Исказивање намере и планова помоћу *be going to*

Придеви

- Разлика између придева као што су *boring, bored; interested, interesting*
- Грађење придева од именица: *arrogance–arrogant, romance–romantic, culture–cultural*
- Конструкције *too good/expensive; not good enough*

Предлози

- после придева: *afraid of, keen on, allergic to*
- после глагола: *apologize for, pay for, agree with, argue with, complain about, use as, arrive at, belong to, agree on, believe in, consist of, suffer from*
- у изразима: *by chance, for ages, for a moment, in trouble, off the coast, on the radio, face to face, on the move*

Упитне реченице

- *How* + придев; *How much* – *how many*
- Грађење питања са препозиционим глаголима (*Who did you go with?*)

Везници

- because, so, too, for example, like*
- Везници и везнички изрази у прошлом наративу: *one day, suddenly, in the end, then, after, before, during, later, when*

ИТАЛИЈАНСКИ ЈЕЗИК

Именице

Властите именице и заједничке, одговарајући род и број са детерминативом: *Anna, Pietro, Belgrado, Roma, Signor Bianchi, Signora Bianchi, i miei genitori, il nostro paese, questa casa, l'Italia, la Serbia, il Tirreno, l'Adriatico, le Alpi, gli Appennini; i miei genitori, mia madre, il loro padre, il nostro paese, i vostri figli, questo studente, questa ragazza, quell'amico, quella casa*, итд.

Системски приказ морфолошких карактеристика

Члан

Употреба члана. Систематизација
Облици одређеног и неодређеног члана
Основна употреба
Слагање одређеног и неодређеног члана са именицом или придевом

Члан спојен с предлозима *di, a, da, in, su i con*
Одређени члан испред датума: *Oggi è il 25 novembre*. Испред имена дана у недељи *Abbiamo lezioni di lingua italiana il mercoledì e il giovedì*

Употреба члана уз властита имена, географске појмове, имена градова и држава, презимена

Партитивни члан као суплетивни облик множине неодређеног члана (*Ho un amico italiano: Ho degli amici italiani.*)

Употреба члана уз присвојни придев и именице које исказују блиско сродство (*Mia sorella si chiama Ada. Domani andiamo a Roma con i nostri nonni*)

Положај члана и предлога уз неодређени придев *tutto*
Партитивни члан. *Mangio delle mele*. Изостављање у негацији. *Non mangio pane*. Употреба предлога *di* уз изразе који изражавају одређену количину. *Prendo un bicchiere d'acqua minerale*.

Заменице

- Личне заменице у служби субјекта
- Наглашене личне заменице у служби објекта
- Наглашене личне заменице у служби директног и индиректног објекта.
- Ненаглашене личне заменице у пару: *Compro il libro a Luigi. Glielo compro.*
- Присвојне заменице. Показне заменице (*questo, quello*)
- Упитне заменице *chi? che?/ che cosa?*
- Неодређене заменице придеви (*niente/nulla, nessuno, qualcosa, qualcuno, qualche, alcuni*)
- Релативне заменице (*che, cui, il quale/la quale*)

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*. Посебне карактеристике придева *santo* и *grande*

Компарација придева: *Maria è più alta di Marta. Noi siamo più veloci di voi. Maria e' la più alta della classe.*

Апсолутни суперлатив: *Maria è bellissima.*

Присвојни придеви. Употреба члана уз присвојне придеве

Показни придеви: *questo, quello*

Назив боја, морфолошке особености придева: *viola, rosa, blu, arancione*

Главни бројеви (преко 1000) и редни (до 20). Редни бројеви.

Предлози

Прости предлози: *di, a, da, in, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба

Предлози: *dentro, fuori, sotto, sopra, davanti dietro*
Употреба предлога: *di (Marco finisce di fare i compiti. La mamma dice di non fare tardi), a (Vado a giocare. Sei bravo a pattinare. Usciamo a giocare con gli amici.), da (Vengo da Belgrado. Andiamo dai nonni, in (vado in Italia, vivo nel lazio, ho un cappello in testa)*

Глаголи

Садашње време (*Presente Indicativo*)
Императив (*Imperativo*), заповедни начин. Заповедни начин, за сва лица: *Fa' presto! Non tornare tardi! Non andate via senza di me. Prego Signora, entri! Mi dia un etto di prosciutto e tre tosette, per favore*

Повратни глаголи
Употреба глагола *piacere*.

Перфект (*Passato Prossimo*) правилних и неправилних глагола: *Ho comprato un chilo di pesche. Sono andata alla stazione. Перфект модалних глагола volere, dovere, potere, sapere. Sono dovuto andare dal dentista. Ho potuto leggere i titoli in italiano.*

Кондиционал презента (*Condizionale Presente*): *Vorrei un chilo di mele, per favore ! Potresti prestarmi il tuo libro di italiano?*

Футур правилних и неправилних глагола. *Noi torneremo a casa alle cinque.*

Имперфекат (*Imperfetto*): *C'era una volta un re e viveva in un castello.*

Плусквамперфекат (*Trapassato prossimo*): *Sono arrivato alla stazione quando il treno era già partito.*

Презент конјунктива (*Congiuntivo presente*): *Penso che Maria debba studiare di più.*

Само рецептивно

Прости перфект (*Passato Remoto*) творба и основна употреба: *Marco entrò e vide il computer acceso. Ma nella stanza non c'era nessuno.* Само рецептивно

Прилози

Потврдни, одређни (*sì, no*). Основни прилози *bene, male, molto, poco, troppo, meno, più* и прилошки изрази за одређивање времена (*prima, durante, dopo*) и простора. *a destra, a sinistra, dritto, davanti, dietro, sotto, sopra, su, giù*

Упитни прилози: *quando?, come?, perché? dove?*

Грађење прилога од придева помоћу суфикса *mente*

Речца *ci* (с прилошком вредношћу), *ne*.

Везници *e, o, ma, se*.

Реченица

Проста и проширена реченица у потврдном и у одричном облику

Упитна реченица с конструкцијом изјавне реченице потврдног облика и упитном интонацијом с конструкцијом изјавне реченице у одричном облику и упитном интонацијом

Ред речи у реченици

Сложена реченица: употреба везника који уводе зависну реченицу (временску, узрочну, релативну, хипотетички период)

Хипотетички период: Реална погодбена реченица: *Se hai tempo andiamo in gita. Se avrai tempo andremo in gita.*

Иреална погодбена реченица, са имперфектом у протазу и аподози: *Se avevi tempo, andavamo in gita.*

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Морфологија

Именице

- властите и заједничке (у облицима једине и множине: *Bild – Bilder, Kopf – Köpfe, Frau – Frauen*), са одговарајућим родом
- изведене суфиксацијом: *Faulheit, Bildung*
- изведене префиксацијом: *Ausbildung*
- сложене: *Sommerferien, Jugendliebe, Tomatensuppe*

Придеви

- изведени суфиксацијом од глагола и именица: *fehlerfrei, liebevoll, sprachlos, trinkbar*
- сложени: *steinreich*
- Придевска промена – јака, слаба, мешовита (рецептивно)
- Компаратив и суперлатив (правилна творба и главни изузеци: *groß – größer, teuer – teurer*)

Члан

- одређени (*der, die, das*), неодређени (*ein, eine*), нулти, при својни (*mein, dein*), показни (*dieser, jener*), негациони (*kein, keine*), неодређени (*mancher, solcher, einige*);
- Употреба члана у номинативу (субјект), акузативу и дативу (директни и индиректни објект), партитивном генитиву (*die Hälfte des Lebens*), посесивном генитиву (*die Mutter meiner Mutter*).

Бројеви:

- основни и редни (*der siebte erste; am siebten ersten*).

Предлози

- са акузативом (*Ich bin gegen dich*);
- са дативом (*Sie arbeitet bei einem Zahnarzt*);
- са дативом или акузативом (*Er ist in der Schule. Sie kommt in die Schule*).

Глаголи

- глаголска времена: презент, претерит модалних, помоћних, слабих и нафреквентнијих јаких глагола, перфект слабих и јаких глагола, футур;
- глаголи са предлозима (*warten auf, sich interessieren für*);
- Конјунктив у функцији изражавања жеље (*Ich hätte gern... Ich möchte...Ich würde gern ...*).

Везници и везнички изрази:

- *und, oder, aber; weil, wenn, als, während, bis, obwohl, dass, ob*.

Личне заменице

- у номинативу, дативу и акузативу

Прилози

за време (*gestern*), место (*nebenan*), начин (*allein*), количину (*viel, wenig*)

Синтакса

Реченице

Изјавне реченице, упитне реченице; независне и зависно– сложене реченице, индиректне упитне реченице.

Ред речи у реченици

РУСКИ ЈЕЗИК

Реченица

Однос реченица у сложеној реченици: независно сложене и зависно сложене реченице (саставне, раставне; субјектске, предикатске, објектске, временске итд.)

Управни и неуправни говор.

Фонетско-фонолошки садржаји и прозодија

Обнављање и систематизација правила изговора и бележења акцентованих и редукованих самогласника *о, а, е, я*.

Обележја сугласничког и самогласничког система руског језика: изговор гласова који се бележе словима *ж, ш, ч, џ, л*; изговор и бележење парних тврдих и меких, звучних и беззвучних сугласника.

Изговор гласова у групама *чт, сч, зч, ши, зш, вств, стн, лнц, здн*; изговор и бележење сугласничких група – асимилација сугласника по звучности Основни типови интонационих конструкција (ИК1, ИК2, ИК3) у оквиру просте и сложене реченице.

Интонација изјавне и упитне реченице са упитном речју и без ње.

Именице

Варијанте различитих наставака: локатив на – *у: о береге/на берегу, о лесе/в лесу, о крае/на краю*; номинатив множине на – *а, –я, –ья, –е: города, учителя, деревья, граждане*.

Именице којима се означавају професије људи, њихова национална и територијална припадност.

Промена именица на –*ния, –ие, –мя: история, здание, время*.

Основно значење и функција појединих падежа.

Именице *pluralia tantum*: *каникулы, сумерки, очки, Балканы* (рецептивно).

Непроменљиве именице: *кино, кофе, метро, кафе* (рецептивно).

Руска презимена на –*ов, –ев: Петров, Фадеев* и сл.

Обнављање и систематизација основних именичких промена.

Заменице

Одричне заменице: *никто, ничто, ничей, никакой.*

Неодређене заменице: *кто-то, что-то, кто-нибудь, что-нибудь, некто, нечто, некоторый.*

Придеви

Поређење придева: компаратив придева типа: *старший, младший*; прост облик суперлатива: *ближайший, ростейший, худший.*

Присвојни придеви на **-ов, -ев, -ин,**

-ский: *братов, Игорев, мамин, пушкинский.*

Придеви за означавање простора и времена: *сегодняшний, здешний.*

Рекција придева: уочавање разлика између руског и матерњег језика: *больной чем, готовый к чему, способный к чему и сл.*

Бројеви

Принципи промене основних бројева: 1, 2, 3, 4, 5–20 и 30, 40, 90, 100, 500–900, 1000 и њихова употреба у најчешћим структурама за исказивање количине и времена с предлозима: *с – до, с – по, от – до, к итд.*

Редни бројеви: *первый, второй, пятый, десяты.*

Исказивање времена на сату у разговорном и службеном стилу.

Слагање броја и именице: *один дом, два (три, четыре) дома, пять домов; одна парта, две (три, четыре) парты, пять парт; один год, два (три, четыре) года, пять лет.*

Спојеви са именицом **год** у конструкцијама: *два, три... года тому назад, пять, шесть... лет тому назад, за десять лет и сл.*

Четири рачунске радње (рецептивно).

Глаголи

Најчешће алтернатије основе у презенту и простом будућем времену. Творба вида помоћу префикса, суфикса и основе

Основни појмови о значењу и употреби глаголског вида и система глаголских времена: *Анна (Вова) читает... вчера читала Вера (вчера читал Дима)... завтра будет читать Мила (Толя)...я прочитала (я прочитал)... я прочитаю...ты прочитаешь.*

Потенцијал – грађење и употреба.

Глаголи кретања: кретање у одређеном правцу, неодређено кретање и кретање у оба правца; обнављање и активирање глагола кретања обрађених у основној школи: *идти – ходить, ехать – ездить, бежать – бегать, плыть – плавать, лететь – летать, нести – носить, вести – водить, везти – возить; рецептивно усвајање нових (мање фреквентних) глагола кретања: гнать – гонять, ползти – ползать, катить – катать, тащить – таскать.*

Употреба глагола кретања *идти, ходить* у пренесеним значењима: *снег идёт; дождь идёт; часы идут; костюм тебе идёт; идёт интересный фильм; часы хорошо ходят и сл.*

Исказивање заповести: *Читай (читайте) вслух! Дай мне игу! Давайте повторим! Подумайте об этом! Сядьте! Пошли! Смотри не опоздай! По газонам не ходить! К вечеру вы это напишите!*

Глаголски прилози (рецептивно).

Рекција глагола: уочавање разлика између руског и матерњег језика: *поздравить кого с чем, поблагодарить кого за что, пожертвовать кем-чем, напоминать о ком-чём, интересоваться кем-чем, привыкнуть к чему, следить за кем-чем итд.*

Прилози

Прилози и прилошке одредбе за место, време, начин, циљ и количину. Поређење прилога – грађење и употреба.

Предлози

Најфреквентнији предлози чија се употреба разликује у односу на матерњи језик: *для* с генитивом, *из-за* с генитивом, у одредби одвајања од места и узрока, *из-под* с генитивом у одредби одвајања од места, *к* с дативом у временској одредби, *по* с дативом у атрибутој, просторној и узрочној одредби и сл; предлог *с* са генитивом и инструменталом.

Везници

Најфреквентнији прости везници у независно сложеним и зависно сложеним реченицама: *а, да, и, но, или, если, пока, что, почему, потому, что, так как, перед тем как, несмотря на то что* итд.

Реченични модели

Реченичне моделе који су програмом редвиђени и обрађени у основној школи неопходно је систематично обнављати и даље примењивати у средњој школи у различитим варијацијама и комбинацијама. При томе тежити да се уочавају сличности и разлике у изражавању истих односа у руском и матерњем језику. У овом разреду посебну пажњу треба посветити различитим врстама и типовима вежби, пре свега, реченичним моделима у потврдном, одричном и упитном облику за исказивање следећих односа:

– субјекатско-предикатски односи

Реченице са именским предикатом – копуле: *быть, стать, являться*

Его отец был врачом, а он станет инженером./ Это утверждение является спорным.

– одсуство копуле

Его брат токарь по металлу./ Она сегодня весёлая./ Он сильнее всех.

– објекатски односи

– са директним објектом

Мы купили новый учебник./ Я не получил ответа / .Ученик не решил задачи.

– индиректним објектом

Он их поблагодарил за помощь. / Я взял эту книгу у товарища./ Ученики писали о зиме.

– зависном реченицом

Брат в письме сообщает, что он летом приедет к нам./ Олег написал, что в Москве стоит хорошая погода.

– просторни односи

Реченице са одредбом

– израженом прилогом

Я иду туда (вниз, вверх, внутрь, домой)./ Он остался там (внизу, наверху, внутри).

– израженом зависним падежом

Машина появилась из-за угла./ Саша сидит за первой партой./ Мы долго гуляли по городу.

– временски односи

Реченице са одредбом

– изражене прилогом

Саша шёл впереди./ Книга стоит на полке./ Я пришёл раньше тебя.

– израженом зависним падежом

Они вернулись к вечеру (к шести часам)./ Я сегодня работал с пяти до семи часов./ Мы дружим с детства.

– начински односи

Реченице са одредбом изражене прилогом

Миша странно ведёт себя./ Он хорошо говорит по-русски./ Он пишет более красиво, чем ты./ Она поёт красивее всех.

– узрочни односи

Реченице са одредбом израженом зависним падежом

Он не приехал в срок по болезни./ Я опоздал на урок из-за тебя./ Несмотря на плохую погоду мы пошли гулять.

– атрибутивни односи

Реченице са атрибутом

– у суперлативу

А.С.Пушкин является величайшим русским поэтом.

– у зависном падежу

Я забыл тетрадь по русскому языку./ Это мой товарищ по школе.

Ортографија

Подела речи на слоге

Писање великих и малих слова

Писање префикса

Интерпункција руске реченице у поређењу с матерњим језиком

Творба речи

Најчешћи руски префикси и суфикси: *без–, бес–, вы–, из–, со–, при–, пере–, про–; –ация, –ение, –ик, –ист, –ка, –онок, –тель, –щик*

Лексикографија

Структура двојезичних, пре свега, школских (дидактичких) речника и овладавање техником служења њима. Вежбе за коришћење речника. Налажење општестручне лексике у речнику повезане са општестручном тематиком предвиђеном за наставу руског језика у средњим стручним школама

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК**Именичка група**

– употреба детерминаната: одређених, неодређених и паритивних чланова; присвојних и показних придева; основних и редних бројева; неодређених речи; одсуство детерминаната (на пример: код етикета производа – *fromage de brebis*, натписа на продавницама и установама – *boulangerie, banque*, назива рубрика у штампаним медијима – *faits divers*, на знаковима упозорења – *entrée interdite*; испред именици у позицији атрибута: *il est boulanger* и слично);

– род и број именица и придева; место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais*; промена значења неких придева у зависности од места: *un grand homme/un homme grand*; *un brave homme/un homme brave*; поређење придева;

– заменице: личне ненаглашене (укључујући и заменицу *on*) и наглашене; заменице за директни и за индиректни објекат.

Глаголска група

– глаголски начини и времена: презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, прогресивни презент, блиска прошлост; *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère*), као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; презент кондиционала: *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi !* императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur*

– најфреквентнији униперсонални глаголи

Предлози

- најчешћи предлози
- контраховање члана и предлога

Прилози

- за место, за време, за начин, за количину
- место прилога
- прилошке заменице *en* и *y*

Модалитети и форме реченице

- декларативни, интерогативни, екскламативни и императивни модалитет
- афирмација и негација
- реченице са презентативима.

ШПАНСКИ ЈЕЗИК**Именичка група**

Слагање детерминатива и именице у роду и броју, апокопирање придева уз именицу, неодређени детерминативи (*alguno, ninguno, todo, cualquiera*) у различитим значењима *Tráeme algún libro de García Márquez. Todas las mañanas, todo el mundo... Un muchacho cualquiera...*

Морфеме типичне за мушки и женски род именица и придева *muchacho/muchacha actor/actriz trabajador/trabajadora generoso/generosa* као и именице и придеви који немају морфолошку ознаку рода *violinista, cantante, interesante, verde...*

Глаголска група

Облици индикатива: сва глаголска времена савладана у основној школи примењивати и препознавати у тексту/говору

Питања са упитним речима

Quién, qué, cuándo, cómo, dónde, etc.

Индиректна питања

¿Sabes si ha llegado? Pregúntale si ha cogido la tarjeta. Yo te pregundo que has comprado.

Негација

Nada, nadie, ningún (o/a), nunca, tampoco. ¿Ha venido alguien? – No, no ha venido nadie./Nadie ha venido. No me gusta esta película. – A mí tampoco.

Промена значења придева у зависности од позиције уз именицу

Un hombre grande/Un gran hombre

Казивање времена и одредбе за време

Дани у недељи;
mañana, ayer, pasado/próximo, que viene, durante, después de, antes de, cuando, hace..., dentro de...
Antes de haberse ido, me dejó su dirección nueva. ¿Cuándo lo viste? Lo vi cuando regresé de viaje. El lunes que viene, el domingo pasado. Salió hace treinta minutos... regresa dentro de una hora...

Поређење

Más que, menos que, el/la más, tan...com. Este libro es el más interesante que he leído. Su última película no es tan interesante como la del año pasado.

Одредбе за начин

Прилози на *–mente* и прилошке конструкције
Miguel maneja el coche cuidadosamente/con mucho cuidado.

Изрази за меру и количину

Mucho, un poco de, una docena de, aproximadamente, más o menos...
¿Cuántos estudiantes han visto este programa? – Más o menos, treinta.

Сложене реченице са инфинитивом (са модалним глаголима и финалне реченице)

Quiero viajar. Lo hago para satisfacerte.

Ортографија

Интерпункција – основна правила (са акцентом на облике који не постоје у српском језику)
Писање великог слова

Лексикографија

Служење двојезичним речницима

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**Облици наставе**

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: комуникативна настава страних језика уз примену техника рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе засноване на сложеним задацима који не морају бити искључиво језичке природе (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungorientierter FSU).

Место реализације наставе

Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.

Препоруке за реализацију наставе

- Слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом намењеним развоју и провери разумевања говора;
- Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);
- Мануалне активности (израда панова, зидних новина, постера за учионицу или родитеље, презентације и сл.);
- Дебате и дискусије примерене узрасту (Н.Б. дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим

трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему);

– Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти;

– Обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате;

– У првом разреду заступљени су граматички садржаји који су већ обрађивани у основној школи, посебно они предвиђени у материјалима који описују нивое А1 и А2 на основу дескриптора Заједничког европског оквира за живе језике;

– Граматичка грађа предвиђена Програмом за први разред средње школе добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације;

– Полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност;

– У I разреду планира се израда два писмена задатка.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– матерњи језик, историја, историја уметности, социологија, филозофија, музичко и ликовно образовање, информатика.

12

На основу члана 14. став 1. тачка 8) Закона о основама образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13) и члана 9. став 1. Закона о уџбеницима и другим наставним средствима („Службени гласник РС”, број 72/09),

Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК**О ДОПУНАМА ПРАВИЛНИКА О ПЛАНУ УЏБЕНИКА****Члан 1.**

У Правилнику о плану уџбеника („Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 1/10, 4/13 и 13/13), у плану уџбеника за основну школу, први циклус, други разред, после одељка редни број 1.7 „Хрватски језик”, додаје се одељак редни број 1.8, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
1.8	Босански језик	Читанка за други разред основне школе	штампани/ електронски	Радна свеска	штампани		
		Граматика	штампани/ електронски	Радна свеска	штампани		
		Учим ћирилицу – босански језик за други разред основне школе	штампани/ електронски	Радна свеска	штампани		

Члан 2.

У плану уџбеника за основну школу, први циклус, други разред, после одељка редни број 5 „Свет око нас”, додаје се одељак редни број 5.1, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
5.1	Свет око нас	Додатак уз уџбеник Свет око нас за други разред основне школе – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	штампани/ електронски				

Члан 3.

У плану уџбеника за основну школу, први циклус, други разред, после одељка редни број 6. „Ликовна култура”, додаје се одељак редни број 6.1, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
6.1	Ликовна култура	Додатак уз уџбеник за други разред основне школе – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	шtamпани/ електронски				

Члан 4.

У плану уџбеника за основну школу, први циклус, други разред, после одељка редни број 7.5 „Музичка култура за други разред основне школе на хрватском језику”, додаје се одељак редни број 7.6, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
7.6	Музичка култура	Додатак уз уџбеник за други разред основне школе – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	штампани/ електронски			Аудио материјал – ЦД	електронски

Члан 5.

У плану уџбеника за основну школу, други циклус, шести разред, после одељка редни број 1.7 „Хрватски језик”, додаје се одељак редни број 1.8, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
1.8	Босански језик	Читанка за шести разред основне школе	шtamпани/ електронски	Радна свеска	шtamпани		
		Граматика	шtamпани/ електронски	Радна свеска	шtamпани		

Члан 6.

У плану уџбеника за основну школу, други циклус, шести разред, после одељка редни број 4.6 „Додатак уз уџбеник из ликовне културе за шести разред основне школе из уметничког наслеђа Албанаца”, додаје се одељак редни број 4.7, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
4.7	Ликовна култура	Додатак уз уџбеник за шести разред основне школе – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	шtamпани/ електронски				

Члан 7.

У плану уџбеника за основну школу, други циклус, шести разред, после одељка редни број 5.5 „Музичка култура за шести разред основне школе на хрватском језику”, додаје се одељак редни број 5.6, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
5.6	Музичка култура	Додатак уз уџбеник за шести разред основне школе – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	шtamпани/ електронски			Аудио материјал – ЦД	електронски

Члан 8.

У плану уџбеника за основну школу, други циклус, шести разред, после одељка редни број 6.5 „Додатак уз уџбеник за шести разред основне школе – из националне историје Хрвата”, додаје се одељак редни број 6.6, који гласи:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
6.6	Историја	Додатак уз уџбеник за шести разред основне школе – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	штампани/ електронски				

Члан 9.

У плану уџбеника за гимназије, други разред, после одељка редни број 84 „Верска настава”, додају се одељци редни број од 85–88, који гласе:

Ред. бр.	НАЗИВ ПРЕДМЕТА	УЏБЕНИЧКИ КОМПЛЕТ					
		ОСНОВНИ УЏБЕНИК		УЏБЕНИЧКИ МАТЕРИЈАЛ (радна свеска и збирка задатака)		ДРУГА НАСТАВНА СРЕДСТВА	
		НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ	НАЗИВ	ОБЛИК/ МЕДИЈ
ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ							
85.	Босански језик и књижевност	Читанка за други разред гимназије и средњих стручних школа	штампани/ електронски				
		Граматика	штампани/ електронски	Радна свеска	штампани		
86.	Историја	Додатак уз уџбеник за други разред гимназије – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	штампани/ електронски				
87.	Ликовна култура	Додатак уз уџбеник за други разред гимназије – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	штампани/ електронски				
88.	Музичка култура	Додатак уз уџбеник за други разред гимназије – садржаји важни за очување националног идентитета Бошњака	штампани/ електронски			Аудио материјал – ЦД	електронски

Члан 10.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењује се од школске 2014/2015. године.

Број 612-00-133/215/2014-06
У Београду, 22. маја 2014. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др Десанка Радуновић, с.р.

Најзначајнији српски правни споменик Душанов законик донет је пре 665 година.

Гласник нуди издање Душановог
законика по симболичној цени од

665
динара

Најважнији закон средњовековне Србије Душанов законик донет је на сабору властеле и црквених великодостојника, одржаном на Вазнесење Господње, 21. маја 1349. године (по Јулијанском календару) у Скопљу, и допуњен је на сабору одржаном 31. августа 1354. године (такође по старом календару) у Серу. Закон је усвојен са циљем да се српска држава уреди прописима који би важили за цело царство и подједнако за све поданике.

Душанов законик сврстава се у групу писаних споменика који никада не губе актуелност. Искористите прилику да овај јединствени документ српске културне баштине постане део ваше библиотеке, јер чувајући прошлост, улажете у будућност.

Посетите Гласникове малопродајне објекте широм Србије, наручите преко телефона 011/30 60 578, e-mail: prodaja@slglasnik.com, или сајта www.slglasnik.com и www.klubglasnik.net

ПРЕПОРУЧУЈЕМО

КОМЕНТАР ПОРОДИЧНОГ ЗАКОНА

Илија Бабић

ПО СПЕЦИЈАЛНОЈ
ЦЕНИ

НОВО!!!

цена
1.650,00 РСД

ћирилица,
884 стр.,
тврд повез

У Коментару су исцрпно, свестрано и на приступачан начин коментарисане, тумачене и систематизоване све одредбе овог закона. Коментар, осим тога, садржи ризницу најважније судске праксе коју су деценијама употпуњавале најбоље генерације правника у Србији и бившој Југославији и детаљан стварни регистар.

Коментар је драгоцен и неопходна књига не само за судије, адвокате и јавне тужиоце већ и за све оне који примењују Породични закон и проучавају област Породичног права.

Посетите Гласникове малопродајне објекте широм Србије, наручите у Служби продаје на тел.: 011 30 60 578; prodaja@slglasnik.com или on-line преко сајта www.slglasnik.com и www.klubglasnik.net

www.slglasnik.com

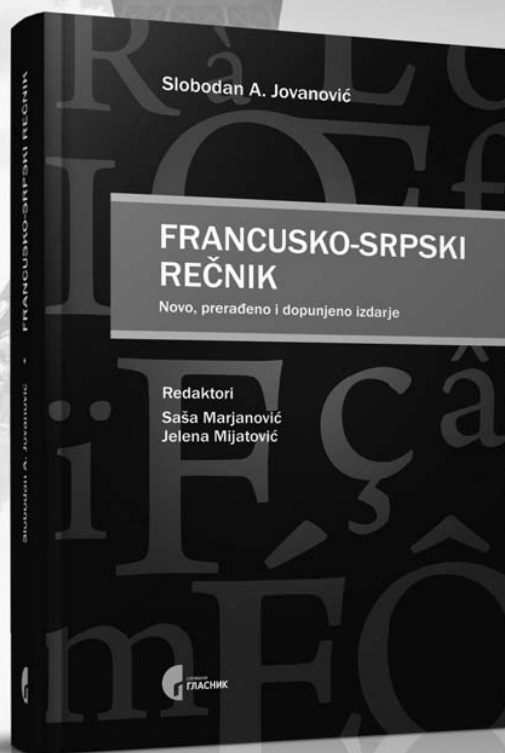

ДОБРА
КЊИГА ПО
ДОБРОЈ
ЦЕНИ

ФРАНЦУСКО-СРПСКИ РЕЧНИК

Слободан А. Јовановић

НОВО,
ОСАВРЕМЕЊЕНО,
ПРОШИРЕНО
ИЗДАЊЕ

1.100,00
РСД

При припреми новог издања Речника, редактори Саша Марјановић и Јелена Мијатовић осмислили су и разрадили лингвистичку подлогу и ускладили целокупан текст претходне верзије са принципима савремене лексикографске науке и праксе, доследно спроводећи унапред утврђену концепцију на обимној речничкој грађи. Верујем да ће ново издање Речника представљати значајан допринос домаћој романистици и напредак у оскудној француско-српској лексикографији на нашим просторима.

Проф. др Веран Станојевић

У цену урачунат ПДВ.

Књиге можете поручити на телефоне: 011/30 60 578, 30 60 580,
или на електронску адресу: prodaja@slglasnik.com
www.slglasnik.com | www.klubglasnik.com

САДРЖАЈ

1. Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму за први и други разред основног образовања и васпитања	1
2. Правилник о допуни Правилника о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања	3
3. Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму за гимназију	6
4. Правилник о допунама Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама	9
5. Правилник о наставном плану и програму стручног оспособљавања одраслих за пратиоца у лову у подручју рада шумарство и обрада дрвета	15
6. Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму стручних предмета средњег стручног образовања у подручју рада пољопривреда, производња и прерада хране	18
7. Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму огледа за образовне профиле техничар за козметичку технологију, техничар за графичку припрему и техничар за обликовање графичких производа	74
8. Правилник о допуни Правилника о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада машинство и обрада метала	74
9. Правилник о допуни Правилника о наставном програму за шести разред основног образовања и васпитања	85
10. Правилник о допуни Правилника о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања	85
11. Правилник о измени Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама	85
12. Правилник о допунама Правилника о плану уџбеника	98

Издавач: Јавно предузеће „Службени гласник“, Београд, Јована Ристића 1
 Вршилац дужности директора и главног и одговорног уредника проф. др Радослав Љушић • Уредник Љиљана Голубовић
 Телефони: Редакција 30-60-333 и 30-60-334; Претплата 30-60-588 и 30-60-359; Продаја 30-60-578, факс 30-60-393.
 (ПИБ: СР100002782) (МАТИЧНИ БРОЈ: 07453710) (ТЕКУЋИ РАЧУН: 160-14944-58)
 (За директне и индиректне кориснике буџета 840-236723-96)

Штампа: ЈП „Службени гласник“, Штампарија „Гласник“, Лазаревачки друм 13–15

Copyright © ЈП Службени гласник, 2014

Свако умножавање и дистрибуција забрањена је. Сва права задржава ЈП „Службени гласник“ по Закону о ауторском и сродним правима и Закону о објављивању закона и других прописа и аката.

860014813305-17